

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Udržitelný rozvoj a globalizace

Adéla Semecká

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Adéla Semecká

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Udržitelný rozvoj a globalizace

Název anglicky

Sustainable development and globalization

Cíle práce

Cílem diplomové práce je charakteristika vybraných trendů trvale udržitelného rozvoje v rámci globalizačních procesů. V rámci dílčích dílů bude věnována pozornost problematice trvale udržitelného rozvoje v kontextu ekonomického růstu, odpovědné výroby a spotřeby, problematice nerovnosti, rovnosti mužů a žen či úrovně vzdělání.

Metodika

Diplomová práce bude členěna na část přehledu řešené problematiky (terminologie a charakteristika základních pojmů, historického kontextu relevantní instituce v rámci systému OSN, EU, ČR).

Metodickým východiskem bude studium a analýza dokumentů, identifikace odpovídajících informačních databází, využití vhodných kvantitativních metod případně dotazníkového šetření apod.

Vlastní práce (výsledky) budou orientovány na vývoj trvale udržitelný rozvoj v ČR.

Doporučený rozsah práce

50 – 60s.

Klíčová slova

Udržitelný rozvoj, globalizace, nerovnost, trendy, ekonomický růst, vzdělání

Doporučené zdroje informací

- AGRÁRNÍ PERSPEKTIVY 2004 : PRAHA, ČESKO). *Agrární perspektivy XIII. : trvale udržitelný rozvoj agrárního sektoru – výzvy a rizika : sborník prací z mezinárodní vědecké konference : Praha, 22.-23. září 2004 = Agrarian prospect XIII. : sustainable development of an agrarian sector – challenges and risks : collection of papers of international scientific conference. Díl první.* Praha: ČZU-PEF, 2004. ISBN 80-213-1190-8.
- BECK, U. *Co je to globalizace? : omyly a odpovědi.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. ISBN 978-80-7325-123-9.
- LACINA, L. – ROLNÝ, I. *Globalizace, etika, ekonomika.* Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-62-5.
- MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj.* Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8.
- MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj : ekologie – hrozba i naděje.* V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0769-7.
- NÁTR, L. – UNIVERZITA KARLOVA. *Rozvoj trvale neudržitelný.* Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0987-8.
- NOVÁČEK, P. *Udržitelný rozvoj.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2795-9.
- ŠVIHLÍKOVÁ, I. *Globalizace a krize : souvislosti a scénáře.* Všeň: Grimmus, 2010. ISBN 978-80-87461-01-3.

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 7. 3. 2018

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 3. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 18. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Udržitelný rozvoj a globalizace" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 6. dubna 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu prof. Ing. Miroslavu Svatošovi, CSc. za odborné vedení práce, metodickou pomoc a jiné cenné připomínky. Dále bych ráda poděkovala své mamince za trpělivost a podporu při zpracování diplomové práce.

Udržitelný rozvoj a globalizace

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá trvale udržitelným rozvojem jak v České republice, tak i ve světě. Cílem práce je zmapovat situaci ohledně udržitelnosti v rámci rozvojových a rozvinutých zemí.

Teoretická východiska rozebírají definici udržitelného rozvoje a globalizace z různých hledisek jak v rámci institucí, tak i autorů vybrané literatury. Dále jsou zde uvedeny jednotlivé indikátory týkající se tématu udržitelnosti. Teoretická část čerpá ze studia a analýzy relevantních dokumentů.

Vlastní práce využívá komparaci jednotlivých kontinentů a zemí v souvislosti s ekonomickými a sociálními nerovnostmi. Mimo jiné se zabývá i vlivem ekonomiky na klimatické změny a v neposlední řadě rozebírá i globální problémy, a to převážně v souvislosti s demografickým vývojem. Vlastní práce využívá vybrané kvantitativní metody v návaznosti na zvolené indikátory a indexy z databáze Světové banky. Na konci práce je uveden závěr, jež shrnuje všechny dosavadní poznatky, které vyplývají z diplomové práce.

Klíčová slova: udržitelný rozvoj, globalizace, nerovnost, znečištění, trendy, ekonomický růst, vzdělání, indikátory, indexy, globální problémy, demografický vývoj

Sustainable development and globalization

Abstract

The diploma thesis deals with sustainable development both in the Czech republic and in the world. The aim of this work is to map the situation of sustainability in developing and developer countries.

Theoretical background discusses the definition of sustainable development and globalization from different perspectives both within institutions and authors of selected literature. Furthermore, there are individual indicators related to the theme of sustainability. The theoretical part draws on the study and analysis of relevant documents.

The practical part uses a comparison of individual continents and countries in connection with economic and social inequalities. Among other things, it deals with the impact of the economy on climate change and last but not least analyzes global problems, mainly in connection with the demographic growth. The thesis uses appropriate quantitative methods in the context of selected indicators and indexes from the World Bank Group database. At the end of the thesis is a conclusion that summarizes all the current knowledge that results from the thesis.

Keywords: sustainable development, globalization, inequality, pollution, trends, economic growth, education, indicators, indexes, global problems, demographic growth

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Základní pojmy	15
3.1.1 Udržitelný rozvoj	15
3.1.1.1 Ideologie v kontextu trvale udržitelného rozvoje	18
3.1.1.2 Ekonomie a udržitelný rozvoj	19
3.1.2 Globalizace	22
3.2 Historie udržitelného rozvoje	24
3.3 Organizace spojených národů	26
3.3.1 Kjótský protokol	27
3.4 Evropská unie	28
3.4.1 Evropa 2020	31
3.5 Česká republika	33
3.5.1 Rada vlády pro udržitelný rozvoj	36
3.6 Indikátory udržitelného rozvoje	37
3.6.1 HDP	37
3.6.2 Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu	38
3.6.3 Index lidského rozvoje	38
3.6.4 Indikátory udržitelného rozvoje OSN	39
3.6.5 Indikátory udržitelného rozvoje EU	40
3.6.6 Panel udržitelnosti	41
3.6.7 Index environmentální udržitelnosti	41
3.6.8 Index environmentální výkonnosti	41
3.6.9 Index environmentální zranitelnosti	42
3.6.10 Index stavu budoucnosti	42
3.6.11 Index blahobytu národů	42
3.6.12 Index ekonomického blahobytu	43
3.6.13 Index živoucí planety	43
3.6.14 Index šťastné planety	43
3.6.15 Index kvality života	44
3.6.16 Index kvality života a udržitelného rozvoje	44
3.7 Indikátory Světové banky	45

4 Vlastní práce	46
4.1 Sociální a ekonomické nerovnosti	47
4.1.1 HDP	47
4.1.2 GINI index	51
4.1.3 Index lidského rozvoje.....	52
4.1.4 Nezaměstnanost	53
4.1.5 Podíl křesel žen v národních parlamentech	57
4.1.6 Příležitosti chlapců a dívek v prvním a druhém stupni vzdělávání	59
4.1.7 Přístup k elektřině	60
4.2 Vliv ekonomiky na klimatické změny	62
4.2.1 Emise CO ₂	63
4.2.2 Výroba obnovitelné energie.....	65
4.2.3 Spotřeba obnovitelné energie.....	68
4.2.4 Urbánní populace.....	69
4.2.5 Celkový pronájem přírodních zdrojů.....	71
4.3 Globální problémy	73
4.3.1 Demografický vývoj	74
5 Výsledky a diskuse	79
6 Závěr	81
7 Seznam použitých zdrojů	83
8 Přílohy	87
8.1 Příloha 1 - přehled summitů a významných dokumentů.....	87
8.2 Příloha 2 – Evropa 2020: Přehled	89
8.3 Příloha 3 – Seznam LDC.....	90

Seznam obrázků

Obrázek 1: propojení pilířů udržitelného rozvoje.....	18
Obrázek 2: Environmentální Kuznetsova křivka.....	20
Obrázek 3: Cíle udržitelného rozvoje	27
Obrázek 4: Kjótský protokol.....	28
Obrázek 5: ČR 2030	35
Obrázek 6: Mapa světa a HPI	44
Obrázek 7: GINI index (v %)	52
Obrázek 8: Mapa světa – přístup k elektřině 2010 (v %)	62
Obrázek 9: Mapa světa – přístup k elektřině 2017 (v %)	62
Obrázek 10: Mapa světa a emise CO ₂	65
Obrázek 11: Mapa světa – výroba obnovitelné energie 2015.....	67
Obrázek 12 : Spotřeba obnovitelné energie ve světě v roce 2015	69
Obrázek 13: Mapa světa – urbánní populace.....	71
Obrázek 14: Mapa světa – pronájem přírodních zdrojů	73

Obrázek 15: Mapa světa – fertilita žen 2017	78
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tematické okruhy indikátorů OSN 2006.....	40
Tabulka 2: Tematické okruhy a podskupiny EU	40
Tabulka 3: HDP na osobu (v USD) včetně bazických indexů (Svět, LDC, ČR).....	48
Tabulka 4: HDP na osobu (v USD) včetně bazických indexů (Země s vysokým vs. s nízkým příjmem)	48

Seznam grafů

Graf 1: HDP svět vs. LDC (na os. v USD)	49
Graf 2: HDP ČR vs svět (na osobu v USD).....	49
Graf 3: HDP ČR, svět, země s vysokým a nízkým příjmem	50
Graf 4: HDP regionů/kontinentů (na osobu v USD).....	51
Graf 5: Nezaměstnanost ve světě vs. v LDC	53
Graf 6: Nezaměstnanost (vysokopříjmové a nízkopříjmové země, ČR, svět).....	54
Graf 7: Celková nezaměstnanost v regionech/kontinentech.....	55
Graf 8: Nezaměstnanost žen	56
Graf 9: Nezaměstnanost mužů.....	56
Graf 10: Nezaměstnanost žen (regiony/kontinenty)	57
Graf 11: Nezaměstnanost mužů (regiony/kontinenty).....	57
Graf 12: Podíl křesel žen v parlamentu – svět, ČR a LDC (%)	58
Graf 13: Podíl křesel žen v parlamentu – země s vysokým vs. nízkým příjmem (%).....	58
Graf 14: Přístup k elektřině (v %).....	60
Graf 15: Přístup k elektřině – regiony/kontinenty (v %)	61
Graf 16: Emise CO2	63
Graf 17: Emise CO2 – rozvojové vs. rozvinuté země	64
Graf 18: Výroba obnovitelné energie (% z celkové energie)	66
Graf 19: Výroba obnovitelné energie za regiony a kontinenty 2010-2015	66
Graf 20: Podíl na výrobě obnovitelné energie za rok 2015	67
Graf 21: Spotřeba obnovitelné energie (v % vůči celkové spotřebě energie)	68
Graf 22: Spotřeba obnovitelné energie v roce 2015 (regiony/kontinenty)	68
Graf 23: Urbánní populace v %	69
Graf 24: Urbánní populace dle kontinentů a regionů v roce 2018 (v %).....	70
Graf 25: Pronájem přírodních zdrojů (v % z HDP)	71
Graf 26: Pronájem přírodních zdrojů v rámci kontinentů a regionů (v % z HDP).....	72
Graf 27: Pronájem přírodních zdrojů v roce 2017 (v % z HDP)	72
Graf 28: Demografický vývoj lidstva 1970-2018.....	75
Graf 29: Demografický vývoj v rámci kontinentů/regionů 1970-2018.....	76
Graf 30: Demografický vývoj lidstva 2018	76

Seznam použitých zkratk

EKC	Environmentální Kuznetsova křivka
EPI	Index environmentální výkonnosti
ESI	Index environmentální udržitelnosti
EU	Evropská unie
EVI	Index environmentální zranitelnosti
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství
HDI	Index lidského rozvoje
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Index šťastné planety
IKUŽ	Index kvality a udržitelnosti života
ISEW	Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu
IUCN	Mezinárodní svaz ochrany přírody a přírodních zdrojů
LDC	Nejméně rozvinuté země
LPI	Index živoucí planety
MDGs	Rozvojové cíle tisíciletí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
SOFI	Index stavu budoucnosti
STUŽ	Společnost pro trvale udržitelný rozvoj
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
WB	Světová banka
WCED	Světová komise pro životní prostředí a rozvoj
WI	Index blahobytu národů
WWF	Světový fond na ochranu přírody

1 Úvod

Práce se zaměřuje na situaci trvale udržitelného rozvoje ve světě i v jednotlivých kontinentech. Udává definice „*udržitelného rozvoje*“, ale dotýká se i tématu *globalizace*. Globalizaci v dnešní době nelze zastavit. Je zapotřebí, aby společnost fungovala jako celek, jelikož světové problémy nezmizí.

Tématem udržitelnosti se zabývá velké množství mezinárodních institucí jako je Organizace spojených národů (dále OSN) a Evropská unie (dále EU). OSN je považována za hlavní instituci, jež se snaží řešit mezinárodní problémy. V rámci této instituce se konaly konference na téma udržitelnosti a v návaznosti na ně vznikaly i dané cíle. Prvně ustanovenými cíli byly tzv. Rozvojové cíle tisíciletí (dále MDGs.), na které později navazují tzv. Cíle udržitelného rozvoje (dále SDGs.). Obsah cílů se dotýká tří dimenzí. Jedná se o ekonomickou, sociální a environmentální. Jelikož tyto tři dimenze se navzájem doplňují, je tedy zapotřebí se zaměřovat na všechny, ne pouze na jednu. Kromě globální úrovně existují i národní, popř. regionální plány v rámci jednotlivých zemí. Národní úroveň respektuje plány na té globální a přizpůsobuje si je dle své země. V teoretické části lze tedy nalézt definici udržitelného rozvoje i jeho historii s ohledem na dané konference v rámci institucí. Dále také i dimenzi České republiky v souvislosti s národními plány trvale udržitelného rozvoje.

Úkolem praktické části je vybrat relevantní indikátory, jež se dotýkají tématu udržitelnosti. Indikátorů je celá řada, jak s ohledem na jednu, či na více institucí. Téma udržitelnosti a globálního světa je velmi rozsáhlé. Proto se práce zaměřila na tři velká témata, kterými jsou: ekonomické a sociální nerovnosti, vliv ekonomiky na klimatické změny a globální problémy. Vybrané ukazatele postihují všechny tři pilíře udržitelnosti. V rámci vybraných ukazatelů práce vyčlenila pár indikátorů a indexů, jež porovnávali jednotlivé regiony a země. Indikátory jsou úzkým výběrem z databáze Světové banky, jež poskytuje velmi přehledné a časově dlouhodobé údaje.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je charakteristika a zmapování situace vybraných trendů trvale udržitelného rozvoje v rámci globalizačních procesů. V rámci dílčích cílů bude věnována pozornost problematice trvale udržitelného rozvoje v kontextu klimatických změn v důsledku vlivu ekonomiky, odpovědné výroby a spotřeby. Dále problematice nerovnosti mezi pohlavími v souvislosti s nezaměstnaností a úrovní vzdělání.

Dalším dílčím cílem bylo zjistit aktuální situaci v globálním měřítku, a tím pádem uvést i nejzávažnější problém. Pro charakteristiku tématu udržitelnosti byla vybrána daná literatura. Mimo jiné bylo využito i informací z oficiálních portálů mezinárodních institucí.

Účelem vlastní práce tedy je komparace rozvojových a rozvinutých zemí v kontextu vybraných ukazatelů a jednotlivých indikátorů.

Vlastní práce má za úkol rozdělit tři velká témata, v rámci, kterých uvádí indikátory dle Světové banky. První velkou skupinou jsou sociální a ekonomické nerovnosti ve světě. Cílem tedy je zjistit, jak jsou v tomto ohledu na tom rozvojové a rozvinuté země. Práce počítá s HDP, GINIho indexem, mírou nezaměstnanosti, jaký podíl mají ženy v parlamentech, jaký je přístup k elektřině v zemích a v neposlední řadě, jaké jsou příležitosti v oblasti vzdělávání mezi chlapci a dívkami.

Druhé téma se zabývá, jaký je vliv ekonomiky na klimatické změny, kde počítá s emisemi CO₂, výrobou a spotřebou obnovitelné energie, pronájmem přírodních zdrojů a jak rozsáhlá je urbánní populace na jednotlivých kontinentech.

Třetí, a poslední skupinou ve vlastní práci jsou globální problémy. Cílem v této kapitole je rozebrat stoupající demografický vývoj v jednotlivých kontinentech, a jaké jsou možné návrhy jeho stabilizace.

2.2 Metodika

Diplomová práce je členěna na část přehledu řešené problematiky, tzn. terminologie a charakteristika základních pojmů, historického kontextu relevantní instituce v rámci systému OSN, EU a ČR. Tato teoretická část obsahuje i popis vybraných indikátorů v souvislosti s tématem udržitelnosti. Indikátorů je celá řada, proto práce vybrala

následující: HDP, index trvale udržitelného ekonomického blahobytu, index lidského rozvoje, panel udržitelnosti, index environmentální udržitelnosti, výkonnosti a zranitelnosti, index stavu budoucnosti, index blahobytu národů a ekonomického blahobytu, index živoucí a šťastné planety, index kvality života a index kvality života a udržitelného rozvoje. Mimo jiné je zde uveden i vývoj indikátorů udržitelnosti rozvoje jak OSN, tak EU.

Metodickým východiskem je studium a analýza dokumentů, identifikace odpovídajících informačních databází a využití vhodných kvantitativních metod.

Vlastní práce je rozčleněna do tří podkapitol v rámci, ve kterém jsou poté uplatňovány jednotlivé indikátory. Pro účely práce jsou vybrány sociální a ekonomické nerovnosti mezi rozvojovými a vyspělými zeměmi, a současně i nerovnosti mezi muži a ženami. Druhá podkapitola se zabývá klimatickými změnami v souvislosti s růstem ekonomiky a poslední je zaměřena na globální problémy převážně v kontextu s demografickým růstem lidstva. Tři části vlastní práce byly vybrány s ohledem na téma udržitelnosti a v rámci cílů udržitelného rozvoje, které v sobě zahrnují sociální, ekonomický a environmentální pilíř.

Vlastní práce je doplněna přehlednými grafy a mapami, případně tabulkami. Údaje pocházejí z databáze Světové banky. Jelikož lze dohledat hodnoty i staršího data, pro účely práce postačilo časové období od roku 2010 do roku 2018/2019. Pouze u HDP bylo počítáno již od roku 2015 do nejnovějšího roku 2018. Některé indikátory se během let příliš nemění, proto se práce zabírala pouze nejnovějším rokem, kterým byl často rok 2018. Jedná se o především o GINIho index a index lidského rozvoje. Dalším rozdílem je demografický vývoj, který je od roku 1970 do 2018. Tento vývoj je velmi důležitý, a proto práce počítá s rozsáhlejším časovým obdobím.

K vlastní práci byla využita metoda komparace. Komparace tedy probíhala i na světové úrovni, tak i v porovnání s ČR. Na základě těchto údajů bylo možné země navzájem srovnávat.

3 Teoretická východiska

3.1 Základní pojmy

Primárně je nezbytné definovat základní pojmy této práce: udržitelný rozvoj a globalizace.

3.1.1 Udržitelný rozvoj

Definice udržitelného rozvoje

Definice pro trvale udržitelný rozvoj, která je považována za nejlepší a klasickou, je z roku 1987. Definici přinesla zpráva Světové komise pro životní prostředí a rozvoj *Naše společná budoucnost*. Znění této definice je: „*Je to takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích. Jinými slovy: ekonomický rozvoj, který nezničí základnu přírodních zdrojů a životní prostředí*“ (Moldan, 2001). K této definici autoři zaujímají různorodá stanoviska. Například Pavel Nováček ji nevnímá příliš pozitivně, jelikož je dle jeho názoru obecná. Nelze s ní nesouhlasit, avšak postrádá upřesnění daných lidských potřeb, které je nezbytné naplnit. Definice je dle Nováčka převážně orientovaná na člověka a jeho potřeby (Nováček, 2011).

Avšak toto není jediný vyřčený názor. Sice jsou jinak podané, ale v základu jsou stejné. Dle Meadowse „*trvale udržitelná je taková společnost, která může přetrvat generace, ta, která je dostatečně předvídatvá, pružná a moudrá na to, aby si nepodkopala jak fyzické, tak sociální systémy, které ji podporují*“ (Nátr, 2005). Česká republika v tomto ohledu nezůstala pozadu, a termín definovala zákonem. Jedná se o Zákon č. 17/Sb. 1992, o životním prostředí, paragraf 6¹. Jeho znění je následující: „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů*“ (Moldan, 2001).

Zajímavou definici představila Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), jelikož v ní spojuje všechny tři pilíře udržitelného rozvoje. Definice zní: „*udržitelný rozvoj je dynamická rovnováha mezi ekonomickými, sociálním a*

¹ Zákon č. 17/Sb. 1992 o životním prostředí § 6. [online] [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <http://ley.cz/?s40&q40=6>

environmentálními aspekty vývoje v podmínkách globalizace, resp. jako ekonomicky efektivní, sociálně únosný a environmentálně šetrný rozvoj ve všech oborech lidské činnosti“ (Nováček, 2011). V této definici je zmíněn i termín globalizace, jenž s udržitelným rozvojem úzce souvisí a bude rozebrán v následujících kapitolách.

Josef Vavroušek, který se zajímal o udržitelnost v České republice, také uvedl definici. O panu Vavrouškovi se práce více zmiňuje v kapitole 1.5 Česká republika.

„Trvale udržitelný rozvoj – nebo snad přesněji způsob života – je zaměřen na hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společností a jejím životním prostředím tak, abychom se co nejvíce přiblížili k ideálům humanismu a úcty k životu a přírodě ve všech jejich formách, a to ve všech časových horizontech. Je to způsob života, který hledá rovnováhu mezi svobodami a právy každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku, a to včetně odpovědnosti vůči budoucím generacím“ (Vavroušek, 1993)²

Definicí je nespočet, i z toho důvodu uvedla tato práce pouze jen některé z nich, jenž jsou aktuální vůči danému tématu. Výše uvedené definice spojuje zájem o budoucí generace a to, co přijde po nás. Opírají se také o lidské potřeby, které je zapotřebí naplňovat, ale zároveň udržovat v rámci únosnosti a ve vztahu k životnímu prostředí. Z definic je z velké části patrný sociální a environmentální pilíř. Ekonomický tam zajisté je také, ale není na první pohled znát. Jelikož je téma udržitelného rozvoje velmi rozsáhlé, není možné, aby existovala pouze jedna daná a správná definice.

Pojem udržitelnost se používá v rámci různých rozvojových plánů či akčních programů. Nejvíce je udržitelnost využívána v pojetí ochrany životního prostředí. Termíny „udržitelnost“ a „rozvoj“ jsou de facto neslučitelnou dichotomií. Jdou proti sobě, a zároveň spolu úzce souvisí. Jelikož společnost se v průběhu let více a více rozvíjí, má to často i negativní dopady na životní prostředí. To je důvodem, proč jsou termíny spojené, aby bylo možné tyto dopady eliminovat (Moldan, 2001).

Termín, který souvisí s udržitelným rozvojem, je udržitelný život. Pojem se zabývá důstojností života nejen lidského, ale i ostatních organismů (Moldan, 2001).

² *Sustainable.cz*, 2006 [online]. Josef Vavroušek [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://sustainable.cz/josefvavrousek.htm>

Smysl trvale udržitelného rozvoje záleží na konkrétní situaci lidí v dané oblasti. Faktorů, které jsou důležité pro smysl udržitelnosti, je mnoho. Prvním faktorem jsou kulturní a historické vlivy, druhým přírodní podmínky, ve kterých lidé žijí. Třetím je bohatost země a rozdělení těchto statků mezi její obyvatele. Čtvrtým faktorem je sociální a politické uspořádání společnosti (tzn. moderní versus tradiční společnosti). Pátým, a také posledním faktorem, je ekonomická situace země. V rámci tohoto faktoru je důležitost podílu zemědělství v dané ekonomice. S tím úzce souvisí export hojně vyskytujícího se přírodního zdroje (Moldan, 2001). S ohledem na výše zmiňované faktory je nezbytné uplatňovat politiku udržitelného rozvoje v odlišných měřítkách v závislosti na dané oblasti.

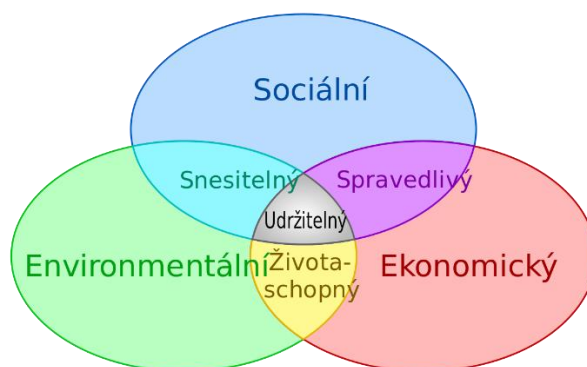
Vše není tak idylické, jak se zdá. Nátr naráží na problémy vymezení definic. Ty vyjadřují naše přání, aby se příští generace měly lépe. Avšak nestanovuje způsob, jak toho docílit. Potřeby a spotřeba obyvatelstva závisí na jejich počtu. Státy s vyšším počtem obyvatel, mají zákonitě i vyšší spotřebu. Bylo by tedy možné požadovat po těchto státech snížení spotřeby, ne-li zastavení výroby? Nejspíš ne, poukazuje na problém Nátr. Definice zaručují stejné podmínky lidstva nyní a v budoucnu. Je však přirozené, že v budoucnu bude surovin méně již natrvalo. Autor nepovažuje definice trvale udržitelného rozvoje za definice, jelikož z nich nevyplývá postup při řešení problémů (Nátr, 2005).

Autor knihy *Udržitelný rozvoj* Pavel Nováček na úvod zdůrazňuje problémy s překladem termínu „udržitelný rozvoj“, jak ho známe dnes. V angličtině je pojem „*sustainable development*“. Dříve se slovo *sustainable* překládalo jako setrvalý. Dnes tedy trvale udržitelný. Ovšem autor zmiňuje problém slova „trvalý“, jenž znamená něco napořád. Vzhledem k aktuálním okolnostem, kdy by se svět měl připravovat na úbytek a nedostatek určitých surovin a zdrojů, trvalý zde tedy neznamená nic. Nováček by termín přeložil jako „dlouhodobě udržitelný“. I zde si není jistý správným překladem, to ovšem v knize nevysvětluje. Mimo jiné rozebírá i druhou část pojmu, tj. „*development*“. Někteří autoři používají pojem růst, což dle autora je absolutně špatně, jelikož růst nelze donekonečna. Pojem rozvoj dále nerozebírá. Nováček by upřednostnil termín „udržitelný život“, jenž byl okrajově zmíněn o pár odstavců výše. Diskusi o problémech s překládáním pojmů ukončuje tím, že to není hlavním cílem knihy. Proto dále používá všeobecný termín „udržitelný rozvoj“, aby to ostatní čtenáře příliš nemátlo (Nováček, 2011).

Agenda 21

Dokument přijatý na konferenci v Riu de Janeiru, Agenda 21, vymezil rozměry trvale udržitelného rozvoje. Udržitelnost je globálního a dlouhodobého charakteru. Skládá se ze čtyř komponent, a to: situace lidí, společenské instituce, ekonomika a životní prostředí. Z Agendy 21 je možné vyčíst základní prvky lidské dimenze udržitelnosti, které jsou: lidský rozvoj, starost o lidské zdraví, odstranění chudoby a rozumná demografická politika. Udržitelný rozvoj v sobě skrývá tři hlavní rozměry. Prvním je institucionální rozměr, jenž v sobě zahrnuje rovné podmínky pro všechny lidi, mezinárodní právo a zájem o původní obyvatelstvo a menšiny. Druhým rozměrem je ekonomický, který se snaží o začlenění ochrany životního prostředí do hospodářského rozvoje. Posledním rozměrem je ekologický, který zahrnuje harmonický život v souladu s přírodou a šetrné využívání přírodních zdrojů. Jinými slovy, lze udržitelný rozvoj rozdělit na ekonomický, sociální, etický a ekologický význam. Jejich vzájemné prolínání je nesmírně významné pro uchování udržitelnosti, jak ukazuje obrázek níže (Moldan, 2001).

Obrázek 1: propojení pilířů udržitelného rozvoje

Zdroj: mzp.cz

3.1.1.1 Ideologie v kontextu trvale udržitelného rozvoje

Ideologie v kontextu udržitelného rozvoje je nazývána jako tzv. „zelená ekologie“. Dle Virginie Postrelové je tato ekologie rozdělena na dva proudy, a to: zelení ekologové a ekologové hlavního proudu. Autorka zdůrazňuje ve své práci „Zelená cesta k nevolnictví“³ rozdíl mezi těmito proudy. Zelení ekologové by lidstvo nejraději vrátilo zpátky na stromy. Oproti tomu ekologové hlavního proudu se snaží najít vazby mezi ekologickým systémem planety a ekonomickým systémem lidstva. Společnost se neustále dostává do

³ POSTRELOVÁ, V., *Zelená cesta k nevolnictví*. Občanský institut, Praha 1993

kontaktu se systémem planety, například ve formě zpracování, spotřeby a odpadu surovin (Moldan, 2001).

Virginie Postrelová odsuzuje ekology právě za jejich údajné zastavení industrializace a vrácení se o pár tisíciletí zpátky. Jenomže ekologové se nesnaží zastavit hospodářský růst, nýbrž najít nový typ ekonomického rozvoje, který bude šetrnější k životnímu prostředí, a tím je myšlen trvale udržitelný rozvoj. Společnost v novém typu rozvoje má být stabilní a ne stagnující. Aby udržitelný rozvoj byl proveditelný, je nesmírně důležitá mezinárodní spolupráce spolu s občany jednotlivých zemí. Problémem, nejenom dnešní doby, je omezenost lidí pouze na okruh rodiny a přátel. Pro udržitelný rozvoj je klíčové jeho rozšíření na okruh celého světa v přítomnosti a zejména do budoucnosti. Lidé by měli přemýšlet v dlouhodobém měřítku a myslet na příští generace (Moldan, 2001).

Ekologové hlavního proudu nemají jasně dané řešení, jejich funkce spočívá v neustálém kladení si otázek. V tomto smyslu se tedy nedá hovořit o ideologii. Udržitelný rozvoj nemá přesná pravidla „co a jak“. Jakmile by se ekologie hlavního proudu stala ideologií, bylo by dle Moldana pozitivním krokem kupředu. Na rozdíl od Postrelové, která zelenou ekologií silně opovrhuje a přirovnává ji marxismu. Nicméně, pokud se bude ekologie popírat, může to znamenat i zavrnutí „*skutečně moderní společnosti*“. Tato nově vytvořená společnost se snaží o vytvoření zdravého životního prostředí a ochranu přírodních zdrojů, a tím celkově směřovat k trvale udržitelnému rozvoji (Moldan, 2001).

3.1.1.2 *Ekonomie a udržitelný rozvoj*

V rámci ekonomie se vytvořil nový směr, a to tzv. ekonomie životního prostředí. Tento směr zkoumá, jak ekonomie a její růst ovlivňuje životní prostředí. Jelikož výroba produktů a nabídka služeb mají velký vliv na okolí kolem nás (Nováček, 2011). Ekonomie životního prostředí se soustředí na předem vytyčené otázky, a to:

- *Jak maximalizovat životní úroveň společnosti, obsahující nejenom spotřební konzumní statky, ale i vysokou kvalitu životního prostředí;*
- *Jak dosahovat politicky stanovené environmentální cíle s co nejnižšími společenskými náklady;*
- *Jak integrovat politiku životního prostředí s hospodářskými politikami (zejména s odvětvovými politikami, strukturální politikou, regionální politikou, energetickou a surovinovou politikou (Nováček, 2011 cit dle Štěpánka, 1997).*

V souvislosti s daným tématem Nováček rozlišuje čtyři druhy kapitálu, které převzal od Hawken, Lovins, Lovins (2003). Kapitál je lidský, finanční, vyrobený a přírodní. Lidským kapitálem se rozumí práce a inteligence. Finanční představuje peníze a investice. Oproti tomu vyrobený kapitál je tvořen infrastrukturou. Posledním kapitálem je přírodní, jenž právě souvisí s tématem udržitelnosti. Ten v sobě obsahuje zdroje jako je voda, fosilní paliva, půda a vzduch. Nováček dle Putnama (1993) připojuje ještě pátý, a to sociální kapitál, který je tvořen z kontaktů a vztahů v rámci společnosti. V minulosti byl kladen důraz na růst a rozvoj ekonomiky bez ohledu na životní prostředí. V poslední době se ovšem tento názor pomalu vytrácí a lidé i firmy se více začínají zajímat o prostředí kolem nich. Autor zdůrazňuje obavu z nedostatku a omezenosti přírodního kapitálu (Nováček, 2011).

S environmentální ekonomikou úzce souvisí i externality na trhu. Externality ztělesňují vedlejší chování jednoho subjektu, jenž ovlivňuje druhý subjekt. Tyto externality se dělí na pozitivní a negativní. Problémem v kontextu životního prostředí jsou důležité právě negativní externality. Může se jednat například o uhelnou elektrárnu, která spalováním uhlí znečišťuje a poškozují okolní stromy a lesy. V důsledku toho to vede i ke zhoršení kvality bydlení v blízkosti postižené oblasti. Negativní externality jsou spojeny s kvalitou ovzduší, vody a půdy. Externality ovlivňující negativně životní prostředí jsou značným problémem ve spojení s udržitelností do budoucna.

Nositel Nobelovy ceny za ekonomii Simon Kuznetsov a jeho environmentální křivka (dále EKC) jsou přínosem pro vztah ekonomického rozvoje a jeho ovlivnění životního prostředí. Křivka má tvar obráceného písmene „U“, kde na ose x je výška důchodu a na ose y je degradace životního prostředí (Nováček, 2011). Na následujícím obrázku je EKC znázorněna.

Obrázek 2: Environmentální Kuznetsova křivka

Zdroj: <http://www.obranastrategie.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&xsekce=37970&clanek=38820&>

Jak lze vidět na obrázku, pokud je nízký příjem na osobu, jedná se o chudší země, které jsou založeny na agrárním sektoru. Z toho důvodu není jejich okolí tolik zatěžováno škodlivinami způsobené průmyslem. Čím se příjem zvyšuje, tím zájem o životní prostředí klesá, respektive je více ničeno. Nahoře nastává bod zlomu, po kterém se začíná projevovat větší pozornost vůči životnímu prostředí. Jak lidé, tak společnosti přehodnocují své preference, kde lepší a čistější životní prostředí stoupá v žebříčku hodnot.

Někdy může dojít k potřebě regulovat tržní ekonomiku prostřednictvím státu, či vlády. Vlády využívají dva nástroje. Prvním jsou přímé nástroje neboli normativní, které, jak z názvu vyplývá, zahrnují různé příkazy, zákazy, kontroly a donucovací prostředky. Mezi nevýhody přímých nástrojů vlády jsou hlavně řazeny: finančně náročné regulace, donucení nemusí subjekty přijmout a budou se snažit obejít systém. Druhým nástrojem vlád jsou nepřímé ekonomické nástroje. Zde se jedná o různé daně, poplatky, emisní povolení a finanční podpory. Nepřímé nástroje jsou méně nákladné než přímé. Aplikace přímých či nepřímých nástrojů záleží na přímo daném příkladu. Jelikož někde se hodí více zákazů, někde zase pouze poplatků, a tím pádem závisí na závažnosti daného problému (Nováček, 2011).

Nováček pro upřesnění uvádí klasifikaci těchto nástrojů, jež představila OECD.

Organizace stanovuje:

- *Poplatky za znečišťování životního prostředí;*
- *Poplatky za využívání přírodních zdrojů;*
- *Uživatelské poplatky*
- *Daně*
- *Sankční platby*
- *Daňové úlevy*
- *Finanční podpory*
- *Úlevy*
- *Depozitně refundační systémy*
- *Obchodovatelná emisní povolení*
- *Environmentální pojištění*

Ke každé kategorii OECD předkládá podkategorie. Pro upřesnění, depozitně refundačními systémy se rozumí zálohování a recyklační poplatky (Nováček, 2011).

3.1.2 Globalizace

Pojem globalizace je tvořeno z latinského slova globus neboli česky koule. Je to „*dlouhodobý proces vzájemného sblížení zájmů lidí celé planety na všech úrovních společenského života. Je to tedy proces kulturní, politický a ekonomický*“ (Rolný, Lacina, 2004).

Globalizace je termín složitý a má duální proces dialektické povahy. Globalizace umožňuje rychlou komunikaci v rámci celého světa, ale zároveň tím napomáhá k uvědomění si rozdílů. Snaží se spojovat lidi, ale současně dochází k podnětům vzniku národní identity. Dělá lidi podobnějšími, jenomže čím jsou si lidé více podobní, tím se naopak snaží odlišovat. Tím, že se lidé snaží odlišovat od ostatních, je opět činí podobnými (Eriksen, 2012).

Globalizační proces zprostředkovává snadnější a rychlejší komunikaci, a překonává nacionální, ideologické a náboženské bariéry. Oponenti jsou toho názoru, že v průběhu procesu dochází k větší propasti mezi bohatými a chudými a dochází ke ztrátě vlastní, často národní identity (Rolný, Lacina, 2004).

Touto problematikou se zabíral také Bauman, který globalizaci bere jako kosmopolismus. Ačkoli se naše společnost nachází v určité kosmopolitní situaci, chybí jí kosmopolitní povědomí. S tím souvisí i globální problémy, jenž je potřeba řešit celosvětově. Aktuální situace v sobě nese mnoho těchto problémů, jenomže neexistuje jedna globální instituce. Mimo jiné autor zmiňuje hlubokou propast mezi bohatými a chudými zeměmi v globálním měřítku. (Bauman, 2017)

Dle autorů Rolného a Laciny není globalizace přírodně danou záležitostí, nýbrž lidským výtvorem. Jako jiní autoři se i Rolný s Lacinou shodnou na skutečnosti, že v dnešní době je třeba řešit globální problémy celého lidstva, jelikož lokální záležitosti se stanou v budoucnosti nepatrnými a závislými na těch globálních. Autoři dále zmiňují, co mezi tyto „globální problémy“ patří. Jejich specifikaci přiblížil Římský klub, který se tematikou světa zabývá. Členové klubu jsou významné osobnosti ve světě, jako jsou panovníci či vědci. Dle klubu je zásadním problémem světa přibývání počtu obyvatel, a s tím související potíž obstarání obživy (Rolný, Lacina, 2004).

„*Globálně jednající ekonomika podkopává základny národního hospodářství a národních států*“ (Beck, 2007). Tento názor nezastává pouze Beck, nýbrž většina autorů, kteří se zabývají tímto tématem podrobněji.

Existují autoři, jenž popírají samotný termín globalizace a její působení na svět. Příkladem může být článek od Kleinknechta a Wengela z roku 1998, kde odmítají globalizační působení v Evropě, avšak definici globalizace neuvádějí. Článek je již docela starý, tudíž je potřeba ho brát s rezervou (Rolný, Lacina, 2004).

Rozšíření pojmu „globalizace“

Dle Eriksena existuje i pojem tzv. „glokalizace/alterglobalizace“. Pod tímto pojmem si autor představuje různé iniciativy neziskových organizací, jenž usilují o využívání technologií ve prospěch znevýhodněných. Tyto technologie jsou umožněny právě globalizací (Eriksen, 2012).

Beck rozlišuje tři „druhy“ globalizace, a to: globalismus, globalita a globalizace. Globalismus je pojem, jenž staví světový trh na první místo, nýbrž funguje pouze v rámci dimenze hospodářské. Globalita se zabývá samotnými zeměmi, které se v tomto důsledku nemohou uzavřít před světem. A nakonec pojem globalizace, kdy je národní identita a jejich suverenita podstoupena nadnárodním aktérům. Dalo by se říct, že v tomto směru autor vnímá globalizaci negativně. Avšak zastává i opačnou stranu názoru. Celosvětové problémy, jako je např. ničení životního prostředí nebo chudoba, je třeba řešit mezinárodně. Beck si je vědom skutečnosti, že globalitě nelze v dnešní době zabránit. V jejím rámci vznikají nadnárodní organizace (např. OSN), informační technologie, prosazují se lidská práva, a rostou a propojují se nadnárodní společnosti a finanční trhy. Globalizace je ohraničená třemi hranicemi a to: rozšíření v prostoru, stabilita v čase a hustota nadnárodních sítí. Šíření myšlenky globalizace je převážně umožněno v důsledku technologií, jako jsou mobilní telefony, sociální sítě, televize a média. Nicméně autor zastává velmi pozitivní názor, co se týče vzniku mezinárodních organizací, jelikož jsou tu potřeba. (Beck, 2007).

Z textu vyplývá, že pojmy udržitelný rozvoj a globalizace jdou proti sobě. Globalizaci se lidstvo nevyhne, ale o to víc musí mít společnost připravený plán trvale udržitelného rozvoje, nebo alespoň eliminovat globální problémy.

Rolný s Lacinou definují termín „*ekonomická globalizace*“, jenž přispívá k integraci mezinárodních trhů a dělbu práce. Celkově je globalizace chápána jako integrace. Co se týče hospodářské roviny, mezi výhody otevřené neboli globální ekonomiky patří úspory z rozsahu, přesun technologií a využívání komparativních výhod.

Naopak mezi nevýhody se řadí inflace, přelévání hospodářských cyklů, zvyšování vlivu monopolů a vyšší růst závislosti malých ekonomik na velkých. (Rolný, Lacina, 2004).

Tématu globalizace se lehce dotkla Švihlíková, která určila tzv. „*novou ekonomiku*“. Nová ekonomika vznikla na přelomu 20. a 21. století ve Spojených státech, přičemž došlo k poklesu nezaměstnanosti, rozvoji akciových trhů a zvýšení podpory vědy a výzkumu. S novou ekonomikou úzce souvisí rozvoj informačně-komunikačních technologií, jenž mají vliv na fungování globálních ekonomik (Švihlíková, 2010).

Autor Pavel Nováček se ujímá pojmu tzv. „*třetí globální revoluce*“. Tato revoluce spočívá v přechodu společnosti na nový udržitelný způsob života. Tento nový způsob ovlivní fungování celé společnosti. Nováček vidí problém, jestli to je opravdu reálně možné. Přejít na udržitelný způsob života nemusí všechny země a společnosti. Avšak je možné, aby se změnily všechny společnosti, i kdyby jen o velmi málo. Nováček v knize uvedl i první a druhou globální revoluci. První se rozumí neolitická revoluce a druhá souvisí s nástupem industriální revoluce. Pojmy první a druhé revoluce přejímá od amerického futurologa Alvina Tofflera (Nováček, 2011).

3.2 Historie udržitelného rozvoje

18. – 19. století

Termín udržitelného rozvoje nesáhá hluboko do minulosti. Pojem prvně použil Hans-Carl von Carlowitz již v roce 1713. V této době se řešil úbytek lesů, v důsledku kácení a používání dřeva. Carlowitz měl zájem o neustálou dodávku dřeva, aby továrny mohly stále fungovat. Až koncem 20. století se pojem začíná používat v literatuře, politice a ve vědě. Nicméně snahy o poukázání na budoucí problémy se životním prostředím byly již dříve. Historicky první práce věnované znečištění byly sepsané koncem 19. století. První z nich byla práce J. S. Milla, „*Principles of Political Economy*“, vydaná v roce 1848. Mill se v práci vyjádřil o neustálém hospodářském růstu, který má převážně negativní vliv na přírodu a životní prostředí. Jestliže si lidstvo chce uchovat svůj blahobyť, je nezbytné přírodu chránit před negativními dopady rozvíjející se ekonomiky. Druhá práce byla „*An Essay on the Principle of Population*“ od T. R. Malthuse, která vyšla v roce 1878. T. R. Malthus poukazoval neúměrnost množství zdrojů a lidské populace. S příchodem průmyslové revoluce docházelo k velkému ekonomickému nárůstu. Tím se postupně mnohem více zatěžovalo životní prostředí. V této době se společnost nezatežovala otázkou

znečištění prostředí a ovzduší, a možností spotřeby neobnovitelných zdrojů. Malthus upozorňoval na konečné omezené množství zdrojů, v důsledku vyšší využitelnosti a populace (Nátr, 2005).

1945-1990

Až po skončení 2. světové války započala ekonomická, politická a etická jednání na téma neustálého znečišťování životního prostředí. Dle Ruttana⁴ byl termín udržitelnosti vyzdvižen v roce 1980, a následně v polovině 80. let minulého století získal ohlas veřejnosti (Nátr, 2005). V dnešní době se o toto téma začíná společnost zajímat a snaží se ho nějak řešit. Zpočátku se udržitelný rozvoj týkal převážně ochrany životního prostředí, až poté do sebe zahrnul i ekonomické a sociální nerovnosti.

S rozmachem pojmu udržitelného rozvoje v 80. letech souvisí první dokument, který vypracovala Světová unie ochrany přírody. Do této unie spadá – Světový fond na ochranu přírody (WWF), Program OSN pro životní prostředí (UNEP), Mezinárodní svaz ochrany přírody a přírodních zdrojů (IUCN), Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) a Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Dokument se nazývá Světová strategie ochrany přírody. Text poukazuje na naléhavost ochrany přírody. IUCN poté v roce 1991 vydala dokument *Pečujeme o Zemi*, který navazuje na předchozí Strategii. V roce 1987 Světová komise pro životní prostředí a rozvoj (WCED) přijala Zprávu, která definovala pojem udržitelného rozvoje. Jak již bylo zmiňované výše, existuje mnoho sporů ohledně definic.

90. léta 20. století

V červnu 1992 se konala významná a dodnes největší Konference Spojených národů o životním prostředí. Byl zveřejněn tzv. „Akční plán pro příští století“, neboli známější pojem Agenda 21. Dle Agendy by měly signatářské státy vypracovat národní strategii pro udržitelný rozvoj. Hlavním účelem je zachovat kvalitu životního prostředí všemi státy. Agenda 21 přinesla nový přístup fungování postupu „zdola“. Dříve se uplatňoval přístup „shora“. To znamenalo, že rozvojové země byly závislé na dodávkách od vyspělých zemí. Kdežto nový přístup spočíval ve vytvoření místních Agend, které přímo souvisí s danou oblastí, a tím zefektivnit udržitelnost (Koutný, 2007).

⁴ RUTTAN, V. W. Constraints on the design of sustainable systems of agricultural production. *Ecol. Economics* 10: 209-219, 1994

Kromě Agendy 21 se schválily i další dokumenty. Jedná se o: *Deklarace z Ria de Janeiro o životním prostředí a rozvoji, Rámcová úmluva Spojených národů o změně klimatu, Úmluva o biodiverzitě, Právně nezávazné a autoritativní prohlášení k principům globální dohody o využívání, ochraně a trvale udržitelném rozvoji všech typů lesů* (Nováček, 2011). Dohromady teda konference odsouhlasila pět dokumentů. Avšak Agenda 21 je ze všech nejpodstatnější (Nováček, 2011).

Konference se zúčastnilo spousta lidí, což bylo také později kritizováno v důsledku přemístění tolik osob, a to není dobré pro životní prostředí. Státy se rozdělily na dva tábory podle preferencí. Prvním táborem byly rozvinuté státy, jež kladly důraz na globální problémy se znečišťováním životního prostředí. Oproti tomu „odpůrci“ byly rozvojové země, které zdůrazňovaly potřebu hospodářského růstu, jenž vede k odstranění chudoby (Nováček, 2011).

21. století

V roce 2002 se v jihoafrickém Johannesburgu konal tzv. „Světový summit o udržitelném rozvoji“. O konání konference si zasloužilo Valné shromáždění OSN. Důvodem bylo zhodnocení desetileté práce v návaznosti s konferencí v Riu. Měly být ustanoveny nové a závažnější závazky, což se ovšem řadě mezinárodním aktérům nelíbilo. Velkou pozornost si vyžádala subsaharská Afrika. V důsledku toho se zrodil nový program „Nové partnerství pro rozvoj Afriky“. Tento program měl za úkol například zlepšování infrastruktury, dopravy, eliminace AIDS a odstranit chudobu. Program se všeobecně snažil implementovat Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs), které budou popsány v následujících kapitolách (Nováček, 2011). Přehled summitů a konferencí lze nalézt v [Příloze 1](#) na konci práce.

3.3 Organizace spojených národů

Přesný název „Organizace spojených národů“ byl ustanoven v roce 1942. Oficiální vznik OSN byl 24. října 1945 na základě Charty OSN, kterou podepsalo 51 členských států. OSN je stěžejní mezinárodní institucí, jenž přijímá stanoviska ohledně udržitelného rozvoje a snaží se v tom dále pokračovat v rámci strategických plánů do budoucna.

V roce 2000 se 191 států OSN zavázalo ke splnění osmi cílů rozvoje, a to do roku 2015. Tato agenda se nazývala „Rozvojové cíle tisíciletí“ a byla úspěšná. Rozvojové cíle

byly tyto: Vymýtit extrémní chudobu a hlad; Zpřístupnit základní vzdělání všem; Prosazovat rovnost pohlaví a posílit postavení žen; Snížit dětskou úmrtnost; Zlepšit zdraví matek; Bojovat proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem; Zajistit trvalou udržitelnost životního prostředí; Vytvořit globální partnerství pro rozvoj. Po roce 2015 OSN vydala nový program na období 2015-2030. Program zahrnuje aktuálních 17 cílů udržitelného rozvoje, které byly konzultovány již v roce 2012 na Konferenci v Riu de Janeiru. Agenda udržitelného rozvoje byla schválena v rámci dokumentu Přeměna našeho světa: Agenda pro udržitelný rozvoj 2030. Všech 17 cílů je uvedeno na následujícím obrázku.

Obrázek 3: Cíle udržitelného rozvoje

Zdroj: OSN

3.3.1 Kjótský protokol

V japonském městě Kjótu byl dohodnut tzv. Kjótský protokol, jenž se týká snižování emisí skleníkových plynů převážně v rozvinutých zemích. Signatářské země jsou povinny dodržovat stanovenou hranici, která se navzájem liší. Konference, kde byl protokol projednáván, se konala v roce 1997. Kjótský protokol stanovil snížení o 5,2 % emisí. Platnosti nabyl až v roce 2005. Česká republika protokol podepsala v roce 2001, kde v rámci Evropy byla společně s Rumunskem první. Většina zemí Evropy ho podepsaly o rok později. Ačkoliv USA produkuje velké množství emisí, odmítla protokol ratifikovat (Evropská komise, zastoupení v ČR, 2020).

V roce 2012 byl vydán dodatek, jenž schválil pokračování účinnosti protokolu a zároveň snížení emisí v EU o 20 % v porovnání se stavem v roce 1990. Avšak nový

dodatek není závazný pro rozvojové a rychle se rozvíjející se ekonomiky, kam patří například Čína a Brazílie, tudíž ke celosvětovému snížení může dojít pouze okolo 15 %. Toto rozšíření bylo platné do roku 2020 (Ministerstvo životního prostředí, 2008-2019).

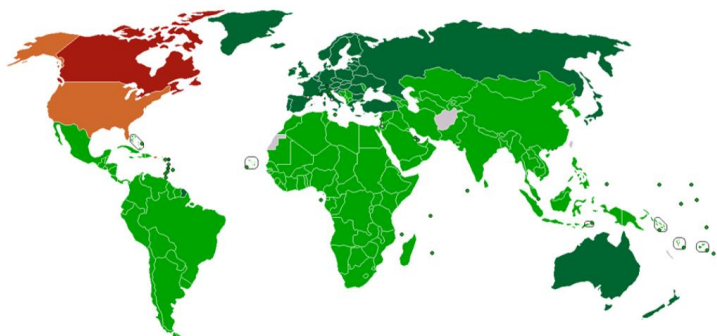
Po roce 2020 Kjótský protokol vystřídá Pařížská dohoda, která je platná od roku 2016. V dohodě je stanovena globální průměrná teplota, která by se neměla zvýšit o 2 °C. USA je opět proti, jelikož to dle prezidenta může mít negativní vliv na počet pracovních míst, což by vedlo i ke snížení HDP (VTM, 2018).

V rámci Pařížské dohody se EU společně se svými členy zavázala ke snížení o 40 % emisí oproti roku 1990. ČR dohodu podepsala v roce 2017 (Ministerstvo životního prostředí, 2008-2019).

Pro zajímavost je zde uvedena mapa týkající se Kjótského protokolu.

Obrázek 4: Kjótský protokol

zelená - protokol ratifikovaly (tmavě zelené státy podepsaly Annex I a II) * hnědá - podepsaly, ale odmítly ratifikovat, * červená - Kanada, která od protokolu odstoupila v prosinci 2011 * šedá - nepodepsaly, není známá pozice

Zdroj: <http://www.energetickyfondcr.cz/zajimave-informace.html>

3.4 Evropská unie

Evropská unie nezůstává pozadu a aktivně se zapojuje do konceptu trvalé udržitelnosti. Evropská komise v roce 2016 vytvořila strategický přístup k vykonávání Agendy pro udržitelný rozvoj 2030, jenž v sobě obsahuje cíle udržitelného rozvoje. Evropská unie je odhodlána se stát průkopníkem v implementaci této Agendy a cílů, a to společně se svými členskými státy v rámci principu subsidiarity. EU si stanovila deset priorit na období 2015 až 2019.

Mezi priority patří:

- *Pracovní místa, hospodářský růst a investice*
- *Jednotný digitální trh*
- *Energetická unie a opatření v oblasti změny klimatu*

- *Vnitřní trh*
- *Hlubší a spravedlivější hospodářská a měnová unie*
- *Vyrovnaná a progresivní obchodní politika k využití potenciálu globalizace*
- *Spravedlnost a základní práva*
- *Migrace*
- *Silnější celosvětový aktér*
- *Demokratická změna*

Zdroj: Evropská komise

Agenda 2030

V rámci Agendy 2030 je nezbytné považovat udržitelný rozvoj za významné téma, kterým by se Evropská unie a její členové měli věnovat. Dále je jejím účelem vytvořit dlouhodobý plán po roce 2020. Dle Agendy jsou všechny rozvíjející a rozvojové země zodpovědní za dosahování 17 cílů udržitelného rozvoje. Agenda 2030 je založena na globálním partnerství všech zúčastněných stran, která vyžaduje mobilizaci prostředků a určitou formu sledování, aby se dosáhlo pokroku a změny. Agenda mimo jiné i bude podporovat společný přístup mezi vnějšími činnostmi EU a dalšími jejími politikami, i v rámci soudržnosti různých finančních nástrojů (Agenda 2030).

Zahrnuje v sobě dva proudy. Prvním proudem je plná integrace cílů udržitelného rozvoje do evropské politiky a zařazení mezi priority EU. Dokázat definovat, jak si aktuálně Evropa stojí, a jak má dále pokračovat. Druhým proudem je zaměření na dlouhodobou vizi do budoucna – co bude po roce 2020. Následně vypracovat implementaci cílů udržitelného rozvoje v dlouhodobém měřítku (Agenda 2030).

Prvním udržitelným cílem je – *konec chudoby*, jenž spočívá v roli Evropské unie v podpoře členských států v souvislosti s bojem proti chudobě (Agenda 2030).

V rámci druhého cíle *Konec hladu* existuje tzv. Společná zemědělská politika, která v sobě obsahuje tři oblasti. Jsou to: životaschopná výroba potravin, vyvážený územní rozvoj a udržitelný management přírodních zdrojů. Zemědělská politika patří pod platformu zvanou FOOD 2030, která se zabývá potravinovou a výživovou bezpečností. Tato platforma zahrnuje čtyři priority, kterými jsou: výživa, klima, cirkulace a inovace. Dotýká se například zemědělských, vodních a rybářských oblastí (Agenda 2030).

Třetím cílem je *Zdraví a kvalitní život*, kde Evropská unie společně se svými členy aplikuje legislativu a ostatní iniciativy týkající se veřejného zdraví a prostředí, které toto

zdraví ovlivňuje. Jedná se především o kvalitu vzduchu a různé chemikálie. Zdraví, dle Evropské unie, ovlivňuje i ekonomii. Čím víc lidí bude zdravých, tím více mohou pracovat a tím stoupá produktivita na trhu práce (Agenda 2030).

Kvalitní vzdělání, jenž je čtvrtým cílem, je zaměřeno na různé vzdělávací programy a školení. Zmíněn je i program Erasmus+, který podporuje propojení evropských studentů a kvalitu vzdělávání (Agenda 2030).

Pátým cílem je *Rovnost mužů a žen*, který Evropská unie vymezuje pouze v rámci své politiky, kde je již od začátku ukotvena. V souvislosti s tím je i desátý cíl *Méně nerovnosti*, který je podstatou sociální politiky (Agenda 2030).

Co se týče cílů, které patří pod environmentální pilíř, tam se EU zabývá legislativou zajišťující vyšší ochranu přírody, kvalitu vody a čistější oceány. Dále má unie za cíl redukovat emise skleníkových plynů a zvýšit podíl obnovitelné energie. Na klimatické změny by dle Agendy měla EU přispívat alespoň 20 % ze svého rozpočtu (Agenda 2030).

Odpovědná výroba a spotřeba, to je cíl 12. Evropská unie přijala opatření, jenž rozděluje hospodářský růst od využívání zdrojů, a tím pádem i zhoršování životního prostředí (Agenda 2030).

Agenda 2030 úzce souvisí se strategií Evropa 2020. Obě chtějí docílit zaměstnanosti 75 % ve věku 20-64 let. V rámci infrastruktury a průmyslu se Evropská unie zaměřuje na klíčové oblasti, jako je výzkum, inovace a financování malých podniků. Agenda 2030 v sobě obsahuje i tzv. Urbánní agendu, která souvisí s udržitelností měst a obcí (Agenda 2030).

Evropský týden udržitelného rozvoje

Na území Evropy každoročně probíhá týdenní akce, která se koná od 30. května do 5. června. Evropský týden udržitelného rozvoje v sobě zahrnuje širokou škálu akcí, jako jsou konference, semináře, promítání filmů, dny otevřených dveří a výstavy. Akce připravují vládní instituce, neziskové organizace i jednotlivci. Cíl projektu je ukázat, že záleží na budoucnosti světa.

Lisabonská strategie

Evropská rada schválila tzv. „Lisabonskou strategii“, platnou od roku 2000 do roku 2010. Zahrnovala tři pilíře, které jsou shodné s pilíři OSN, a to: ekonomický, ekologický a sociální pilíř. Hlavním cílem strategie bylo zvýšit míru zaměstnanosti a tím i hospodářský růst. V roce 2004 přišla kritika od odborníků, pověřených pro účel zhodnocení strategie.

Kritika byla negativní, a žádala o nový restart. Nový začátek lisabonské strategie vytyčil pouze dva cíle, a to: docílit vyššího a trvalého ekonomického růstu a vytvářet více pracovních pozic. Ke konci platnosti strategie přicházelo mnoho pobídek k vytvoření dokumentu, co bude po roce 2010. Tak vznikla „*Evropa 2020. Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*“.

3.4.1 Evropa 2020

Strategie Evropa 2020, neboli zkráceně Evropa 2020 nahradila Lisabonskou strategii. Cílem Evropy 2020 je: „*docílit ekonomického růstu, který bude založen na principech znalostní ekonomiky, bude udržitelný a bude podporovat začleňování, a to jak sociální, tak územní*“ (Vláda ČR, 2009-2019). Strategie je opět platná na deset let a dotýká se všech členských států Evropské unie. Ústředním orgánem strategie je Evropská rada, která je za její plnění plně zodpovědná. Evropská komise oproti tomu má na starost sledování pokroků v rámci vytyčených cílů a stanovovat směr činností. Jako třetí zapojenou institucí je Evropský parlament, který vytváří právní předpisy. Evropa 2020 je rozdělena na priority, hlavní cíle a iniciativy.

Vzájemně se ovlivňující tři priority jsou (Sdělení Komise: Evropa 2020)⁵:

- *inteligentní růst,*
- *udržitelný růst,*
- *růst podporující začlenění.*

Inteligentním růstem se rozumí růst ekonomiky pomocí inovací a znalostí. Udržitelný růst se zaměřuje na ekologické a dlouhodobě udržitelné zdroje. Poslední prioritou strategie je podporovat ekonomiky, kde je vyšší zaměstnanost, a která je sociálně stabilní.

Dále poté Evropská rada stanovila pět hlavních cílů, které musí EU jako celek splnit. Součástí těchto cílů jsou i tzv. národní cíle, jenž si každá členská země EU stanoví sama dle potřeby.

Hlavních pět cílů Evropy 2020 jsou následující:

⁵ Sdělení Komise: *Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. [online]. 2010 [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52010DC2020>

1. Úsilí o dosažení 75% zaměstnanosti žen a mužů ve věku od 20 do 64 let, mimo jiné i prostřednictvím vyšší účasti mladých lidí, starších pracovníků a pracovníků s nízkou kvalifikací a lepší integrace legálních migrantů;
2. Zlepšení podmínek pro výzkum a vývoj, zejména s cílem zajistit, aby veřejné a soukromé investice v tomto odvětví dosáhly v úhrnu 3 % HDP. Komise vytvoří ukazatel, který bude vyjadřovat intenzitu výzkumu a vývoje a inovací;
3. Snížení emisí skleníkových plynů o 20 % oproti úrovní roku 1990 a zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů v konečné spotřebě energie na 20 % a posun ke zvýšení energetické účinnosti o 20 %;
4. Zlepšení úrovně vzdělání, zejména snahou snížit míru předčasného ukončování školní docházky pod 10 % a zvýšit podíl osob ve věku 30-34 let s dokončeným terciárním nebo srovnatelným vzděláním na nejméně 40 %;
5. Podpora sociálního začlenění, zejména prostřednictvím snižování chudoby, a to snahou snížit počet lidí ohrožených chudobou nebo vyloučením nejméně o 20 milionů.

Zdroj: Vláda ČR

Jako poslední strategie vyčlenila sedm hlavních iniciativ, jež rozpracovávají priority a cíle více do hloubky. Iniciativy jsou závazné pro celou Evropskou unii včetně všech členských států.

Jedná se o (Sdělení Komise: Evropa 2020)⁶:

- „Inovace v Unii“
- „Mládež v pohybu“
- „Digitální program pro Evropu“
- „Evropa méně náročná na zdroje“
- „Průmyslová politika pro éru globalizace“
- „Program pro nové dovednosti a pracovní místa“
- „Evropská platforma pro boj proti chudobě“

⁶ Sdělení Komise: *Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. [online]. 2010 [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52010DC2020>

Evropská komise stanovila nástroje, kterých chce docílit, aby bylo možné plnit vytyčené cíle a iniciativy. Chce se zaměřit převážně na jednotný trh v Evropě, jenž pomůže k tvorbě nových pracovních míst a možností. Tím se zvýší zaměstnanost a produktivita práce. Dalším nástrojem je mobilizace rozpočtu EU, který se zabývá financováním podniků a finančních trhů. Poslední nástroj se týká vnější politiky, tzn. využívání různých nástrojů v souvislosti s exportem a importem mimo EU tak, aby se podpořil růst evropské ekonomiky. Otevřená Evropa, to je pojem, který se vyznačuje otevřeností Evropy v rámci celého globálního světa. Evropa chce využít aktuální masivní globalizaci k podpoře růstu ekonomiky. Vnější politikou se rozumí i snaha více se prosadit a bojovat za zájmy Evropy.

Z dokumentu je jasně patrné, že strategie Evropa 2020 se nedotýká pouze Evropy, či EU, ale i globálního světa. Jelikož svět je a bude propojen, lépe se bude dosahovat cílů a zlepšení udržitelnosti v celém světě, a ne pouze na určitém místě.

Evropa 2020 se opírá i o „překonání krize“, jenž je stěžejním problémem pro budoucnost. Strategie určuje možnosti, jak překonat již zmíněnou krizi, která se týká převážně hospodářství a ekonomiky. Řeší také jak se vyrovnat s finanční krizí v eurozónách. Shrnutí Evropy 2020 je uvedeno v tabulce v [Příloze 2](#).

3.5 Česká republika

V návaznosti na kapitolu, která se zabývala OSN, je potřeba zmínit i činnost této mezinárodní organizace v České republice. První otevřenou kancelář v tehdejší Československu bylo Informační centrum OSN. Toto centrum zajišťuje informování o činnosti OSN, jako je oficiální web osn.cz, sociální sítě, publikace a časopisy, vzdělávací programy a další. Mimo toto centrum v České republice sídlí ještě další tři kanceláře, a to: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v ČR, Kancelář Světové zdravotnické organizace v ČR a Český výbor pro UNICEF. Posledně zmiňovaný se týká zlepšování životních podmínek dětí žijících v méně rozvinutých zemích. Výbor získává finanční prostředky a podporuje naplňování práv dětí (OSN, 2014).

V návaznosti na konferenci v Riu de Janeiru měly země aplikovat i národní strategie udržitelného rozvoje. Bohužel České republice trvalo poměrně dost dlouhou dobu, než byla schválena vládou. Až v roce 2004 byl odsouhlasen návrh Strategie udržitelného rozvoje ČR. V tomto dvanáctiletém období vznikly tři návrhy, avšak až ten poslední byl

vládou odhlasován. Důvodem může být tlak na ČR v rámci vstupu do Evropské unie, a také to, že většina zemí již své národní strategie vypracovaly a ratifikovaly. Tento třetí návrh obsahoval i nástroje, kterými bude strategii ČR naplňovat. Jedná se například o přijetí dokumentů, strategií a plánů (programové nástroje), právní předpisy, zákazy a příkazy (normativní nástroje). Dalšími nástroji jsou ekonomické, institucionální, informační a dobrovolné. V rámci dobrovolných nástrojů lze hovořit o aktivitách soukromých subjektů. Informační nástroje se týkají vzdělávání široké veřejnosti v kontextu udržitelného rozvoje. V důsledku přijetí návrhu strategie vznikla Rada vlády pro udržitelný rozvoj, jenž má za úkol monitorovat naplňování stanovených cílů s pomocí sady indikátorů udržitelného rozvoje (Nováček, 2011).

Národní strategie na úrovni ČR měla dojít k aktualizaci vždy po třech letech. K tomu opět nedošlo, stalo se tak až v roce 2009. Spíše, než o aktualizaci se dá hovořit o čtvrté strategii, jelikož předchozí byla navržena v rychlosti (Nováček, 2011).

ČR 2030

Česká republika se zúčastnila v roce 2015 Valného shromáždění OSN v New Yorku, kde byly přijaty cíle udržitelného rozvoje. Na základě zasedání přijala globální rozvojovou agendu, zvanou „*Strategický rámec Česká republika 2030*“, neboli jednoduše řečeno ČR 2030. Strategický rámec nahradil předchozí rámec a to: „*Strategický rámec udržitelného rozvoje z roku 2010*“. ČR 2030 je zásadním oficiálním dokumentem pro udržitelný rozvoj v České republice. Ke schválení došlo až v dubnu 2017. Rozvoj je rozdělen do šesti hlavních oblastí, které se týkají života v obcích a regionech, dobrému vládnutí a české činnosti v rámci globálního rozvoje. Na obrázku je vidět logo ČR 2030 s vyjmenovanými oblastmi (MŽP, 2008-2019).

Obrázek 5: ČR 2030

Zdroj: www.mzp.cz

Šest oblastí ČR 2030 v sobě zahrnuje i podoblasti. V rámci této práce bude rozebrána oblast globálního rozvoje. Tato oblast obsahuje dvě další. Jsou to: ČR jako globální hráč a Koherence politik. Obecně Česká republika prosazuje udržitelný rozvoj ve světě prostřednictvím domácí a zahraniční politiky a dodržuje přijetí mezinárodních dokumentů. Podrobněji dále přijímá smlouvy či dohody s jinými státy, které dodržují principy udržitelného rozvoje. Cílem je dosáhnout světového obchodního systému, jenž zaručuje větší spravedlnost vůči slabším zemím. Dále se Česká republika snaží v oblasti podporování demokracie a lidských práv (MŽP, 2008-2019).

Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Nejvyšším orgánem zaštiťujícím udržitelný rozvoj je Rada vlády pro udržitelný rozvoj, kterému bude věnována samostatná podkapitola.

Rada vlády pro udržitelný rozvoj pořádá Fórum, kde dochází k veřejné diskusi o aktuálních tématech týkající se udržitelného rozvoje.

Josef Vavroušek

V českém prostředí se tematikou udržitelného rozvoje zabýval Josef Vavroušek. Narodil se v roce 1944 a zemřel 1995. Byl významným ekologem, který se zúčastnil v roce 1968 expedice Lambaréné. V roce 1990 byl jmenován předsedou federálního výboru pro životní prostředí. Zúčastnil se již výše zmiňované Konference o životním prostředí OSN v Riu de Janeiru, kde do Agendy 21 vložil koncept trvalé udržitelnosti. V roce 1991 se uskutečnila první celoevropská konference ministrů životního prostředí v Dobříši, kterou

inicioval právě Vavroušek. Mimo jiné také založil neziskovou organizaci Společnost pro trvale udržitelný rozvoj (STUŽ). Ke konci svého života vyučoval na Univerzitě Karlově na fakultě sociálních věd.

Vavroušek zastával názor, že se jednou lidstvo dostane do takové situace, kdy se zdroje vyčerpají. Lidé by podle něj měli změnit žebříček hodnot a uvažovat i o etických aspektech života. Byl zastáncem komunikace mezi bohatým severem a chudým jihem. Tyto informace poskytl pro Českou televizi jeho kolega Martin Bursík.

Pan Josef Vavroušek se domníval, že tehdejší režim, resp. komunismus je zodpovědný za znečišťování ovzduší a zhoršení kvality vody, a tím negativně ovlivňuje život obyvatel. Co se týče ochrany životního prostředí, zajímala ho především na jeho institucionální rovině.

Akce „Hodina Země“

Světový fond na ochranu přírody (WWF) každoročně, přibližně ve stejnou dobu, pořádá mezinárodní akci zvanou „Hodina Země“. Jedná se o projekt, kdy se na jednu hodinu vypnou světla. Buď se jedná o jednotlivce v domácím prostředí, nebo i o celé obce, kdy zhasnou jejich významné budovy. Projekt byl zahájen v roce 2007 v australské Sydney. V České republice se akce koná od roku 2010. Projekt Hodina Země chce poukázat na vzrůstající globální problémy, které souvisejí se spotřebou energie a pálením fosilních paliv. Velkým problémem je globální oteplování, které úzce souvisí s úbytkem vody.

Evropa 2020 aplikovaná na ČR

V rámci definování národních cílů evropské strategie „Evropa 2020“ Česká republika rozšířila cíle v oblasti zaměstnanosti, investic do výzkumu a vývoje, zvyšování energetické účinnosti, vzdělání a sociální začleňování se snižování chudoby.

3.5.1 Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Rada vlády pro udržitelný rozvoj byla zřízena v polovině roku 2003. Je definována jako: „*stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády České republiky pro oblast udržitelného rozvoje, strategického řízení a dlouhodobých priorit státu*“ (MŽP, 2008-2019).

V roce 2006 působila Rada pod správou Ministerstva životního prostředí, a poté po roce 2014 přenesena na Úřad vlády ČR. V roce 2018 došlo opět ke změně, kdy byla

působnost zpátky převedena na MŽP. Předsedou je ministr životního prostředí a místopředsedou ministryně pro místní rozvoj. Rada pro udržitelný rozvoj se skládá ze zástupců Úřadu vlády, Parlamentu, ministerstev, sociálních partnerů, nestátních neziskových organizací a akademické obce. Jednání se koná minimálně jednou za rok (MŽP, 2008-2019).

Činnosti Rady vlády pro udržitelný rozvoj jsou (MŽP, 2008-2019):

- Zavedení ČR 2030 a Agendy 2030
- Diskuse o kvalitě života a udržitelnosti a o naplňování Agendy 2030
- Koordinace záměru dokumentů

Rada je zodpovědná za vytvoření hlavních dokumentů udržitelného rozvoje v rámci České republiky. Jedná se především o již zmiňovaný Strategický rámec Česká republika 2030 a implementace Agendy 2030, neboli cílů udržitelného rozvoje. Rada vlády pro udržitelný rozvoj usiluje o propojení třech pilířů – ekonomický, sociální a environmentální. V rámci Rady existují jednotlivé expertní výbory, jenž se zabývají přesně danými tematickými oblastmi. Jedná se např. o Oddělení udržitelného rozvoje, který vystupuje na mezinárodní scéně v rámci nadnárodních institucí, jako je Evropská unie, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a OSN (MŽP, 2008-2019).

3.6 Indikátory udržitelného rozvoje

V následujících podkapitolách práce uvede vybrané indexy. To jsou: HDP, index trvale udržitelného ekonomického blahobytu, index lidského rozvoje, indikátory OSN a EU, panel udržitelnosti, index environmentální udržitelnosti a zranitelnosti, index stavu budoucnosti, index blahobytu národů a ekonomického blahobytu, index živoucí a šťastné planety, index kvality života.

3.6.1 HDP

Indikátorů pro měření udržitelného rozvoje je celá řada. Nejvíce známým a používaným je hrubý domácí produkt (dále HDP). HDP je „peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se

*pro stanovení výkonnosti ekonomiky“*⁷. HDP je ukazatelem ekonomiky a její výkonnosti a růstu. Ovšem neznamená, čím vyšší HDP, tím lepší kvalita života. HDP lze vypočítat třemi metodami. Metody jsou: produkční, výdajová a důchodová. Výpočet HDP má řadu úskalí, například nedokáže v sobě zahrnout práce v domácnosti a šedou ekonomiku. Dalším problémem, jenž souvisí s tématem této práce, je neobsáhnutí škod na životním prostředí v rámci výpočtu hrubého domácího produktu. Jestliže dojde k poškození kvality ovzduší, ovlivní to negativně obyvatele bydlící v dané oblasti, tím pádem vynaloží větší množství finančních prostředků na svoje zdraví, což se v HDP projeví kladně. Vztah životního prostředí a HDP je v tomto ohledu paradoxní. Nedokonalosti tohoto indikátoru se snažila řada ekonomů nahradit jinými, alternativními měřeními (Nováček, 2011).

3.6.2 Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu

Index trvale udržitelného ekonomického blahobytu neboli anglicky Index of sustainable economic welfare (dále ISEW) vytvořili v roce 1989 ekonom Herman Daly a teolog John Cobb. Tento index obsahuje osobní spotřebu, která je upravena dle různých faktorů sociálního blahobytu a životního prostředí. ISEW je na podobné bázi jako HDP. Zohledňuje dlouhodobé škody způsobené na životním prostředí. Mimo jiné se zabývá i sociálním blahobytem obyvatel, jenž určuje jak bohatství a přerozdělení příjmů vnímají daní lidé. Index zahrnuje i domácí práce, které HDP nezohledňuje. Ačkoliv tento index přinesl jiný a nový pohled na vypočítání kvality a udržitelnosti života, mezi širokou veřejností a institucemi se neprosadil (Nováček, 2011).

3.6.3 Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje nahradil předchozí ISEW. Anglicky Human Development Index (dále HDI) používá pravidelně již od roku 1990 Organizace spojených národů, v rámci Programu OSN pro rozvoj (UNDP). Důvodem nahrazení může být jednodušší výpočet HDI vůči předchozímu ISEW. HDI se snaží postihnout míru kvality lidského života. Index lidského rozvoje v sobě tvoří čtyři indikátory, jenž souvisí se základními lidskými potřebami a jejich uspokojování. Mezi tyto indikátory UNDP řadí: HDP dle parity kupní síly, gramotnost, očekávaná délka života a počet let školní docházky. HDI je vyjádřeno na relativní škále od 0 do 1, přičemž čím je blíže k 1, tím je vyšší stupeň

⁷ Zdroj: Český statistický úřad

lidského rozvoje. V určitých situacích a zemích se může HDI od HDP značně lišit, jelikož není vždy podmínkou, čím nižší HDP, tím menší důraz na vzdělanost (Nováček, 2011).

3.6.4 Indikátory udržitelného rozvoje OSN

Od 90. let minulého století se řada mezinárodních institucí dohodla na indikátorovém programu, jenž zahrnoval 134 indikátorů. Indikátory se dále rozčlenily do čtyř skupin, resp. pilířů, a to: environmentální, sociální, ekonomický a institucionální. Environmentálních indikátorů je 55, což je řadí mezi nejpočetnější skupinu. Následují sociální, kde jich je 41. Ekonomických indikátorů je již podstatně méně, a to 23. Jako poslední skupinou jsou institucionální s 15 indikátory. Po tomto rozdělení následovalo testování a implementace daných indikátorů. Výsledek nebyl příznivý, jelikož řada dat nebyla vůbec k dispozici, tudíž je nešlo měřit pomocí indikátorů (Nováček, 2011).

Po neúspěchu s velkým množstvím zvolených indikátorů, se v roce 2000 instituce shodly na novém programu, jenž obsahoval pouze základní indikátory. Nově stanovený počet byl zkrouten na 57 indikátorů. Čtyři skupiny byly zachovány. Pořadí početnosti v jednotlivých skupinách bylo také stejné. Environmentální se zmenšilo na pouhých 19 indikátorů. Sociální na 18. Po roce 2000 bylo ekonomických indikátorů 14. Poslední, institucionální skupina v sobě zahrnovala 6 indikátorů. Opět došlo k implementaci upraveného indikátorového programu. Testování probíhalo mezi lety 2005 a 2007. Po této době znovu došlo ke změně. Čtyři stejné skupiny jsou rozděleny do patnácti tematických okruhů, jenž se poté rozděluje do 38 podskupin. Dohromady bylo stanoveno 59 indikátorů. Tyto indikátory tvoří základní rámec programu, avšak dále existují i další doplňkové indikátory. Celkem jich je kolem 100 (Nováček, 2011). Přehled okruhů je uveden v následující tabulce.

Tabulka 1: Tematické okruhy indikátorů OSN 2006

Sociální oblast		Environmentální oblast	
Hlavní okruhy	Podskupiny	Hlavní okruhy	Podskupiny
1. rovnost	1. chudoba; genderová rovnost	1. atmosféra	1. klimatické změny; degradace ozonové vrstvy; kvalita ovzduší
2. zdraví	2. výživa; úmrtnost; hygienická infrastruktura; pitná voda; dostupnost zdravotnických služeb	2. půda a krajina	2. zemědělství; lesní hospodářství; desertifikace; urbanizace
3. vzdělání	3. úroveň vzdělání; gramotnost	3. oceány, moře a pobřežní oblasti	3. pobřežní zóny; rybolov
4. bydlení	4. podmínky bydlení	4. sladkovodní ekosystémy	4. dostupnost a kvalita vody
5. bezpečnost	5. kriminalita	5. biodiverzita	5. ekosystémová a druhová diverzita
6. populace	6. demografické změny		
Ekonomická oblast		Institucionální oblast	
Hlavní okruhy	Podskupiny	Hlavní okruhy	Podskupiny
1. struktura ekonomiky	1. výkonnost ekonomiky; obchodní stav financí	1. institucionální rámec	1. strategické uplatňování udržitelného rozvoje; mezinárodní spolupráce
2. vzorce spotřeby a výroby	2. materiálová spotřeba; využívání energie; vznik a ukládání odpadů; doprava	2. institucionální kapacita	2. přístup k informacím; komunikační infrastruktura; věda technologie; připravenost na katastrofy

Zdroj: Nováček, 2011

3.6.5 Indikátory udržitelného rozvoje EU

V rámci Evropské unie sjednala její komise indikátory, jež jsou rozděleny do 10 tematických okruhů. Ty se dále člení do podskupin, kterých je 31. Dále se mezi indikátory řadí i 98 více specifikovaných. Následující tabulka zobrazuje přehled tematických okruhů a jejich podskupin v rámci EU (Nováček, 2011).

Tabulka 2: Tematické okruhy a podskupiny EU

Hlavní okruhy	Podskupiny
1. ekonomický rozvoj	1. investice; konkurenceschopnost; zaměstnanost
2. chudoba a sociální vyloučení	2. hmotná chudoba; přístup na trh práce
3. stárnutí populace	3. problematika důchodů; demografické změny; stabilita veřejných financí
4. veřejné zdraví	4. ochrana zdraví a životní styl; potravinová bezpečnost a kvalita; management chemických látek; zdravotní rizika v důsledku environmentálních podmínek
5. změny klimatu a čistá energie	5. změny klimatu; energie
6. udržitelná výroba a spotřeba	6. ekologická efektivita; vzorce spotřeby; zemědělství; zodpovědnost podniků
7. management přírodních zdrojů	7. biodiverzita; mořské ekosystémy; zdroje pitné vody; využití půdního fondu
8. doprava	8. nárůst dopravy; náklady v dopravě; sociální a ekologické vlivy dopravy
9. dobré vládnutí	9. politická koherentnost; participace veřejnosti
10. globální partnerství	10. globalizace obchodu; financování udržitelného rozvoje; management zdrojů

Zdroj: Nováček, 2011

Z tabulky je zřejmé, že Evropská unie nedělí indikátory do hlavních skupin jako OSN (tzn. sociální, ekonomický, environmentální a institucionální). Některé z indikátorů navržených Evropskou komisí kopírují cíle udržitelného rozvoje.

3.6.6 Panel udržitelnosti

Panel udržitelnosti, anglicky Sustainability Dashboard, je indikátor, jenž byl představen mezi léty 2000 a 2001. Jelikož navazuje na indikátory OSN, také se dělí do stejných čtyř skupin. Panel v sobě zahrnuje 45 indikátorů a má grafickou podobu palubní desky automobilu. Zelená barva značí dostačující stav, oranžová signalizuje varování a červená krizovou situaci. Tímto panelem lze srovnávat jednotlivé země, ovšem pouze pokud mají určité údaje k dispozici. Panel se vypočítává prostřednictvím bodů, kdy 0 je nejhorší stav a maximum bodů lze dosáhnout 1 000. Nejvyšší počet bodů mají všeobecně státy v Evropě. Oproti tomu nejnižší mají většinou státy v Africe (Nováček, 2011).

3.6.7 Index environmentální udržitelnosti

Tento index nese zkratku ESI (anglicky Environmental Sustainability Index). Index vznikl na univerzitách ve Spojených státech. Jak už z názvu vyplývá, tento index se nejvíce zaměřuje na environmentální pilíř. EVI je složen z pěti okruhů a 21 podskupin. Obsahuje v sobě dohromady 76 indikátorů (Nováček, 2011).

Tematické okruhy v rámci ESI:

- *Stav životního prostředí a jeho zatížení*
- *Závislost a citlivost člověka vůči vnějším vlivům*
- *Sociální kapacita*
- *Institucionální kapacita*
- *Zapojení do mezinárodní spolupráce*

Zdroj: Nováček, 2011

3.6.8 Index environmentální výkonnosti

Environmental Performance Index, zkratkou EPI je indexem, jenž klasifikuje stav životního prostředí v dané zemi. EPI navazuje na výše zmíněný ESI. Mimo jiné byl také navržen stejnými univerzitami (Yale a Kolumbijská univerzita), dále v součinnosti s výzkumným centrem Evropské komise. EPI je rozdělen do tří úrovní. První jsou cíle, poté tematické okruhy a poslední úrovní jsou indikátory. Cíle jsou pouze dva, a to: environmentální zdraví a vitalita ekosystémů (Nováček, 2011).

3.6.9 Index environmentální zranitelnosti

Index environmentální zranitelnosti (dále EVI) vznikl ve spolupráci s Programem OSN pro životní prostředí (dále UNEP) a Komisí pro aplikované geovědy jižního Tichomoří (neboli SOPAC). Existují i indexy ekonomické a sociální zranitelnosti. Tento index proto na ně navazuje v rámci environmentálního pilíře. EVI obsahuje sedm tematických okruhů a 50 indikátorů (Nováček, 2011).

Mezi okruhy patří:

- *Klimatické změny*
- *Voda*
- *Biodiverzita*
- *Lidské zdraví*
- *Desertifikace*
- *Rizika přírodních hazardů*
- *Zemědělství a rybolov*

Zdroj: Nováček, 2011

3.6.10 Index stavu budoucnosti

Index stavu budoucnosti, dále ve zkratce SOFI je statistické zobrazení budoucí situace. Buď se bude zhoršovat či zlepšovat. V rámci SOFI probíhá dotazníkové šetření daných expertů, jenž definují trendy a problémy ovlivňující budoucnost daného regionu či země. Budoucnost je ohraničena hranicí 10 let. SOFI je tvořen 28 indikátory v kontextu čtyř skupin (Nováček, 2011).

3.6.11 Index blahobytu národů

Index blahobytu národů neboli WI vytvořila Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN). WI se skládá ze dvou dalších indexů, a to: Index lidského blahobytu (HWI) a Index ekosystémového blahobytu (EWI). HWI se dále člení do pěti okruhů, které se týkají zdraví a demografického vývoje, bohatství, kultury, komunity a rovnosti v domácnostech v rámci genderu. Okruhy v sobě zahrnují podkategorie. EWI je oproti HWI tvořen pouze čtyřmi okruhy, a to: využití země, druhová a genetická rozmanitost, využití zdrojů a voda (Nováček, 2011).

3.6.12 Index ekonomického blahobytu

Index ekonomického blahobytu je zaměřen na podobné téma jako je HDP. Jak již bylo zmíněno výše, HDP nezapočítává určité ukazatele, které hodnotí kvalitu života v dané zemi. Oproti HDP, index ekonomického blahobytu počítá se spotřebou na obyvatele. Tato spotřeba v sobě obsahuje práci v domácnosti, volný čas a změny v očekávané délce života. Mimo jiné index se zabývá i čistou společenskou akumulací zásob produktivních zdrojů, kde se započítávají i náklady na životní prostředí. Index ekonomického blahobytu dále zkoumá přerozdělení příjmů a míru chudoby. Jako poslední sledovanou položkou v rámci indexu je ekonomická bezpečnost, tzn. jak země dokáže zajistit osoby, které ztratily zaměstnání, případně jak tomu zamezit. Index byl navržen v Kanadě, kde jsou všechna data plně k dispozici. Srovnání v rámci zemí je velmi obtížné, jelikož ne všude jsou dostupná. (Nováček, 2011).

3.6.13 Index živoucí planety

Index živoucí planety, anglicky Living Planet Index (dále LPI) se zabývá biodiverzitou v rámci celého světa a ekologickou stopou. LPI má na starosti organizace World Wide Fund For Nature, česky Světový fond na ochranu přírody. LPI sleduje obratlovce, kteří žijí v suchozemských, mořských a sladkovodních ekosystémech. Index postupně klesá, což znamená větší pustošení ekosystémů a živočichů. Ekologická stopa se zvětšuje v důsledku lidského zabírání biologické plochy⁸.

3.6.14 Index šťastné planety

Index šťastné planety (dále HPI) měří kvalitu a délku života jednotlivých zemí v souvislosti k životnímu prostředí. Nemá za úkol vyjadřovat „nejšťastnější zemi“, jelikož každý štěstí a kvalitu života měří jinak a různými způsoby. Smyslem HPI je odhalit země, jenž mají nejnižší spotřebu přírodních zdrojů⁷.

Oproti ostatním výše zmíněným indexům se HPI se zrodil až v roce 2006. HPI je složen ze tří indikátorů, a to z: ekologické stopy, životní spokojenosti a očekávané délky života (Nováček, 2011). Daný vzorec je měřen takto:

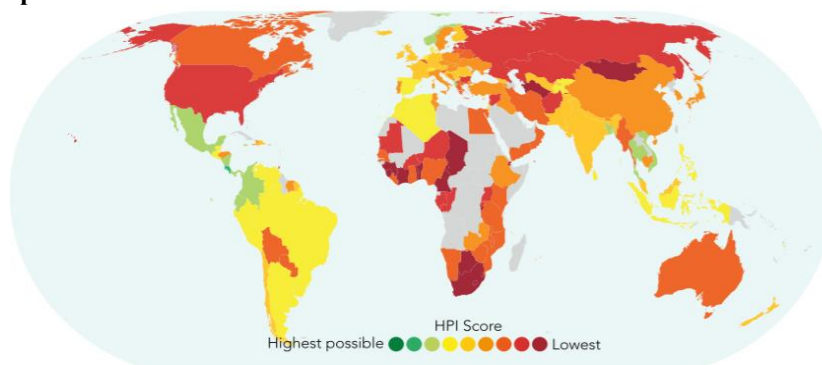
$$\text{HPI} = \text{očekávaná délka života} \times \text{životní spokojenost} / \text{ekologická stopa}$$

⁸ ČÁSLAVKA, J., HÁK, T., TŘEBICKÝ, V., KUTÁČEK, S. Indikátory blahobytu: všechno, co jste kdy chtěli vědět o štěstí (ale báli jste se zeptat). Praha: APEL, 2010. 44 s. ISBN 978-80-87417-02-7

Index šťastné planety je velmi zajímavým výpočtem, jehož výsledky mohou kdekoho překvapit. V roce 2016, kdy proběhlo měření, byly nejlépe postavené země Jižní Ameriky a Karibské oblasti. Evropa je uprostřed. První místo získala Kostarika, poté následuje Mexiko a na třetím místě se umístila Kolumbie. Bylo měřeno 140 zemí, z toho Česká republika skončila až na 64. místě, z důvodu větší ekologické stopy a menší spokojenosti obyvatelů. Oproti roku 2008, kdy byla ČR až na 92. místě, si polepšila. HPI rozděluje jednotlivé země do regionů, kde ČR je uvedena pod regionem jako „postkomunistická země“. Tudíž ji nelze v žebříčku hledat pod Evropou. HPI je také dělen do tří barevných úrovní, dle závažnosti problému. Úrovně jsou zelené, oranžové a červené a jejich význam byl vysvětlen v kapitole 1.1.6 Panel udržitelnosti (Happy Planet Index, 2016).

Následující obrázek zobrazuje mapu světa, kde je dle barevné škály znázorněn HPI.

Obrázek 6: Mapa světa a HPI

Zdroj: <https://static1.squarespace.com/static/5735c421e321402778ee0ce9/t/57e0052d440243730fd03f3/1474299185121/Briefing+paper+-+HPI+2016.pdf>

3.6.15 Index kvality života

Index kvality života zveřejnil časopis The Economist, a je vypočítáván ze dvou faktorů. Prvním faktorem je spokojenost se životem v kontextu subjektivního hodnocení lidí. Druhý faktor zahrnuje indikátory kvality života, jenž jsou objektivně zaměřené. Tudíž spojuje jak subjektivní, tak i objektivní stránku kvality života (Nováček, 2011).

3.6.16 Index kvality života a udržitelného rozvoje

Index kvality života a udržitelného rozvoje, zkráceně SD index vytvořili Pavel Nováček, Petr Mederly a Ján Topercer. V rámci tohoto indexu si zvolili tři úrovně, a to globální, národní a regionální. Metodiku SD indexu navrhovali v průběhu období 1999 až 2004. Výsledky byly poté publikovány v jejich společné literatuře. Index byl navržen

v rámci Centra pro sociální a ekonomické strategie Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. Cílem bylo vymyslet jeden agregovaný index (Nováček, 2011).

Na globální úrovni bylo testováno celkem 64 indikátorů v souvislosti se sedmi danými oblastmi. Jestliže se hodnota vypočítaného SD indexu blížila k 0, jednalo se spíše o rozvojové země a naopak. Oproti tomu národní úroveň měla postihnout situaci v ČR na přelomu 21. století v sociální, ekonomické, environmentální a společensko-politické oblasti. Na národní úrovni byl sestaven tzv. Index kvality a udržitelnosti života (dále IKUŽ). Bylo vymezeno celkově 101 indikátorů. V tomto indexu se jednalo o zmapování situace v celé zemi, tzn. jaké oblasti dosahují lepších hodnot, a které naopak pokulhávají. Poslední úroveň je regionální, jejíž úkolem bylo rozlišit jednotlivé regiony v ČR. Rozdíly lze nalézt především v sociálních a ekonomických oblastech. Na severu Moravy jsou jiné podmínky než v hlavním městě Praze. Zde bylo počítáno s Indexem lidského rozvoje (HDI). Měřilo se v procentech, kde celkový průměr ČR byl roven 100. Čím lepší podmínky, tím byly procenta připočtena k průměru za republiku a opačně (Nováček, 2011).

3.7 Indikátory Světové banky

Světová banka (dále WB) na svých stránkách uvádí ucelené informace ohledně indikátorů, kterými lze měřit nerovnosti ve světě a environmentální prostředí. Dle jednotlivých grafů je snadnější udělat si o dané zemi obrázek, jelikož období sahá s přehledem i do 60. let minulého století. Tato práce se zaměří na časové řady od roku 2010 a postihne nejnovější data, která jsou k dispozici. Indikátorů je celá řada, proto tato práce vybere pouze pár indikátorů, jenž jsou relevantní k tématu udržitelnosti. Z důvodu velkého množství indikátorů i samotná WB umožňuje filtraci na doporučené a všechny indikátory. Všechny lze najít v angličtině na oficiálních stránkách Světové banky.

Pro ujasnění tématu je zapotřebí zmínit, jakých oblastí či dimenzí se jednotlivé indikátory týkají. Oblasti jsou: zemědělství a venkovský rozvoj, účinnost pomoci, klimatické změny, ekonomie a její růst, vzdělání, energie a těžba, životní prostředí, zahraniční dluh, finanční sektor, gender, zdraví, infrastruktura, chudoba, soukromý sektor, veřejný sektor, věda a technologie, sociální rozvoj, sociální ochrana a práce, obchod a jako poslední je urbánní rozvoj.

4 Vlastní práce

Druhou částí této diplomové práce je část praktická, jež porovnává vybrané rozvojové a rozvinuté státy z daných hledisek. První kapitola se zabývá sociálními a ekonomickými nerovnostmi, ve které jsou uvedeny dané indikátory, kterými lze tyto problémy hodnotit. Druhou kapitolou jsou klimatické změny v souvislosti s růstem ekonomiky. Třetí, a tedy i poslední částí vlastní práce jsou globální problémy, které v sobě zahrnují všechny dosavadní sociální, ekonomické i environmentální záležitosti.

Jelikož se tato práce zabývá vlivem růstu ekonomiky na znečištění životního prostředí, a globálními nerovnostmi mezi lidmi, resp. mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, budou vybrány podstatné související indikátory. V rámci nerovností se práce zaměřuje na tyto indikátory: zápisy do školy v GPI (Index parity pohlaví), celková nezaměstnanost, nezaměstnanost žen a mužů, podíl křesel žen v národních parlamentech, GINI index a přístup k elektřině.

Dále se tato práce věnuje i klimatickým změnám v důsledku růstu ekonomiky. V rámci tohoto fenoménu byly vybrány tyto indikátory: emise CO₂ (metrické tuny na obyvatele), výroba a spotřeba obnovitelné energie, urbánní populace, HDP a celkový pronájem přírodních zdrojů.

Poslední kapitola sjednocuje všechny problémy světa, tudíž se zaobírá globálními problémy, a to především demografickým vývojem lidstva. Výše zmíněné indikátory jsou pouze úzkým výběrem z celé řady indikátorů z databáze Světové banky

Práce bude srovnávat:

- rozvinuté a nejméně rozvinuté země (dále LDC)
- Česká republika a svět
- Jednotlivé kontinenty

LDC je aktuálně 47 a musí splňovat specifická tři kritéria, aby byly do seznamu zařazeny. Prvním kritériem je nízký příjem na osobu, jenž určí OSN. Druhým je výpočet lidského kapitálu (HAI), který se skládá z dalších kritérií. Obecně se jedná o nízkou gramotnost dospělých. Posledním kritériem je výpočet ekonomické zranitelnosti (EVI), který se opět skládá z více podkritérií. Zranitelností se myslí ohrožení ekonomiky a jak dobře je schopná na tyto možné šoky reagovat. Úplný seznam LDC je uveden v [Příloze 3](#).

4.1 Sociální a ekonomické nerovnosti

Svět obývá necelých 8 miliard lidí. Je samozřejmostí, že ne všichni budou vlastnit stejný díl. Redistribuce příjmů je u zemí různá. V rozvinutých zemích jsou rozdíly mezi lidmi menší než v zemích rozvojových. Úkolem této práce je uvést vybrané indikátory, které přehledně zobrazí, jak ekonomické, tak i sociální nerovnosti mezi lidmi. V rámci ekonomických rozdílů lze hovořit převážně o nezaměstnanosti a distribuci příjmů. Sociálními nerovnostmi se rozumí například zvýhodnění či znevýhodnění dětí ve školách, nerovnosti mezi sociálními třídami a v poslední řadě také mezi pohlavími. S pohlavím souvisí i genderová nevyváženost na pracovních pozicích a výška mezd.

Nicméně nelze je přesně rozškátulovat do kategorií sociální versus ekonomické, jelikož se navzájem prolínají a doplňují. Příkladem může být rozvojová chudá země, kde obyvatelé mají malý podíl na příjmech a zároveň nízká obsazenost žen na pracovištích.

4.1.1 HDP

Hrubý domácí produkt je základním měřením výkonnosti ekonomiky. Avšak nepodává všechny informace, jež jsou stěženi pro téma této práce. Jenomže je zapotřebí s ním také počítat a uvádět ho pro ucelení informací. Práce uvádí HDP na osobu v amerických dolarech. Časová osa je v grafech uvedena od roku 2005 do nejnovějšího roku čili 2018/2019. Světová banka poskytuje i mnohem starší údaje, avšak pro účely práce postačí období 10-15 let.

Jak již bylo zmíněno výše, práce se zabývá srovnáváním nejméně rozvinutých zemí, světa, ČR, regionů a kontinentů. Následující tabulka shrnuje údaje, jež jsou dále graficky zobrazené, jelikož vizuální stránka je pro představu mnohem lepší. Nicméně je důležité uvést i reálné hodnoty, ze kterých příslušné grafy vycházejí.

Tabulka 3: HDP na osobu (v USD) včetně bazických indexů (Svět, LDC, ČR)

HDP	Svět	Bazický index světa	LDC	Bazický index LDC	ČR	Bazický index ČR
2005	7 287,00	100	453,50	100	13 346,20	100
2006	7 802,70	107,0769864	518,70	114,3770673	15 183,60	113,7672146
2007	8 684,20	119,1738713	608,60	134,2006615	18 373,60	137,6691493
2008	9 412,90	129,1738713	737,90	162,7122381	22 698,90	170,0776251
2009	8 820,00	121,037464	719,70	158,6990077	19 741,60	147,9192579
2010	9 540,90	130,930424	806,10	177,7508269	19 808,10	148,4175271
2011	10 478,70	143,7999177	902,30	198,9636163	21 717,50	162,7242211
2012	10 594,80	145,3931659	945,90	208,5777288	19 729,90	147,8315925
2013	10 770,70	147,8070537	1 003,40	221,2568908	19 916,00	149,2259969
2014	10 933,90	150,0466584	1 059,10	233,53914	19 744,60	147,9417362
2015	10 224,00	140,3046521	1 022,70	225,5126792	17 715,60	132,738907
2016	10 256,20	140,7465349	1 009,50	222,6019846	18 463,40	138,342
2017	10 777,60	147,9017428	1 106,80	244,0573319	20 379,90	152,7018927
2018	11 312,50	155,2422122	1 054,50	232,5248071	23 078,60	172,9226297

Zdroj: vlastní zpracování dle Světové banky

Tabulka 4: HDP na osobu (v USD) včetně bazických indexů (Země s vysokým vs. s nízkým příjmem)

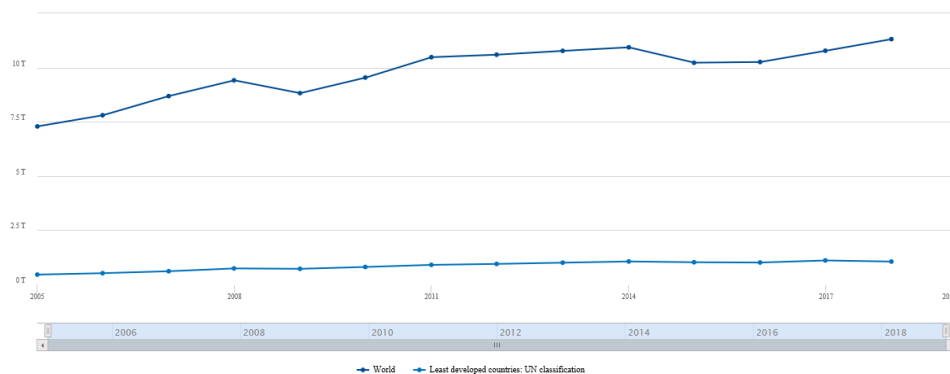
HDP	Země s vysokým příjmem	Země s nízkým příjmem	Bazický index země s vysokým příjmem	Bazický index země s nízkým příjmem
2005	33 712,90	392,60	100,00	100
2006	35 338,80	430,30	104,822783	109,602649
2007	38 338,80	506,20	113,7214538	128,9353031
2008	40 412,20	602,20	119,8716218	153,3876719
2009	37 625,00	601,80	111,6041634	153,2857871
2010	39 174,00	642,00	116,1988438	163,5252165
2011	42 087,40	697,80	124,8406396	177,7381559
2012	41 886,60	743,50	124,2450219	189,3785023
2013	42 143,60	799,50	125,0073414	203,6423841
2014	42 802,00	829,00	126,960303	211,1563933
2015	40 196,20	796,00	119,2309175	202,7508915
2016	40 791,80	759,00	120,9976003	193,326541
2017	42 375,60	789,50	125,6955053	201,0952624
2018	44 786,60	833,90	132,8470704	212,4044829

Zdroj: vlastní zpracování dle Světové banky

Pro úplné srovnání jsou vypočítány i bazické indexy, jež zobrazují procentuální změnu každým rokem. Zjednodušeně řečeno, o kolik procent se HDP zvýšilo či snížilo oproti předchozímu roku. Z tabulek lze vyčíst, že rychleji rostlo HDP u chudších zemí než u bohatších včetně ČR a světa. HDP u nejméně rozvinutých zemí roste nejrychleji, od roku 2005 se zvýšilo až o 132 %. Oproti tomu například ČR poznamenala změna pouze o 72 %.

Následující graf zobrazuje HDP světa v porovnání s HDP LDC. Z grafu lze vyčíst, že nejméně rozvinuté země mají podstatně nižší HDP. Nejnovější data jsou z roku 2018, kdy světové HDP mělo 11 312,50 na osobu. Oproti tomu nejméně rozvinuté země měly pouze 1 054,50 na osobu.

Graf 1: HDP svět vs. LDC (na os. v USD)

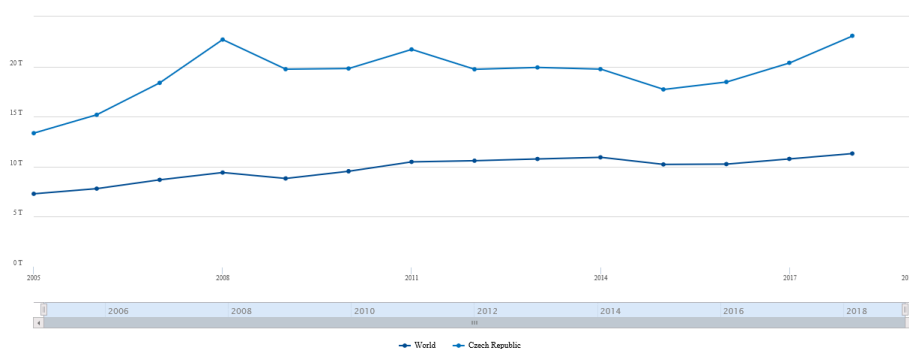

Series : GDP per capita (current USD)
 Source: World Development Indicators
 Created on: 01/28/2020

Zdroj: Světová banka

Jelikož se práce zabývá i postavení České republiky, je zde uveden i graf, jenž srovnává HDP ČR vůči světu. Česká republika je na tom podstatně lépe než svět a v posledních letech se HDP zvedá. Avšak jsou zde výraznější propady než v rámci celého světa. ČR měla před dvěma lety 23 078,60 HDP na osobu.

Graf 2: HDP ČR vs svět (na osobu v USD)

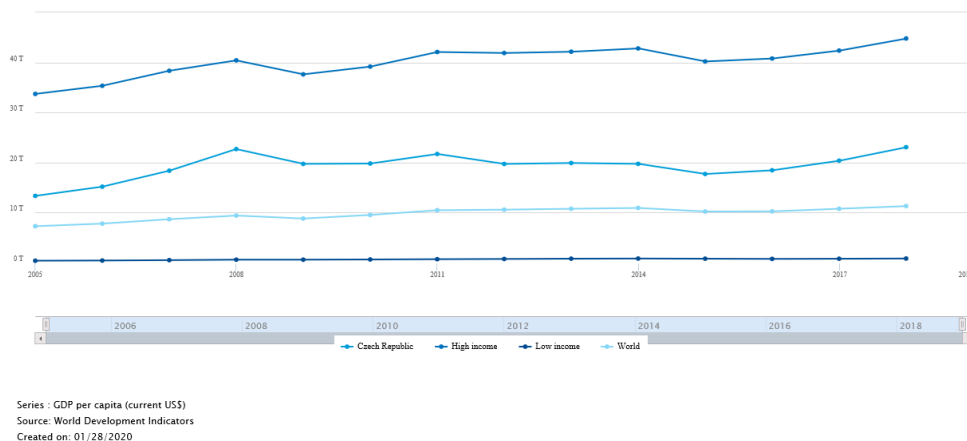
Series : GDP per capita (current USD)
 Source: World Development Indicators
 Created on: 01/28/2020

Zdroj: Světová banka

Zajímavým zobrazením může být i porovnání zemí s vysokým a nízkým příjmem vůči světu a ČR. Graf není překvapením, jelikož země s vysokým příjmem jsou výrazně nahoře a země s nízkým příjmem nejnižší. Země s vysokým příjmem jsou takové země, jejichž hrubý národní důchod na osobu je vyšší než 12 055 amerických dolarů. Takových zemí je celkem 79 a patří sem například Švédsko, Polsko, Slovenská i Česká republika, Austrálie, Spojené státy, Velká Británie a Čile. Oproti tomu zemí s nízkým příjmem je 31.

Nízký příjem tedy znamená, pokud je hrubý národní důchod menší než 1 025 amerických dolarů. Řadí se sem například Etiopie, Nepál, Haiti, Afghánistán, Somálsko a Madagaskar.

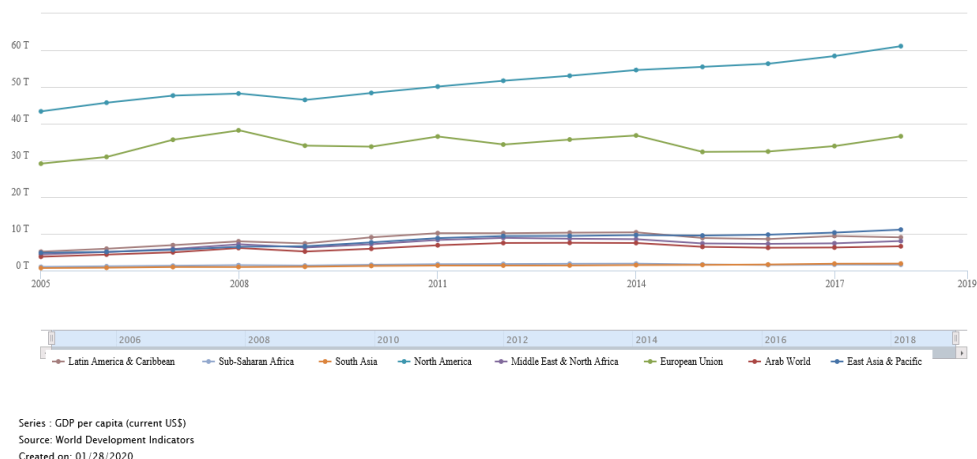
Graf 3: HDP ČR, svět, země s vysokým a nízkým příjmem

Zdroj: Světová banka

Posledním grafem zabývající se hrubým domácím produktem je srovnání více regionů či kontinentů. Nejvýše si stojí severní Amerika a těsně pod ní následuje Evropská unie jako celek. Avšak severní Amerika v roce 2018 měla HDP 61 117 na osobu. Oproti tomu EU pouze 36 569,70 na osobu. Nelze však opomenout, že EU je mnohem menší než celá severní Amerika. Poté je celkem hluboká propast, pod kterou se nachází ostatní regiony jako Latinská Amerika s Karibskou oblastí, jež měli dohromady 9 044,20 na osobu. Dále pak východní a severní Afrika s 8 042,80 HDP na osobu v roce 2018. V tomtéž roce měl arabský svět HDP na osobu 6 608,80. Nejvyšší HDP z regionů, které jsou v grafu níže položené má východní Asie s Pacifikem, a to 11 142,60 na osobu. Tento údaj odpovídá i výšce HDP za celý svět. Úplně nejnižší je subsaharská Afrika s jižní Asií. Afrika měla 1 585,80 na osobu a jižní Asie 1 902,90.

Graf 4: HDP regionů/kontinentů (na osobu v USD)

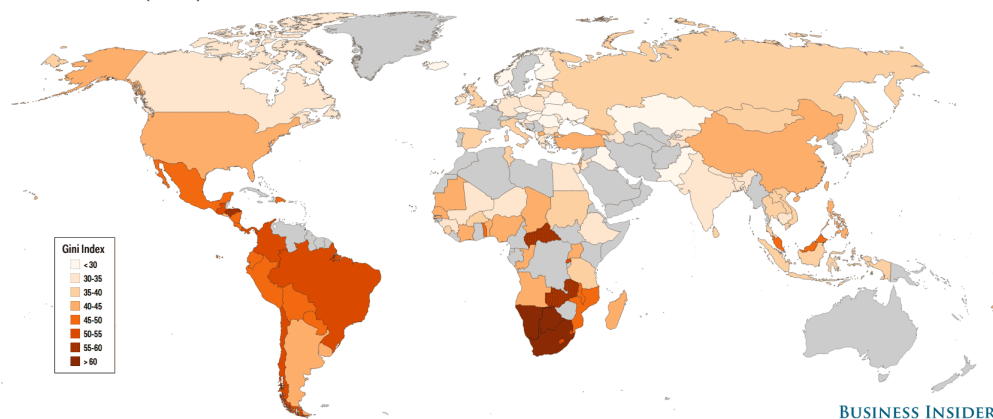
Zdroj: Světová banka

4.1.2 GINI index

GINI index měří distribuci příjmů mezi obyvatelstvo. Číselná škála zobrazuje jak dobře či špatně se mezi sebou lidé příjmově odlišují. Počítá se od 0 do 1, přičemž 1 znamená úplnou nerovnost a 0 úplnou rovnost. Státy, jež se jejich hodnoty na škále nacházejí mezi 0,2-0,25 jsou na tom příjmově nejlépe. Hodnoty mezi 0,4-0,5 jsou už horší. Nejvíce nerovností mají země, jejichž hodnoty jsou vyšší 0,6. Nejvyšší GINI index, tzn. nejvíce nerovností má Jihoafrická republika. Index je také uváděn v %. Česká republika ho má velmi nízký, kolem 0,25. ČR společně se skandinávskými zeměmi se tak řadí mezi státy s nejnižší příjmovou nerovností. Nejnovější údaje Světové banky za Švédsko a Španělsko jsou za rok 2015, stejně také i index ČR. Švédsko na tom bylo o trochu hůře než ČR, kdy hodnota indexu činila 0,29. Španělsko oproti tomu má kolem 0,36. Poslední sledovanou vyspělou zemí jsou Spojené státy, které jsou na tom podstatně hůře. GINI koeficient USA v roce 2016 byl vypočítán na 0,41.

Práce vybrala z LDC tři země, u které uvádí danou hodnotu indexu. Jedná se o Ugandu, Kambodžu a Rwandu. Problémem u LDC je, že ne u všech Světová banka uvádí hodnoty. Vybrané země na tom jsou podobně jako USA. Uganda v roce 2016 měla hodnotu 0,42. Rwanda a Kambodža mají novější data, a to z roku 2018, kde index Rwandy činí 0,44 a Kambodži 0,36. Pro ucelení informací je zde uvedena mapa světa, kde jsou jednotlivé hodnoty barevně označeny.

Obrázek 7: GINI index (v %)

Zdroj: <https://www.businessinsider.com.au/gini-index-income-inequality-world-map-2014-11>

4.1.3 Index lidského rozvoje

Index lidského rozvoje má ČR velmi vysoký, tudíž se má dobře v rámci kvality lidského života. Poslední údaj je uveden za rok 2018 a činí 0,891.

V roce 2018 byly na prvních pěti příčkách tyto země, v pořadí od nejvyššího HDI: Norsko, Švýcarsko, Irsko, Německo a Hong Kong. Oproti tomu na posledních pěti místech je Burundi, Jižní Súdán, Čad, Střední Africká republika a na posledním Niger. ČR je tedy na 26. místě ze 189 zemí.

Rwanda je na tom podstatně hůře. HDI index činí 0,536. Avšak od 90. let se výrazně zvýšil. Z počtu zemí se Rwanda nachází na spodních příčkách, tedy až na 157. místě.

Další LDC zemí je Kambodža, která je na 146. místě a je tedy o pár příček výše než Rwanda. Index Kambodži je 0,581.

Uganda je ze všech tří zemí na tom nejhůře, i když ne o moc. Uganda se nachází na 159. místě a hodnota HDI je 0,528.

Nyní je potřeba probrat i vyspělé země. Spojené státy jsou na tom dle indexu lépe než ČR. Hodnota činí 0,920 a je na 15. místě.

Španělsko je o jednu příčku výš než ČR, tudíž je na 25. místě. HDI je nyní 0,893 a v průběhu let se jen mírně zvyšoval.

Švédsko je ze všech zmíněných zemích na tom s HDI nejlépe. Nachází se na dobrém 8. místě a hodnota HDI činí 0,937.

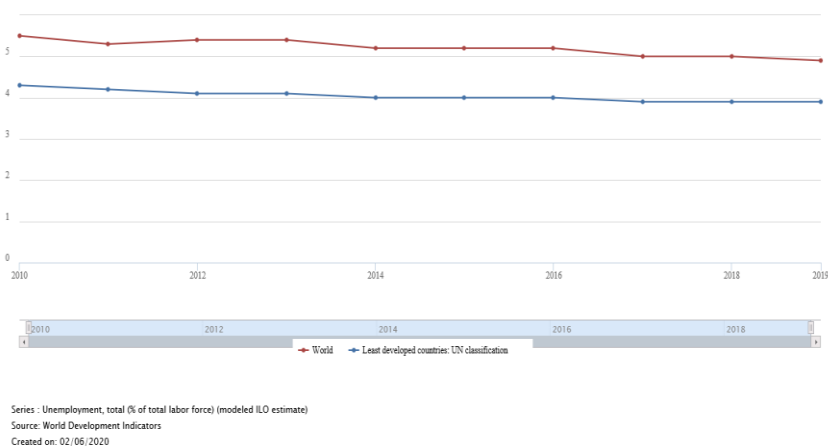
4.1.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je dalším velmi důležitým ukazatelem nejen ekonomických, nýbrž i sociálních nerovností.

Celková nezaměstnanost

Následující graf ukazuje srovnání celkové nezaměstnanosti v procentech z celkové pracovní síly ve světě vůči nejméně rozvinutým zemím. Je zajímavé, že rozdíl není tak veliký, jak by se dalo očekávat. Dokonce v posledním měřeném roce, 2019, se hodnoty k sobě přibližují. Míra nezaměstnanosti u LDC byla v minulém roce 3,9 %. Světová činila tedy 4,9 %.

Graf 5: Nezaměstnanost ve světě vs. v LDC

Zdroj: Světová banka

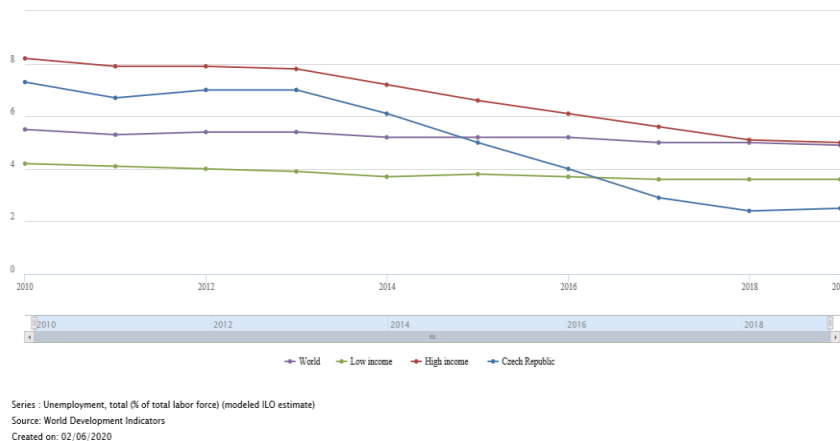
Následující graf zobrazuje země s nízkými příjmy a vysokými příjmy vůči světu a ČR, a to od roku 2010 do 2019. Země s vysokými příjmy mají paradoxně vyšší nezaměstnanost než nízkopříjmové.

Nezaměstnanost v ČR kolem roku 2013-2014 rapidně poklesla a je nejnižší ze všech čtyř sledovaných proměnných. Avšak ČR má rekordně nejnižší nezaměstnanost i z celé EU. Dosahuje tedy hranice tzv. plné zaměstnanosti. Plná zaměstnanost je taková, jež klesne pod 3 %. Tudíž práci najde každý, kdo hledá a chce pracovat. To je sice výhodné pro pracovníky, jenomže ne tolik pro zaměstnavatele. Jelikož si zaměstnanci mohou klást vyšší nároky v podobě vyšších mezd a jiných benefitů. Zaměstnavatelé nemají v podstatě na výběr. Důvodů pro takto nízkou míru nezaměstnanosti může být mnoho. ČR v průběhu let výrazně ekonomicky roste, převážně v odvětví služeb a průmyslu, navíc je zde i nízká

cenová hladina včetně velmi nízkých mezd. Tyto důvody mohou být i příčinou k nízké míře nezaměstnanosti v ČR.

De facto i větší pokles zaznamenaly vysokopříjmové země. Oproti tomu země s nízkým příjmem jsou nízko a skoro neměnné.

Graf 6: Nezaměstnanost (vysokopříjmové a nízkopříjmové země, ČR, svět)

Zdroj: Světová banka

Posledním grafem zabývající se celkovou nezaměstnaností je porovnání jednotlivých regionů. Zobrazený graf je celkem chaotický. Nicméně lze z něj vyčíst klesající tendenci nezaměstnanosti v severní Americe a v EU. Oproti tomu v Latinské Americe a v Karibské oblasti se mírně zvýšila. Ostatní regiony zůstávají po 10 letech průměrně na stejné pozici.

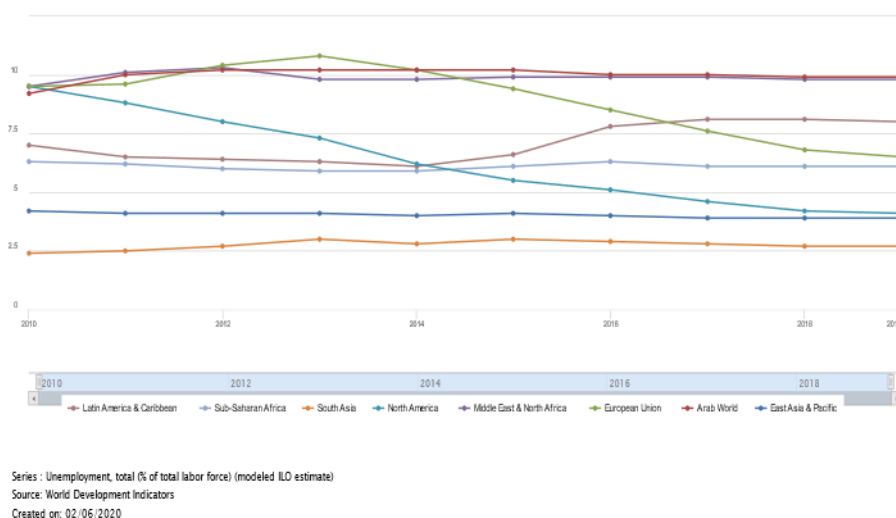
V roce 2019 měla nejnižší míru nezaměstnanosti jižní Asie, kde činila 2,7 %. Což odpovídá míře v ČR. Po ní následuje východní Asie a Pacifik, kde je míra 3,9 %. Severní Amerika má nižší nezaměstnanost (4,1 %) vůči Evropské unii, která má 6,5 %. Je zajímavé, že subsaharská Afrika je na tom s nezaměstnaností podobně jako EU, dokonce je o trochu nižší, a to 6,1 %.

Za vyšší míru nezaměstnanosti v EU je zodpovědné převážně Španělsko, Řecko a Itálie. Španělsko mělo až 14,7 % v minulém roce. Ve srovnání s ČR je to neskutečně velké číslo. Bohužel ve Španělsku je více nezaměstnaných mezi mladými lidmi. Itálie měla 9,2 % a Řecko 18 %. To je na tom ze všech zemí EU úplně nejhůře. Míra nezaměstnanosti u mladých byla v roce necelých 40 %. Nejvyšší byla v roce 2013, kdy dosáhla až 58 %. K růstu míry docházelo rapidně od roku 2007 až 2008, kdy byla

celosvětová krize a Řecko se více a více zadlužovalo a mělo to i negativní vliv na nezaměstnanost.

Co se týče dalších regionů, Latinská Amerika měla v minulém roce 8 %, a na posledních příčkách je střední a severní Afrika spolu s arabskými zeměmi. Afrika měla 9,8 % a arabské země 9,9 %. Avšak nedají se přesně srovnávat pouze regiony mezi sebou, jelikož jak bylo uvedeno na příkladu EU, některé země mají výrazně nižší nezaměstnanost a některé naopak velmi vysokou.

Graf 7: Celková nezaměstnanost v regionech/kontinentech

Zdroj: Světová banka

Nezaměstnanost mužů a žen

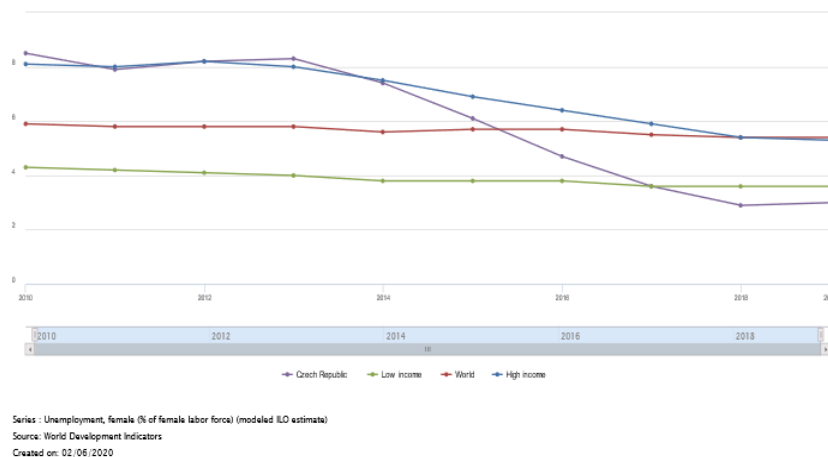
Celosvětově se nezaměstnanost zvláště u mužů a u žen příliš neliší. Míra nezaměstnanosti u žen v LDC za rok 2019 činila 4,4 %. Ve světě byla jen o málo vyšší a to 5,4 %. Oproti tomu mužská nezaměstnanost je o něco málo nižší než u žen, avšak ne o mnoho. Nejméně rozvinuté země v minulém roce dosahovaly míry nezaměstnanosti 3,6 % a oproti tomu svět měl 4,6 %. Práce neuvádí grafy, jelikož jsou velmi podobné celkové nezaměstnanosti, proto pro základní přehled postačí nejnovější hodnoty.

Avšak jsou zde zobrazeny grafy za vysokopříjmové a nízkopříjmové země v porovnání se světovou mírou a ČR. Jelikož jsou na nich vidět mírné rozdíly.

Prvním grafem je porovnání míry nezaměstnanosti u žen, druhý u mužů. Značná odlišnost je vidět překvapivě u ČR. Nezaměstnanost u žen byla kolem roku 2013 nejvyšší ze všech čtyř sledovaných a pak rapidně klesla, stejně jako u mužů. Odpovídá tedy i

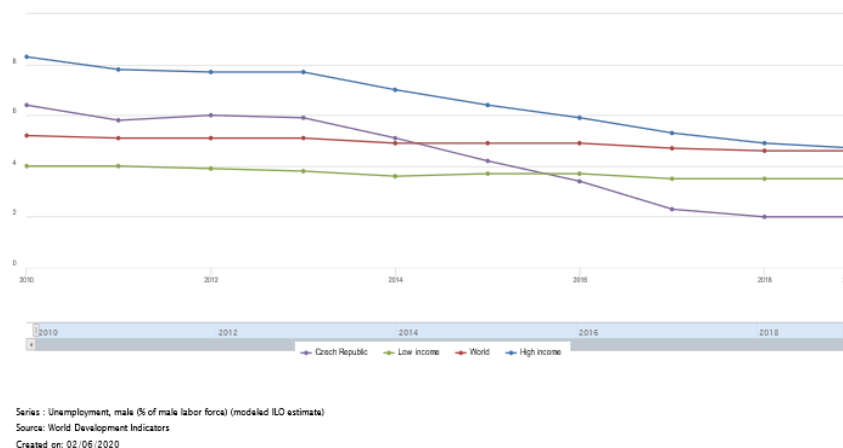
celkovému poklesu míry nezaměstnanosti. Avšak ženská nezaměstnanost byla větší než mužská. Nyní nejsou tak odlišné rozdíly, kdy míra u žen je 3 % a u mužů 2 %.

Graf 8: Nezaměstnanost žen

Zdroj: Světová banka

Graf 9: Nezaměstnanost mužů

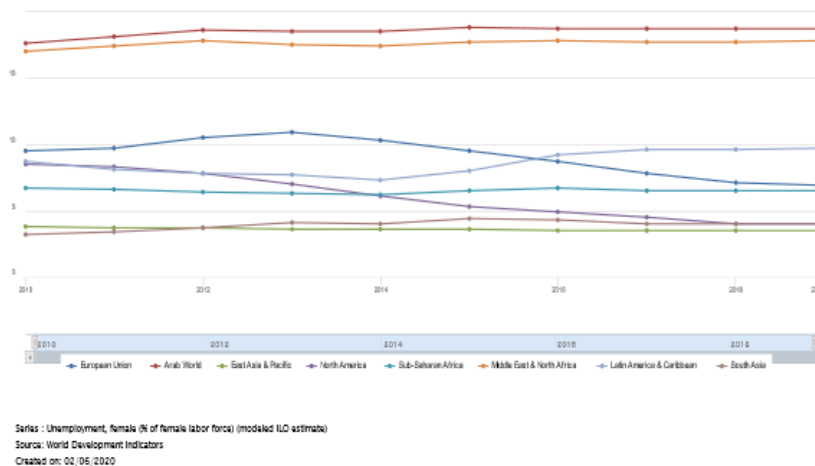

Zdroj: Světová banka

Následující grafy není potřeba rozebírat zcela dopodrobna. Srovnávají jednotlivé regiony a kontinenty v rámci nezaměstnanosti žen vůči mužům. Avšak z prvního grafu lze vytyčit pozoruhodný úkaz, jenž zobrazuje velmi vysokou míru nezaměstnanosti žen v arabských zemích a ve střední a severní Africe. Zvláště v arabském světě ženy spíše nepracují, věnují se rodině a muž vydělává. Z příslušného grafu je tento fenomén přehledně zobrazen. Ačkoliv nezaměstnanost má v průměru tendenci spíše klesat, v případě arabských a afrických regionů si drží vysoké hodnoty již 10 let, ne-li o

trochu vyšší. Vzhledem k jejich kultuře je také možné, že se to příliš nezmění ani v následujících letech.

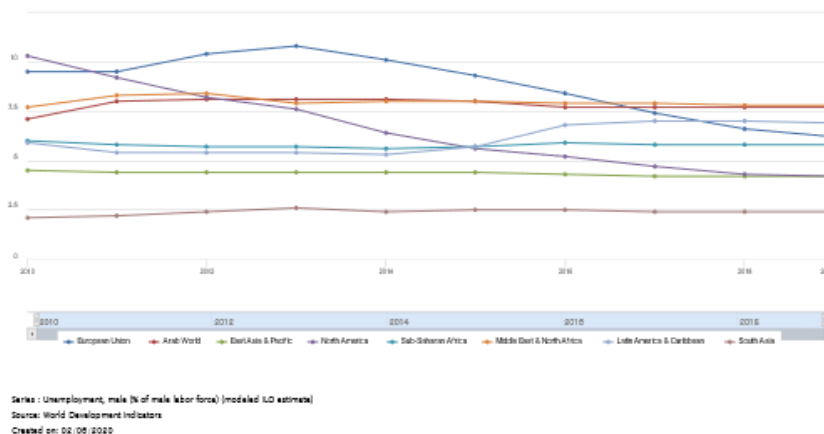
Graf 10: Nezaměstnanost žen (regiony/kontinenty)

Zdroj: Světová banka

Oproti tomu druhý zobrazený graf, jenž se dotýká nezaměstnanosti mužů vypadá o poznání jinak. Nejvyšší nezaměstnanost v období 2012-2014 měla Evropská unie. Nicméně v minulém roce poklesla a již nejsou tak drastické rozdíly mezi regiony.

Graf 11: Nezaměstnanost mužů (regiony/kontinenty)

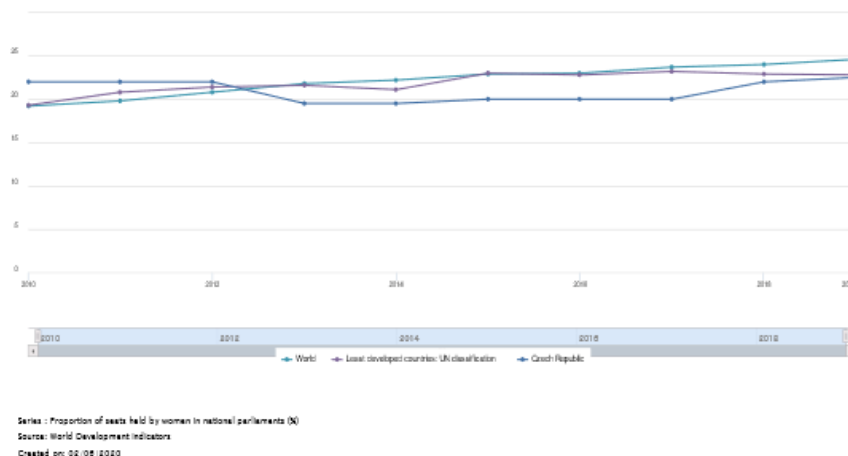
Zdroj: Světová banka

4.1.5 Podíl křesel žen v národních parlamentech

Určitým indikátorem pro ekonomickou rovnost je i podíl žen v parlamentu. Hodnoty jsou uváděny v procentech. První graf srovnává ČR, svět a LDC. V posledních

letech se hodnoty k sobě více přibližují. Je zajímavé, že v období 2013-2017 byla na tom ČR nejhůře i dokonce v porovnání s LDC. Jenomže jednotlivé LDC země se budou od sebe také lišit, tím pádem není srovnání příliš relevantní. Avšak z grafu je patrné mírné zvyšování podílu křesel pro ženy. Například podíl žen v ČR byl v minulém roce 22,5 %.

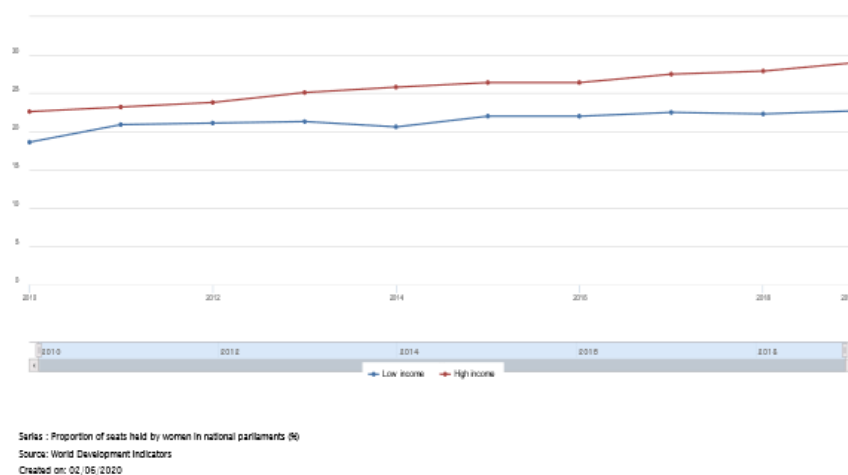
Graf 12: Podíl křesel žen v parlamentu – svět, ČR a LDC (%)

Zdroj: Světová banka

Další znázornění ukazuje, jak jsou na tom v podílu žen v parlamentu vysokopříjmové a nízkopříjmové země. Opět je vidět pozvolné zvyšování v průměru let. Země s vysokým příjmem mají vyšší procento než země s nízkým příjmem, avšak rozdíl není příliš značný.

Graf 13: Podíl křesel žen v parlamentu – země s vysokým vs. nízkým příjmem (%)

Zdroj: Světová banka

Co se týče jednotlivých kontinentů, podíly se příliš od sebe neliší. U všech dochází k postupnému a mírnému zvyšování žen v parlamentech. Nejlíp je na tom Evropská unie a Latinská Amerika spolu s Karibskou oblastí. Oproti tomu nižších podílů žen dosahuje střední a severní Afrika spolu s arabskými zeměmi a jižní Asií. Opět to souvisí především s rozlišnou kulturou žen v domácnostech. Například v roce 2019 byl podíl žen v parlamentu v EU 31,9 %. Střední a severní Afrika měla podíl 16,8 %, což odpovídá téměř polovině vůči Evropské unii.

4.1.6 Příležitosti chlapců a dívek v prvním a druhém stupni vzdělávání

Posledním indikátorem pro měření nerovností v sociálním, ale i v ekonomickém prostředí, je zápis do školy v prvním a druhém stupni vzdělávání. Práce záměrně vybrala indikátor počítaný v indexu parity pohlaví neboli GPI (ang. Gender parity index). Tento index udává paritu mezi dívkami a chlapci v rámci školního prostředí. Pokud GPI vychází menší než 1, znamená to vyšší znevýhodnění dívek v kontextu příležitostí oproti chlapcům. Jestliže je index větší než 1, je to přesný opak. Uvedená data opět pocházejí z databáze Světové banky, která poskytuje nejnovější a aktuální hodnoty v rámci celého světa.

Světový GPI se rovná 1, což značí stejné příležitosti pro dívky i chlapce zároveň. Oproti tomu nejméně rozvinuté země mají index 0,94. U LDC mají dívky o něco horší příležitosti než chlapci. Je to dáno i tím, že s mladými dívkami se počítá do domácnosti a pro výchovu dětí, což matky učí své dcery. Všeobecně jsou dívky a ženy chápány jako ženy v domácnosti, nikoli jako pracující ženy. Z toho důvodu nemají potřebu dávat dívky do škol, jelikož jejich úděl je být doma.

Česká republika má index také roven 1. Nicméně lze najít i země, jenž mají GPI větší než 1, což značí znevýhodnění naopak pro chlapce. Čísla se tolik nezvyšují jako v případě menší než 1. Například Rwanda má GPI 1,01. Nejvyšší hodnoty nalezneme u Bangladéše a Senegalu, kde GPI činí 1,12. Dokonce i Indie má 1,08, čímž se řadí také mezi země s vyšším GPI.

Naopak méně příležitostí pro dívky je v zemích jako je Afghánistán a Angola, které mají GPI 0,65 a 0,63. Angola je na tom tedy nejhůře, co se týče znevýhodňování dívek při studiu. Další země s nízkým GPI jsou například Čad a Střední Africká republika. Zajímavostí je Lichtenštejnsko, jež má velmi nízké GPI v porovnání s ostatními státy

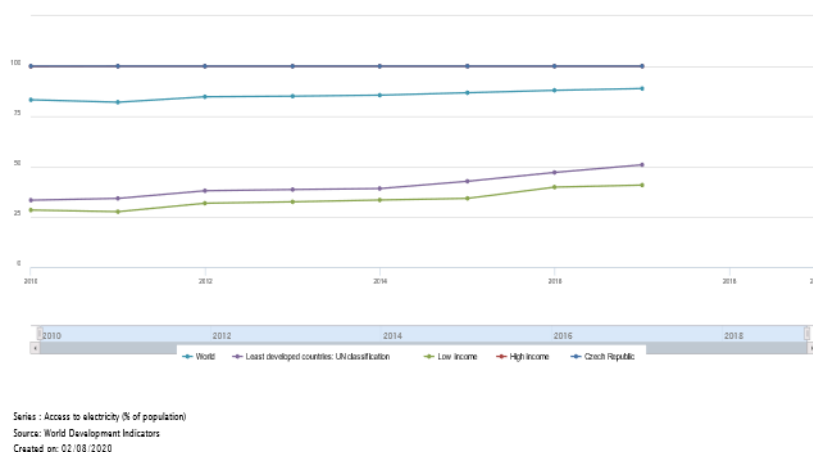
Evropy, je tedy 0,85. Lze zmínit i GPI Německa, které se také nemůže pyšnit rovnými příležitostmi pro obě pohlaví. Jeho index je 0,96. Celkový GPI Evropské unie, vypočítaný pomocí váženého průměru je tedy roven 1.

4.1.7 Přístup k elektřině

Indikátor „přístup k elektřině“ můžeme řadit i do environmentální oblasti, avšak je zařazen v této části práce, jelikož se zaměří na sociální a ekonomické možnosti lidí ve světě. Prvním grafickým znázorněním je porovnání přístupu k elektřině v rámci světa, LDC, nízkopříjmových a vysokopříjmových zemích, a ČR. Grafy jsou opět uvedeny od roku 2010 do nejnovějšího měřeného roku. Tudíž posledním rokem, který udává nejnovější hodnoty je rok 2017.

Jelikož země s vysokým příjmem a ČR mají stále 100 % přístup k elektřině, grafická čára tedy splývá dohromady. Světově je přístup k elektřině něco málo přes 80 %. Oproti tomu nízkopříjmové země a LDC jsou na tom opravdu špatně. Nejméně rozvinuté země měly před 10 lety lehce přes 30 %, avšak postupně se blížily ke 40 %, a v roce 2017 mírně překročily hranici 51 %. Země s nízkým příjmem jsou na tom ještě o poznání hůře než LDC. Kolem roku 2010 byl přístup k elektřině v těchto zemích ani ne 30 %. V roce 2017 tedy dosáhly hranice 40 %. Stále je to méně jak polovina z celkové populace.

Graf 14: Přístup k elektřině (v %)

Zdroj: Světová banka

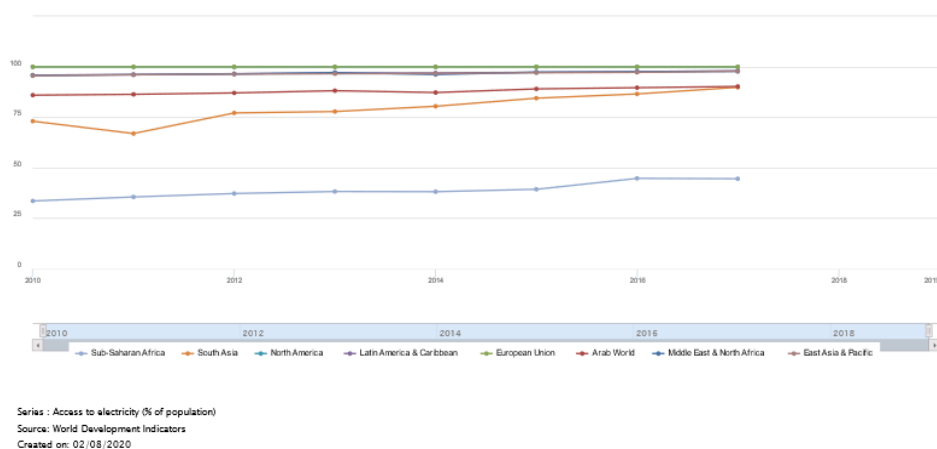
Následující druhý graf porovnává jednotlivé regiony či kontinenty v oblasti přístupu k elektřině. Opět zde dochází k překrývání čar, a to u EU a severní Ameriky, jelikož jsou rovny 100 %. Po nich následuje Latinská Amerika s Karibskou oblastí, jež se překrývají s jižní Asií a Pacifikem a v neposlední řadě i se střední a severní Afrikou. Tyto

tři regiony jsou na tom v celku dobře, jelikož jejich přístup k elektřině je okolo 95 % z celkové populace světa. Arabské země měly na začátku kolem 86 % a nyní dosahují 90 %. Zajímavým úkazem je jižní Asie, která zaznamenala propad v roce 2011, ale poté se znovu zvyšoval přístup k elektřině. Avšak nedosahuje 90 %.

V rámci přístupu k elektřině jsou na tom nejhůře subsaharské africké státy. Nemají ani polovinu z celkové populace, tudíž se pohybují kolem 44 %. Ačkoli je zde vidět určitý růst v průběhu let.

Pro zajímavost lze zmínit i země, které mají extrémně nízký přístup k elektřině. Nejnižší přístup má Burundi, jenž je pouhých 9,3 %. Na začátku roku 2010 se procento pohybovalo kolem 5-6. Po Burundi následuje Čad s 10,9 % v roce 2017. Uganda má také celkem málo, a to 22 %. Rwanda na tom není o moc lépe se svými 34,1 %. Oproti tomu Kambodža, která se také řadí mezi LDC má 89,1 % což odpovídá světovému průměru. Nízká procenta u afrických států zároveň odpovídají nízkému procentu v přiloženém grafu, kde je na tom subsaharská Afrika zcela jistě nejhůře.

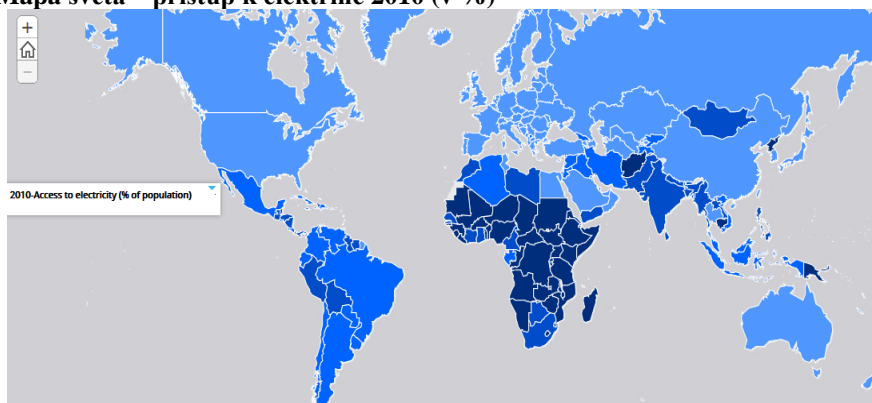
Graf 15: Přístup k elektřině – regiony/kontinenty (v %)

Zdroj: Světová banka

Pro upřesnění a ucelení informací jsou zde zobrazeny i dvě mapy světa. Tyto mapy ukazují přístup k elektřině. První je za rok 2010 a druhá za 2017. Čím světlejší barva, tím je procento vyšší. Jak vyplývá z map, nejtmaší je subsaharská Afrika.

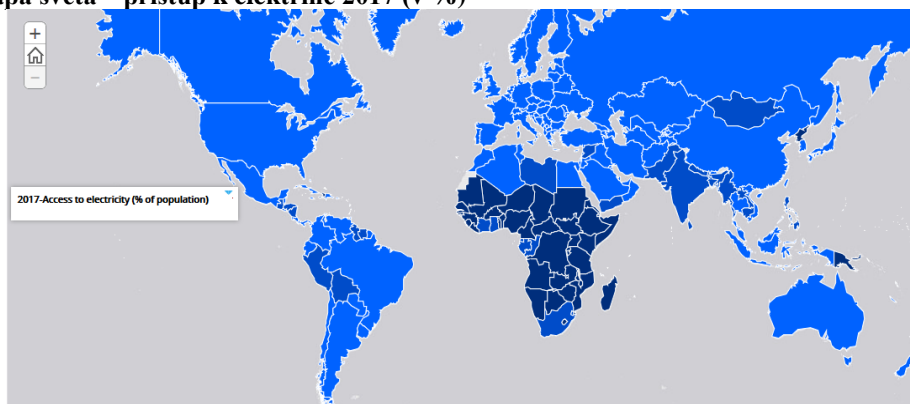
Obrázek 8: Mapa světa – přístup k elektřině 2010 (v %)

Zdroj: Světová banka

Na druhé mapě je sice modrá barva sytější a tmavší, a to v případě vyspělých zemích, které mají 100 % přístupu k elektřině. Přičemž to neznamená změnu, nýbrž pouze vizuální zobrazení Světové banky, a tudíž to může být zavádějící. Nicméně lze si povšimnout pár změn. Týkají se především Afghánistánu, který měl v roce 2010 kolem 42 % a v roce 2017 již dosahuje 97 %. Jedná se o nejrychlejší růst přístupu k elektřině ze všech zemí světa.

Obrázek 9: Mapa světa – přístup k elektřině 2017 (v %)

Zdroj: Světová banka

4.2 Vliv ekonomiky na klimatické změny

Nedílnou součástí globálního světa jsou i klimatické změny. S růstem ekonomiky rostou i negativní vlivy na životní prostředí. O tyto dva fenomény se v posledních letech začíná zajímat více lidí i zemí. Státy jsou tlačeny na růst ekonomiky a HDP, zároveň je zde protipól životního prostředí. Proto se, hlavně vyspělé země, snaží eliminovat a zmírňovat špatné vlivy na environmentální prostředí. Rozvojové země oproti tomu více zajímá růst

ekonomiky, HDP a životního standardu lidí. Avšak tyto země zatěžují životní prostředí méně než vyspělé země. Například Spojené státy jsou největším producentem CO₂. Ekonomika roste již od dob průmyslové revoluce, jenomže v té době nebylo na světě tolik lidí a nebyl ten vliv tak obrovský jako je v dnešní době. Oxid uhličitý (CO₂) přispívá ke zvyšování skleníkového efektu, který má vliv na globální oteplování.

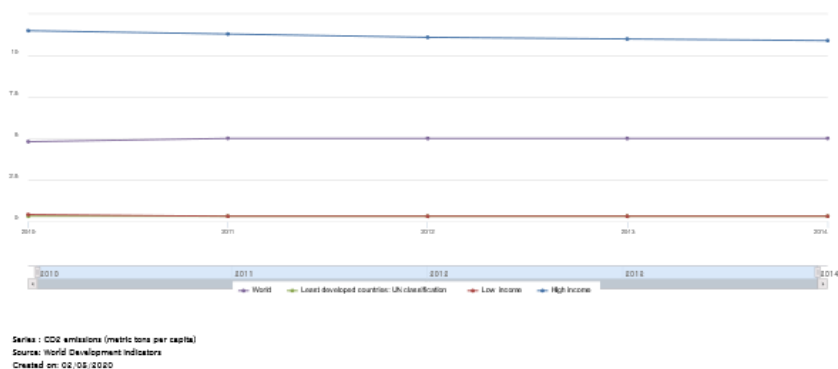
Mimo jiné v této kapitole bude rozebrána i obnovitelná energie, její výroba i spotřeba. Dále také již zmíněné emise CO₂ měřené na jednoho obyvatele. V neposlední řadě je důležité zmínit i urbánní populaci, jež přispívá ke zvyšování ekonomiky, a tím působí i na životní prostředí. Jako poslední indikátor v rámci této kapitoly je pronájem přírodních zdrojů. Do této kapitoly sice patří i HDP, avšak tento ukazatel patří i do sociálních a ekonomických problémů. HDP je všeobecný měřitelný ukazatel, a z toho důvodu je uveden na začátku praktické části.

4.2.1 Emise CO₂

Tato kapitola navazuje na teoretickou část v kontextu Kjótského protokolu a navazující Pařížské dohody, jejichž cílem je celosvětově snižovat emise oxidu uhličitého.

Následující graf ukazuje, jak je na tom s emisemi svět v porovnání s LDC, a se zeměmi s nízkým a vysokým příjmem. Hodnoty v grafech v této kapitole jsou uváděny v metrických tunách na osobu (dále mt/os.) za období 2010-2014. Z grafu vyplývá splývání nízkopříjmových zemí s nejméně rozvinutými zeměmi, kde jsou emise velmi nízké, tudíž příliš nezatěžují životní prostředí. Světové emise se pohybují kolem 5 metrických tun na osobu. Nejvyšší počet emisí vyprodukují země s vysokým příjmem, jelikož jsou průmyslovější než nízkopříjmové země zaměřené spíše na zemědělství. Zde lze hovořit až o 11-12 mt/os.

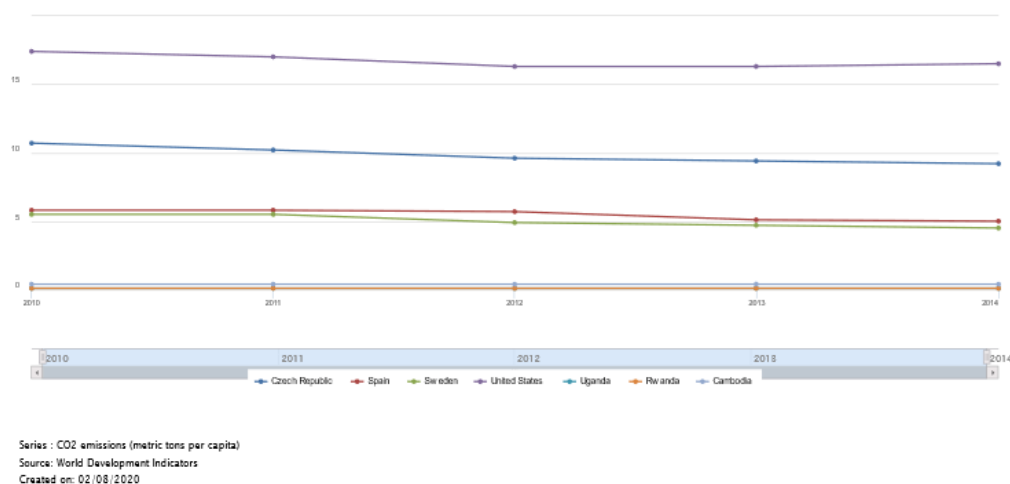
Graf 16: Emise CO₂

Zdroj: Světová banka

Další grafické znázornění zobrazuje vybrané země a jejich emise. Pro účely práce byly vybrány tři rozvojové a tři rozvinuté země. Z grafu opět vyplývá, že rozvojové země nejsou průmyslově založené, tudíž mají velmi nízké emise oxidu uhličitého. Uganda splývá se Rwandou, a proto nelze vidět na grafu. Obě země mají pouze 0,1 mt/os. Kambodža na tom také není zle, a má po celou dobu 0,4 mt/os. Zbývající, vyspělé státy, mají opravdu vyšší emise. Avšak lze vidět, že se od roku 2010 postupně snižují. Oproti tomu u rozvojových zemích nízké emise zůstávají neměnné, jelikož snižování by mělo probíhat spíše u rozvinutých zemí. USA jsou jedním z největších producentů emisí CO₂. V roce 2010 měly Spojené státy 17,4 mt/os. a v roce 2014 se snížily na 16,5 mt/os. Česká republika je na tom o něco lépe než USA, přesto jsou celkem vysoké. V posledním měřeném roce, a to 2014 měla ČR 9,2 mt/os. emisí. Předtím měla přes 10 mt/os.

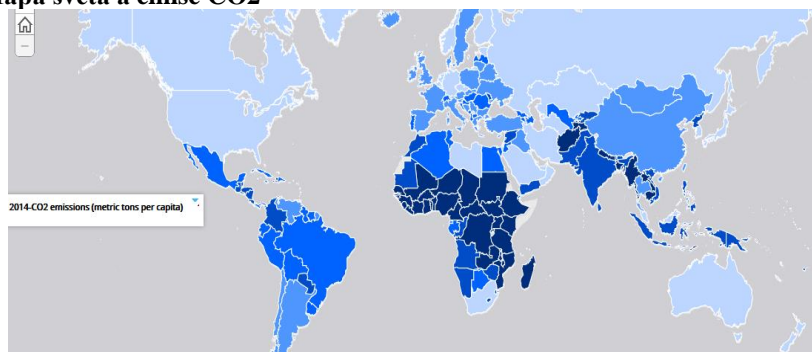
Graf 17: Emise CO₂ – rozvojové vs. rozvinuté země

Zdroj: Světová banka

Pro zajímavost je zde uvedena i mapa světa, kde čím světlejší barva, tím jsou emise vyšší a naopak. Z mapy lze vyčíst, jak velmi chudé a rozvojové země, zaměřené na zemědělství mají i nejnižší emise. Oproti tomu světové velmoci, vyspělé a průmyslové země mají emise oxidu uhličitého velmi vysoké.

Obrázek 10: Mapa světa a emise CO₂

Zdroj: Světová banka

Některé evropské státy na tom nejsou tak špatně. Například Španělsko, Portugalsko, Rumunsko a Maďarsko. Hodnoty se pohybují kolem světového průměru, který je 5 mt/os. Nejnižší emise v Evropě má Moldavsko, jež jsou pouze 1,4 mt/os. Státy jako je Německo, Belgie, Nizozemsko, Norsko, Finsko, ČR a Estonsko mají z Evropy nejvyšší emise CO₂, kde se hodnoty pohybují kolem 8-9 mt/os. Z těchto zemí je na tom nejhůře Estonsko, jež má dokonce až 14,8 mt/os.

Jak již bylo řečeno, africký kontinent produkuje nejméně emisí CO₂. Především se to týká subsaharské Afriky. Oproti tomu Jihoafrická republika spolu s Libyí mají vyšší emise, a to 9 mt/os.

Hodnoty emisí za celou severní Ameriku se pohybují velmi vysoko a to kolem 16 mt/os. Na rozdíl od severní je na tom jižní Amerika podstatně lépe, avšak záleží také stát na státě. Argentina produkuje necelých 5 mt/os. emisí, ale Brazílie něco málo přes 2 mt/os.

Na mapě je vidět, jak Asie vyprodukovává velké množství emisí CO₂ do ovzduší, to samé i Austrálie s Novým Zélandem.

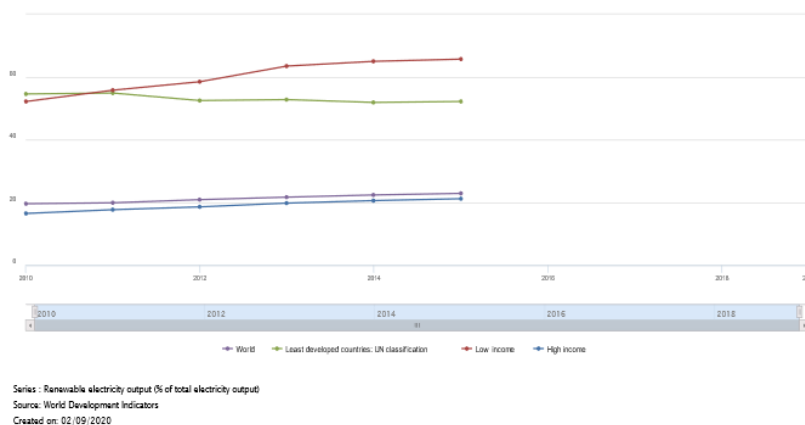
4.2.2 Výroba obnovitelné energie

Indikátor výroby obnovitelné energie je založen na výrobě celkové výroby energie, tzn. kolik % tvoří obnovitelná energie z celkové výroby jakékoliv energie. Opět práce počítá s hodnotami od roku 2010 do nejnovějšího roku, tedy do roku 2015. Obnovitelnou energií se rozumí taková energie, kterou lze čerpat bez toho, že její zdroje dojdou. Jedná se především o solární, větrnou, vodní a geotermální energii. V neposlední řadě sem řadíme i

biomasy, jež jsou stěžejní pro výrobu biopaliv. Oproti tomu stojí energie z neobnovitelných zdrojů, kam patří fosilní paliva.

Je zajímavé, že větší % výroby obnovitelné energie pochází z nejméně rozvinutých a nízkopříjmových zemí. Tento jev zobrazuje následující graf. Ačkoli tedy v průběhu let se výroba této energie u LDC postupně snižuje, přičemž země s nízkým příjmem naopak zvyšují výrobu.

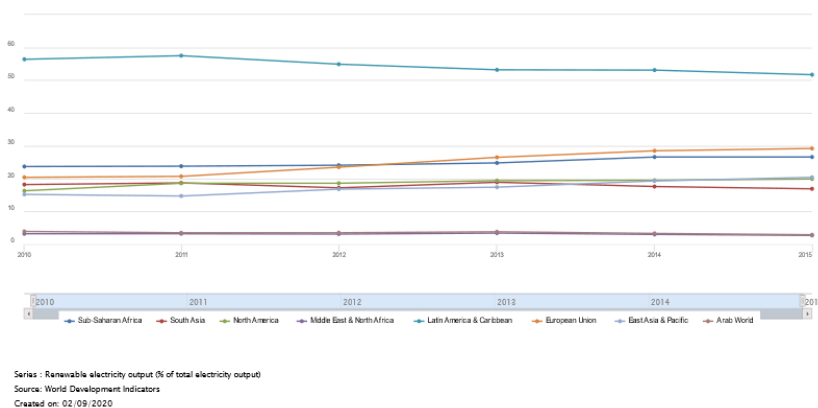
Graf 18: Výroba obnovitelné energie (% z celkové energie)

Zdroj: Světová banka

Další graf je trochu chaotický, jelikož vybraných regionů je celkem dost a dosahují podobných hodnot. Proto je uveden i druhý sloupcový graf, jenž zobrazuje data pouze za rok 2015 ale dá se v něm lépe orientovat. Avšak na tomto prvním grafu lze vidět velmi vysokou výrobu obnovitelné energie ze strany Latinské Ameriky a Karibské oblasti, přičemž v průběhu sledovaných období se výroba mírně snižovala. Oproti tomu u ostatních regionů se v průběhu let výroba zvyšovala.

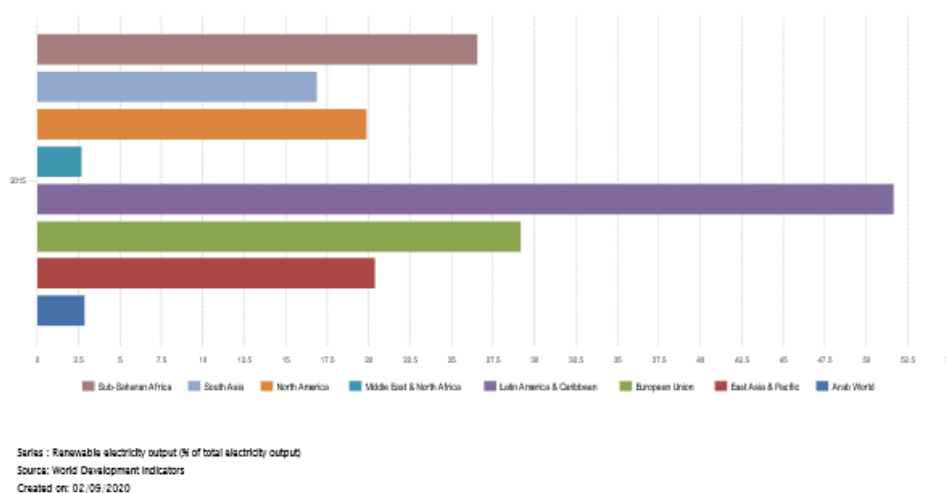
Graf 19: Výroba obnovitelné energie za regiony a kontinenty 2010-2015

Zdroj: Světová banka

Druhý již výše zmíněný graf tedy zobrazuje procento výroby obnovitelné energie vůči celkové výrobě energie za rok 2015. Jak již bylo řečeno, jednoznačně největší podíl nese Latinská Amerika s Karibskou oblastí, jenž činí 51,7 %. Po ní následuje Evropská unie s 29,2 %. EU dohání subsaharská Afrika s podílem 26,6 %. Východní Asie a Pacifik mají o něco málo vyšší podíl na výrobě než severní Amerika, a to 20,4 %. Severní Amerika tedy má 19,9 %. Po nich následuje jižní Asie, jejíž výroba činí 16,9 %. Po zmíněných regionech je celkem velká propast a na posledních dvou místech se nachází arabské země (2,9 %) se středovýchodní a severní Afrikou (2,7 %).

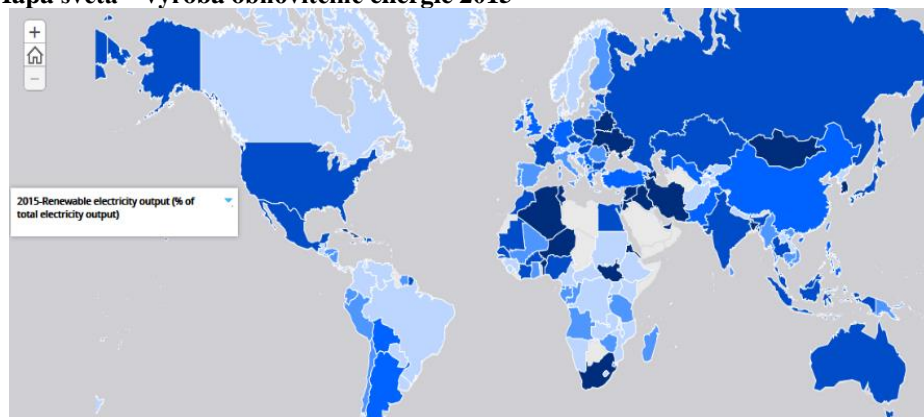
Graf 20: Podíl na výrobě obnovitelné energie za rok 2015

Zdroj: Světová banka

Pro úplnost daného tématu je na konci uvedena mapa světa v roce 2015. Čím světlejší modrá barva, tím daná země vyrábí více obnovitelné energie vůči celkové výrobě energie. Údaj České republiky za rok 2015 je 11,4 % výroby obnovitelné energie.

Obrázek 11: Mapa světa – výroba obnovitelné energie 2015

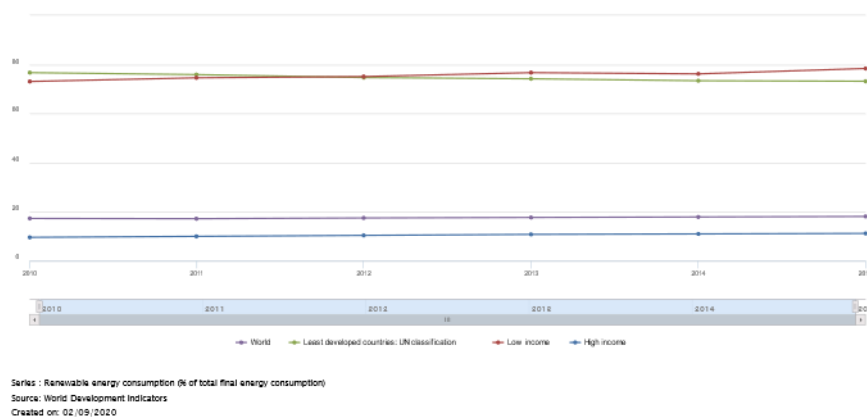

Zdroj: Světová banka

4.2.3 Spotřeba obnovitelné energie

Předchozí kapitola se zabývala výrobou obnovitelné energie. Nyní je zapotřebí zjistit, jak je tato energie poté spotřebovávána ze strany zemí a kontinentů. Z grafu vyplývá, že vyšší spotřebu obnovitelných zdrojů mají především země s nízkým příjmem a LDC.

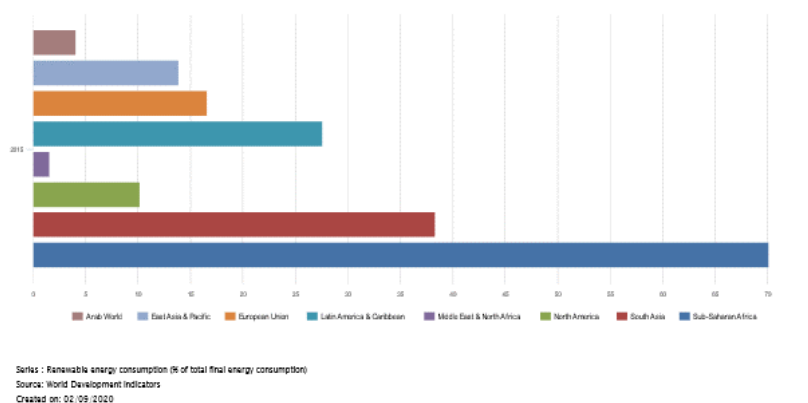
Graf 21: Spotřeba obnovitelné energie (v % vůči celkové spotřebě energie)

Zdroj: Světová banka

Jelikož se spotřeba v průběhu sledovaných období příliš neliší, je uveden pouze graf zobrazující rok 2015 v rámci spotřeby obnovitelné energie regionů a kontinentů. Z grafu lze jednoznačně říci, že nejvyšší spotřebu této energie má subsaharská Afrika, a tím dosahuje až 70 % z celkových zdrojů energie. Téměř o polovinu méně spotřebovává jižní Asie, kterou následuje Latinská Amerika s Karibskou oblastí. Oproti tomu nejmenší spotřebu má středovýchodní a severní Afrika. EU spotřebovává více než celá severní Amerika, avšak pouze o pár %, konkrétně o 6,4 %.

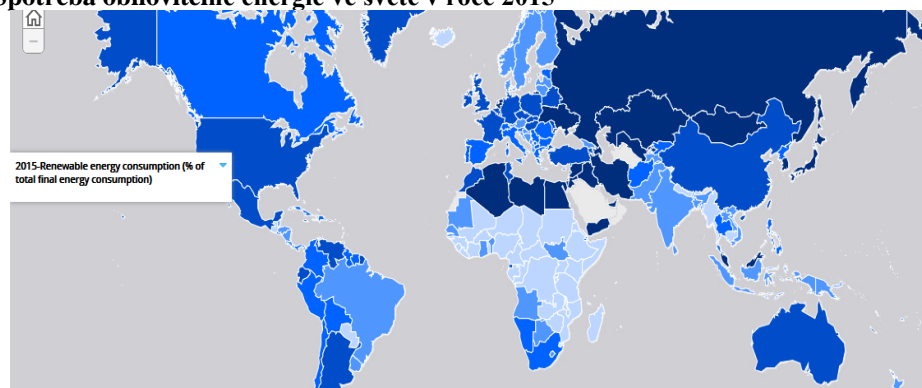
Graf 22: Spotřeba obnovitelné energie v roce 2015 (regiony/kontinenty)

Zdroj: Světová banka

Posledním zobrazením spotřeby obnovitelných zdrojů energie v kontextu světa je opět uvedena následující mapa. Hodnoty jsou aktuální k roku 2015, a čím světlejší barva, tím je spotřeba vyšší a naopak. Z mapy lze vyčíst velmi vysokou spotřebu obnovitelné energie v subsaharské Africe, a naopak velmi nízkou spotřebu Ruska, Mongolska, Kazachstánu, Ukrajiny a severní Afriky. Amerika s Evropou a Austrálií jsou na tom obdobně a uprostřed.

Obrázek 12 : Spotřeba obnovitelné energie ve světě v roce 2015

Zdroj: Světová banka

4.2.4 Urbánní populace

Lidé žijící ve městech pocházejí převážně z vyspělých zemí. V rozvojových zemích se lidé žijí zemědělstvím. Tento fenomén vyplývá i z prvního příloženého grafu. Co se týče světové urbanizace, je to okolo poloviny z celkové populace. Oproti tomu vyspělejší státy mají urbánní populaci kolem 70-80 %. Dle grafu jsou tedy rozvojové země kolem 30 % této populace.

Graf 23: Urbánní populace v %

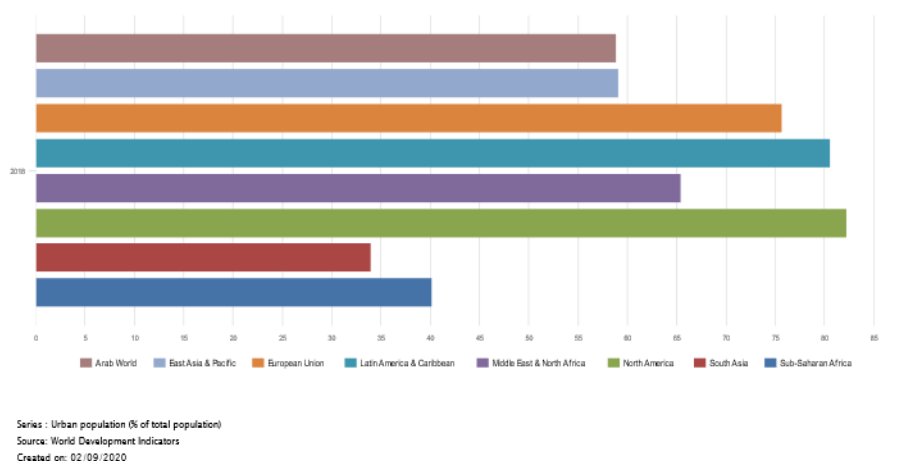

Zdroj: Světová banka

Druhým grafem zabývající se populací v rámci urbanizace vůči celkové populaci je graf za rok 2018, jež zobrazuje jednotlivé kontinenty a regiony světa. Jednoznačně lze říct, že nejvyšší procento urbanizace má severní Amerika, jež dosáhla až 82,2 %, což odpovídá průměru zemí s vysokým příjmem. Avšak Latinská Amerika s Karibskou oblastí ji velmi rychle následuje a to s 80,6 %. Na třetím místě s 75,7 % se nachází Evropská unie. Tyto tři regiony disponují velkým množstvím lidí žijících ve městech a městských aglomeracích.

Oproti tomu nejnižší počet lidí ve městech je v jižní Asii, kde je urbánní populace pouhých 34 %. Tento jev lze vidět i v následující mapě světa, kde dominuje Indie. Ta je druhou nejpočetnější zemí na světě, co se týče počtu obyvatel. Jelikož samotná Indie má 34 % urbánní populace a s ohledem na velké množství lidí, lze předpokládat, že uvedené výsledky zkresluje oproti ostatním jižním státům v Asii. Ačkoli dle mapy je viditelná nízká městská populace i u ostatních států. Zkreslovat graf by mohla například i celá Amerika, jelikož je početně také velká. Stejně tak i procento urbánní populace.

Graf 24: Urbánní populace dle kontinentů a regionů v roce 2018 (v %)

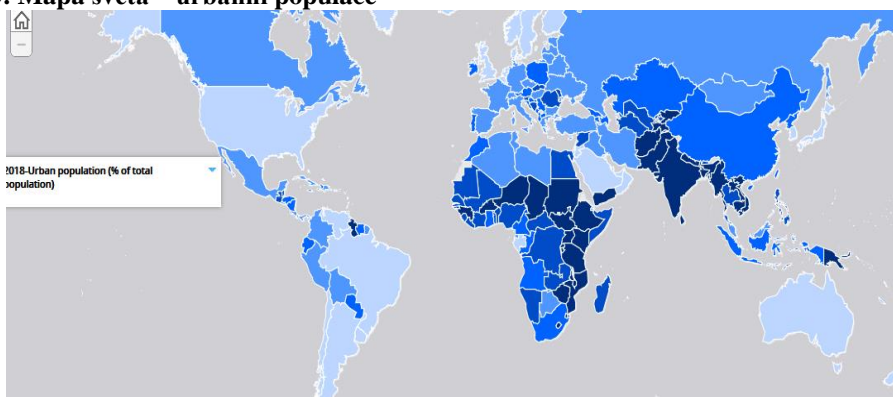
Zdroj: Světová banka

Posledním zobrazením urbánní populace je přiložená mapa světa, jež shrnuje dosavadní zjištění. Lidé žijící ve městech se nacházejí převážně v celé Americe, v Austrálii i Evropě. V Evropě žije nejvíce lidí ve Velké Británii a Skandinávii.

Opakem je Afrika, a to především subsaharská, kde se lidé živí zemědělstvím a nežijí proto ve městech. Města jsou často přelidněná a pak vznikají tzv. slumy. Z toho důvodu lze říci, že ve vyspělých zemích lidé žijí hlavně městským způsobem života. Oproti tomu méně vyspělé země žijí na venkově, kde se živí zemědělstvím a starají se tak

hlavně o domácnost a rodinu. Čím světlejší barva země, tím je vyšší městská populace a naopak.

Obrázek 13: Mapa světa – urbánní populace

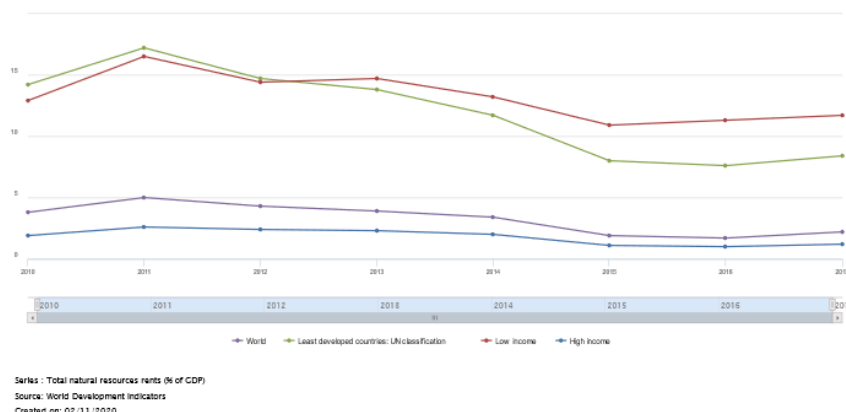
Zdroj: Světová banka

4.2.5 Celkový pronájem přírodních zdrojů

Posledním indikátorem dle Světové banky (dále WB) zabývající se životním prostředím je pronájem přírodních zdrojů. Indikátor je uváděn v procentech a je vypočítáván jako procento z HDP. Mezi přírodní zdroje WB řadí ropu, zemní plyn, uhlí, nerostné bohatství a lesy. Čím vyšší procento pronájmu, tím země více zatěžují životní prostředí.

První graf se zabývá porovnáním světa, nejméně rozvinutých zemí, nízkopříjmových a vysokopříjmových zemí. Z grafu vyplývá, že přírodní zdroje více využívají rozvojové a nízkopříjmové země. Avšak jejich pronájem od roku 2010 do roku 2015 značně klesl, a to se týká i zbytku světa. Jenomže v letech 2016-2017 se opět mírně zvýšil.

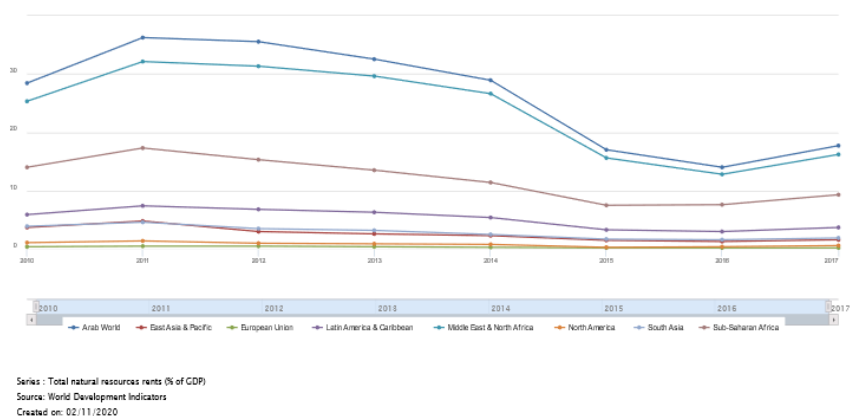
Graf 25: Pronájem přírodních zdrojů (v % z HDP)

Zdroj: Světová banka

Následující grafické znázornění zobrazuje jednotlivé kontinenty a regiony v kontextu využívání přírodních zdrojů. Opět je zde vidět rapidní pokles do roku 2015-2016 a následující mírné zvýšení. Z grafu vyplývá masivní využívání přírodních zdrojů arabskými zeměmi a středozápadní a severní Afrikou. Tento fakt odpovídá i skutečnosti, že arabské země mají velké zásoby ropy, a tu i také těží. Zásoby má i severní Afrika. Oproti tomu Evropská unie využívá své přírodní zdroje nejméně.

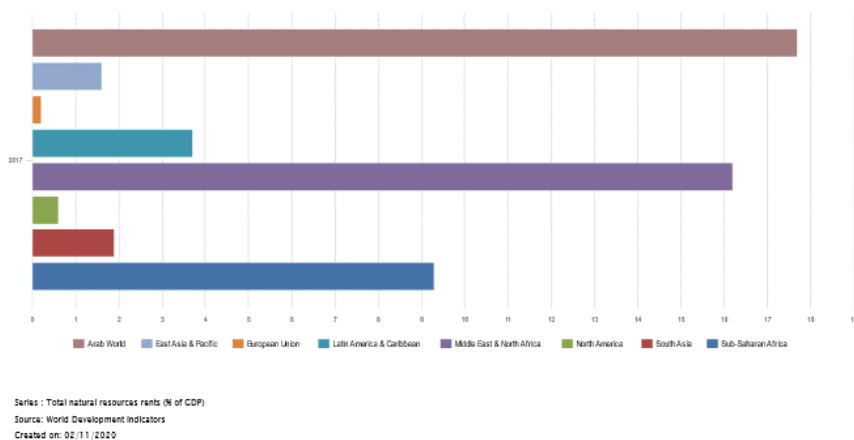
Graf 26: Pronájem přírodních zdrojů v rámci kontinentů a regionů (v % z HDP)

Zdroj: Světová banka

Jelikož minulý graf může působit mírně chaoticky, je tu uveden i další graf, který udává stejná data, avšak za nejnovější měřený rok, tj. 2017. Opět je zde jasně vidět převaha arabských států v rámci využívání přírodních zdrojů. Zároveň je zajímavé procento severní Ameriky, ačkoliv Spojené státy i Kanada mají velké zásoby ropy, využívání celkových přírodních zdrojů není příliš markantní.

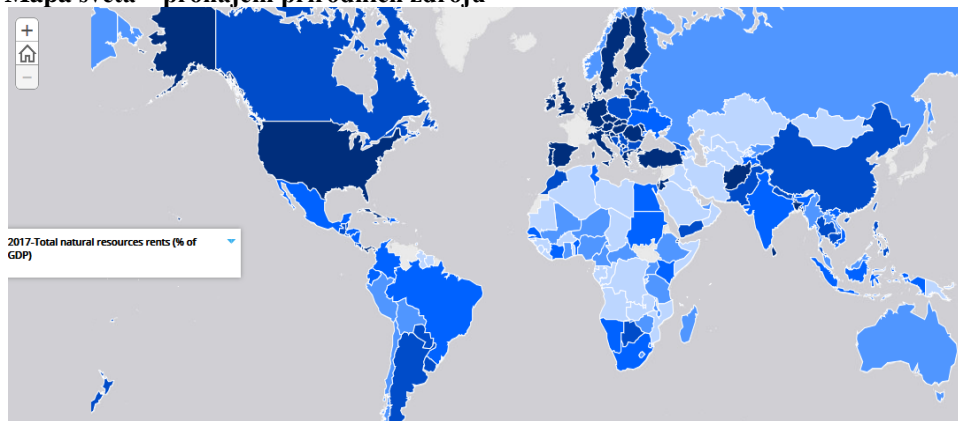
Graf 27: Pronájem přírodních zdrojů v roce 2017 (v % z HDP)

Zdroj: Světová banka

Pro zobecnění zjištěných informací je zde na konci uvedena i mapa světa, která zobrazuje světle modré státy, které více využívají přírodní zdroje. Naopak tmavě modré státy využívají tyto zdroje méně. Evropa nedisponuje zásobou ropy a zemního plynu, a proto také procento pronájmu zdrojů je velmi nízké.

Obrázek 14: Mapa světa – pronájem přírodních zdrojů

Zdroj: Světová banka

4.3 Globální problémy

Jelikož se tato práce dotýká i pojmu globalizace, je zapotřebí uvést i záležitosti, jež s tématem úzce souvisí. Globálních problémů je na světě nespočet. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, existují globální problémy a nikoli globální instituce zabývající se jejich řešením. Aby mohla společnost jako celek fungovat, je potřeba si navzájem pomáhat, respektovat a koordinovat své aktivity v rámci celého světa. Globalizace je nevyhnutelná a životní prostředí je nadále zatěžováno a je zapotřebí se spojit a postupně řešit problémy. V dnešní době není možné je smazat nebo vyřešit, např. chudobu a nezatěžovat okolí kolem sebe. Avšak je adekvátní učinit určité kroky, aby se planeta stala pro příští generace udržitelnou. Proto jsou stěžejní globální partnerství, aby státy mezi sebou mohly komunikovat.

Mezi tyto problémy lze zařadit skleníkový efekt v souvislosti s globálním oteplováním, znečišťování prostředí, demografický růst, ekonomické a sociální problémy v kontextu chudoby, hladu a nízké úrovně vzdělanosti, přílišné čerpání neobnovitelných zdrojů apod. Avšak nejzávažnějším globálním problémem je ten demografický, a proto je důležité prosazovat stabilní počet obyvatel na světě. S růstem počtu lidí souvisí právě i další

problémy, jako je podvýživa, negramotnost, chudoba, ničení životního prostředí a neschopnost vlád zvládnout obstarat velké množství lidí.

4.3.1 Demografický vývoj

Dle zmíněných informací výše, se tato kapitola zabývá demografickým vývojem a potřebě ji stabilizovat.

Na světě existují dva protipóly, a to „sever a jih“. Sever je brán mezi vyspělé státy, kde je počet obyvatel stabilizován. Naopak jih představuje rozvojové země, kde se nachází většina problémů, jako je chudoba, sociální disparity a politicky nestabilní vlády. S tím vším souvisí obrovský růst počtu obyvatel. Pokud bude populace stále růst, stane se velkým problémem pro planetu. Jelikož planeta není a nebude schopná uživit všechny lidi světa.

Pro úplnost tématu je zapotřebí říct něco málo k typům demografického vývoje. Existují tři typy, a to anglický, francouzský a japonsko-mexický. Všechny typy se vyznačují pěti vývojovými fázemi, některé jsou si podobné, některé se liší. Jak z názvu vyplývá, jedná se o dlouhodobý vývoj v průběhu lidstva. Kdysi byla sice vysoká porodnost, avšak k tomu byla i obrovská úmrtnost. S příchodem průmyslové revoluce se zlepšují životní podmínky a úmrtnost se snižuje, a naopak porodnost se zvyšuje ještě více. Tento fenomén se týká především anglického modelu, na příkladu Anglie v tomto období. V průběhu století se opět zlepšují podmínky pro život a je snaha redukovat obrovskou porodnost a tímto způsobem dochází ke stabilizaci demografického vývoje.

Naopak francouzský model postupně snižuje úmrtnost, ale zároveň porodnost prudce neroste. Tím se opět obyvatelstvo dostává do stabilizace.

Posledním typem je japonsko-mexický, který spočívá v prudkém růstu porodnosti v průběhu všech vývojových fází a následně dochází k tzv. populační saturaci. Tato saturace znamená určitý konečný bod, přes který je nutné zvažovat redukcii obyvatelstva, například v Číně administrativní formou neboli tzv. „politika jednoho dítěte“.

Jenomže svět nelze striktně rozdělit do tří uvedených vývojových modelů. Subsaharská Afrika se vymyká všem typům a zde rapidně roste populace i přes pátou vývojovou fázi. Jelikož je Afrika po Asii druhým nejlidnatějším kontinentem a populace zde stále roste, rostou s tím i další problémy. Problémy se týkají převážně obyvatel jednotlivých států. Hlavně v subsaharské Africe lze nalézt vysoký počet podvyživených a

hladovějících. Jsou zde i nestabilní vlády, které nejsou schopné uživit a redistribuovat příjmy jednotlivým obyvatelům. Zde je polarita mezi bohatými a chudými až příliš vysoká.

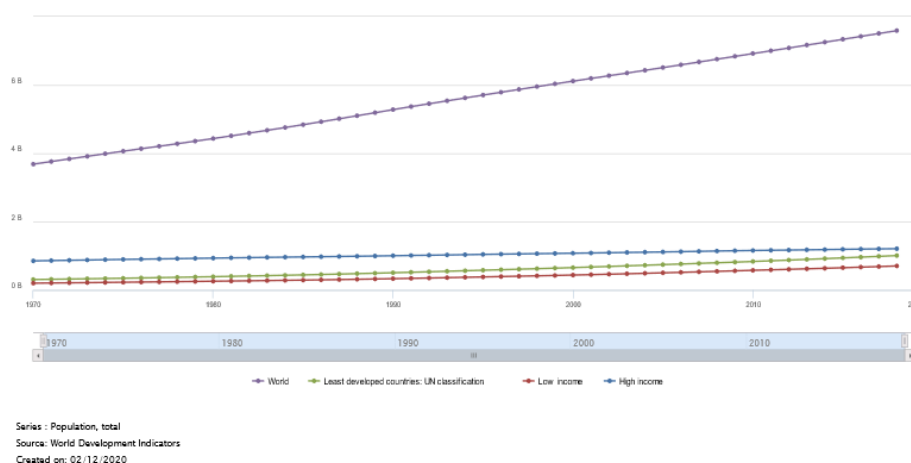
Vyspělé státy sice mají relativně stabilně vyřešený demografický problém, jenomže rozvojové země nikoli. Proto je opět důležitá globální kooperace zemí světa a dohromady se snažit vyřešit tuto problematiku a dospět tak k určité stabilizaci nejenom na své půdě, ale na i na půdě ostatních, tedy rozvojových států. Další věcí je migrace, jelikož úzce souvisí a ovlivňuje populační růst. Z důvodu velkého rozsahu není migrace předmětem této práce.

S demografickým růstem v subsaharské Africe souvisí i masivní znásilňování žen převážně ze stran všudypřítomných vojáků. Z těchto aktů se poté rodí další a další děti a tím se opět a nedobrovolně zvyšuje počet obyvatel. Řešení problematiky znásilňování by mohlo pomoci k dosažení stabilnějšího demografického vývoje. Avšak je to pouze jedno z mnoha dalších řešení, které by státy jako celek měly přijmout.

Pro ucelení informací jsou zde uvedeny grafy, které zobrazují populační růst jednotlivých kontinentů, případně zemí.

První graf zobrazuje vývoj lidstva od roku 1970 do 2018. Předešlé grafy zobrazovaly desetiletá data, avšak při zkoumání problematiky demografického růstu je potřeba zkoumat jej v dlouhodobějším měřítku. Z grafu vyplývá, že celosvětově lidstvo rapidně roste. Pokud se země rozdělí na nízkopříjmové, vysokopříjmové a LDC, změna není příliš vidět.

Graf 28: Demografický vývoj lidstva 1970-2018

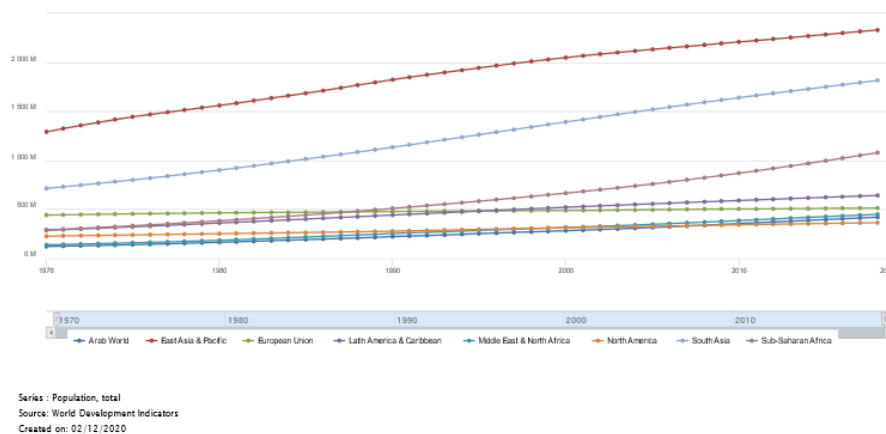

Zdroj: Světová banka

Druhý graf se zabývá jednotlivými kontinenty. Jednoznačně lze říct, že v počtu obyvatel vede východní Asie a Pacifik, následované jižní Asii. Jelikož Čína, Indonésie a

Indie patří mezi nejpočetnější země světa, lze to vidět i na příslušném grafu. Ačkoli má subsaharská Afrika méně obyvatel, z grafu vyplývá rychlejší růst oproti Asii, jelikož čára je strmější směrem nahoru. Tudíž jednoho dne může Afrika početně přerůst Asii.

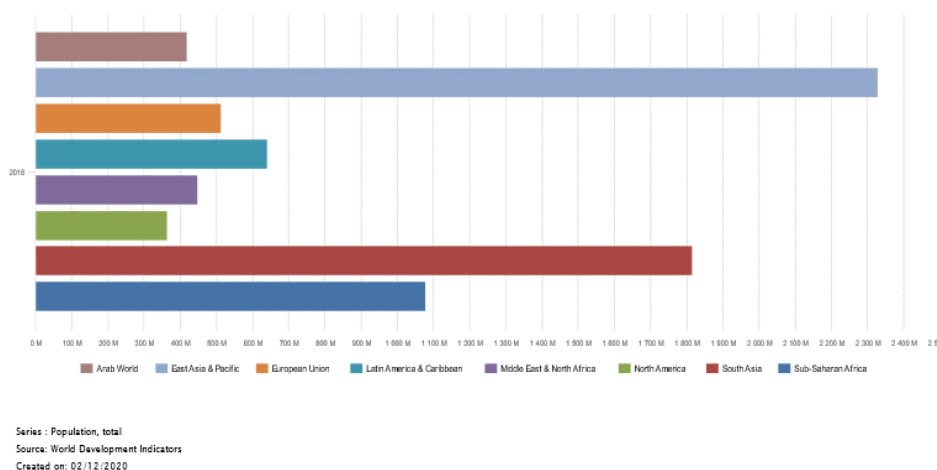
Graf 29: Demografický vývoj v rámci kontinentů/regionů 1970-2018

Zdroj: Světová banka

Poslední graf je vyjádřením počtu populace v roce 2018. Zde lze vidět to samé, co předchozí graf, a to, že nejpočetnější region je východní Asie a po ní jižní Asie. Po nich následuje subsaharská Afrika. Nejméně obyvatel je v severní Americe.

Graf 30: Demografický vývoj lidstva 2018

Zdroj: Světová banka

Fertilita žen

Fertilita žen udává, kolik dětí připadá na jednu ženu v produktivním věku, tzn. od 15 do 49 let. Země se liší dle počtu dětí, a to ovlivňuje i demografický růst. Optimálně by

mělo připadat na jednu ženu 2,1 dítěte. Řada vyspělých zemí této hodnoty ani nedosahuje. Kupříkladu ČR má hodnotu 1,6 dítěte na jednu ženu měřené za rok 2017. Většina zemí Evropy má takto nízké hodnoty, avšak Francie a Švédsko mají 1,9 dítěte na jednu ženu. Kosovo je země s hodnotou 2 děti na ženu, a to je nejvíce z celé Evropy.

Oproti tomu Afrika, a převážně subsaharská dosahuje velmi vysokých hodnot. Čísla se pohybují od 4 až do 7 dětí na jednu ženu. Nejvíce má Niger s počtem právě 7 dětí. V porovnání s Evropou je to neskutečný rozdíl, který negativně ovlivňuje populační růst v Africe. Ani Demokratická republika Kongo a Mali nezažalují se svými 6 dětmi. Avšak sever Afriky je poněkud mírnější, kde se hodnoty pohybují kolem 2-3 dětí, což se dá považovat za optimální počet. To samé lze nalézt i na úplném jihu Afriky, především v Jihoafrické republice.

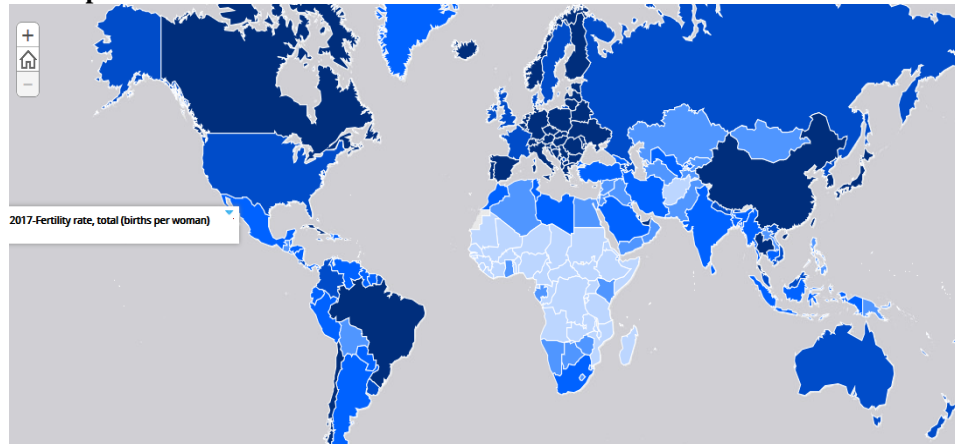
Asie se také pohybuje kolem 2-3 dětí. Výjimkou je Čína, Japonsko a Thajsko. Čína v roce 2017 měla fertilitu 1,7 dítěte na jednu ženu. Nízká fertilita je výsledkem tzv. politiky jednoho dítěte, která byla v roce 1979 v Číně uzákoněna. Po roce 2013 se zákon uvolnil na 2 děti pro jednu rodinu, pouze pokud jeden z rodičů je jedináčkem. V roce 1965 měla Čína fertilitu 6,4 dětí na jednu ženu. Z důvodu vysoké porodnosti proto chtěla zavést politiku jednoho dítěte. Proto již od roku 1977 bylo toto téma diskutováno, ale až v roce 1979 zákonem stanoveno. V roce 1977 se fertilita snížila na 3,2. Od uzákonění se poté pohybovala kolem 2,5-2,6 dětí na jednu ženu. Dokonce v 90. letech poklesla na již dnešních 1,7 a poté dokonce i na 1,6 a tento stav trval až do roku 2013. Právě od tohoto roku docházelo k postupnému uvolňování zákona a od té doby je fertilita stabilní na 1,7. Ačkoli je toto řešení radikálnější, je jedním ze způsobů, jak zmírnit demografický růst a stabilizovat tak své obyvatelstvo.

Zajímavostí je i Mongolsko, které mělo z celé Asie v minulosti nejvyšší počet dětí na ženu. Například v roce 1970 číslo vycházelo na 7,6. Další roky se fertilita pohybovala kolem 6, a v 80. letech minulého století se snížila na 5. Postupně se takto snižovala fertilita, kdy v 90. letech měla kolem 2-3 dětí na ženu.

Fertilitu žen ve světě přehledně zobrazuje i následující mapa. Světlejší modrá znamená vyšší fertilitu, a naopak tmavě modrá nižší. Na mapě lze určit výše uvedené poznatky ohledně subsaharské Afriky, Evropy i Asie. V Asii se právě nejvíce vymyká Čína, z důvodu již zmíněné politiky jednoho dítěte. Japonsko má také velmi nízkou fertilitu a to 1,4 dítěte na jednu ženu. Jenomže zde panuje opačný problém. Ženy zde dobrovolně mají

málo dětí, podobně jako v Evropě. Japonští politici se snaží tlačit na ženy, aby měly více dětí, jelikož by to mělo být jejich hlavním životním cílem. Dokonce byly zavedeny i určité finanční odměny japonským párům za rozšiřování rodiny.

Obrázek 15: Mapa světa – fertilita žen 2017

Zdroj: Světová banka

5 Výsledky a diskuse

Diplomová práce se snažila postihnout velmi rozsáhlé téma současnosti, kterým je potřeba světa být trvale udržitelný pro další generace v rámci globálních procesů. Téma se stává postupem času více a více nezbytné pro život na planetě. Jak již uváděla teoretická část, historie udržitelnosti sahá až do 18. století, avšak tehdy se netěšilo přílišné pozornosti. De facto až koncem 20. století začínal být zájem vážnější, jelikož si lidstvo postupně uvědomovalo negativní vlivy na okolí kolem nich. Závažnost trvalé udržitelnosti postupně graduje, a za poslední desetiletí se pár věcí změnilo.

Mezinárodní instituce se snaží udávat různé směrnice a pokyny pro chování k přírodě, například ohledně snižování emisí oxidu uhličitého v atmosféře. Rozdíly ve vnímání globálních problémů lze nalézt i u jednotlivých zemí. Svět lze, zjednodušeně řečeno, rozdělit na pole „severu a jihu“. Sever zde představují rozvinuté země a jih rozvojové.

Rozvinuté země vypouštějí více emisí, a to nejen CO₂. Tudíž lze hovořit o určité naléhavosti v rámci kompenzace a případně eliminace těchto škodlivin převážně ve vyspělých zemích. Vyspělé země samozřejmě ničí životní prostředí více, ale snaží se proti tomu bojovat.

Oproti tomu některé rozvojové země nezatěžují životní prostředí, jelikož je tam nízká životní úroveň a urbanizace. Lidé se živí zemědělstvím, chybí zde infrastruktura a je málo rozvinuté odvětví průmyslu, jež velmi zatěžuje právě životní prostředí. Avšak udržitelnost se netýká pouze environmentální, ale i sociální a ekonomické části. Posledně dvě jmenované jsou větším problémem právě pro rozvojové země. Zde lze nalézt více nerovností v sociálních třídách, zaměstnanosti, a to i s ohledem, zda se jedná o ženy či muže. Ženy jsou v rozvojových zemích více znevýhodňovány, často nemají placenou pracovní pozici a žijí se pouze jako ženy v domácnosti. Tento fakt se dotýká i vyšší negramotnosti dívek, jelikož není potřeba je vzdělávat. Mimo jiné v chudších oblastech je i polarita mezi chudými a bohatými mnohem vyšší, a tudíž i redistribuce příjmů je více nevyrovnaná. Sociální a ekonomické problémy by měl zodpovědně řešit každý stát, ale v rozvojových zemích jsou často nestabilní politické vlády. Vláda těchto zemí patří mezi bohatou vrstvu obyvatelstva a oproti tomu lidé, o které by se měl stát zajímat mezitím živoří s minimálními příjmy.

Například Světová banka rozděluje země do čtyř skupin, a to dle příjmů na osobu. Tento způsob je jedním z mnoha měření, jak si stojí jednotlivé země vůči sobě navzájem. Avšak

nejlepším způsobem je postihnout více ukazatelů a indikátorů, jelikož každý z nich má nějaké omezení. Pro ucelení informací o daném tématu je zapotřebí zkoumat větší množství ukazatelů.

Posledním zkoumaným problémem byly záležitosti na globální úrovni. Hlavním a stěžejním problémem je demografický růst. Růst populace se tak odráží na ostatních dílčích otázkách. Pokud je v dané zemi velké množství obyvatel, vláda je nezajistí, aby měli odpovídající životní úroveň. Čím více je dětí na jednu ženu, tím více je rodina chudší. Oproti tomu ve vyspělých zemích je demografický vývoj stabilnější. Ale tím opět vzniká polarita mezi „severem a jihem“. Proto je zapotřebí řešit demografický vývoj globálně, ne pouze národně.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zmapování a charakteristika situace současného trendu trvale udržitelného rozvoje. Bylo zjištěno, že v dnešní době je globalizace světa nevyhnutelná. Technologie se šíří velice rychle a média se navzájem předhánějí, kdo uvede danou skutečnost mezi veřejnost dříve. Situace se mění každým dnem. Je nemožné zastavit globalizační proces, jelikož moderní technologie stále budou růst a uvádět inovace na trh. V důsledku toho se zrychluje i doba. Lidé migrují, cestují, a tím pádem se globálně propojují. V tom případě se hovoří o tzv. „*globální společnosti*“.

Avšak problém nastává v tom, že ač je dnes svět globální, pravdou to není. Existuje řada globálních situací, které se instituce, jako OSN či EU snaží řešit. Přičemž to stále není jednotná instituce, jež se zabývá problémy na globální úrovni. Mimo jiné si jednotlivé rozvinuté státy řeší své problémy samy, což je samozřejmě v pořádku. Zapomínají však na méně rozvinuté země. Méně rozvinuté země mají řadu problémů v sociální, ekonomické i politické oblasti, které samy nedokážou vyřešit. Bylo by dobré, aby se svět spojil a řešil dané problémy společně. Rozvojové země by se více zaměřovaly na zvýšení ekonomiky, a to i na úkor životního prostředí. Oproti tomu vyspělé země by se více zaměřily na životní prostředí, které je růstem ekonomiky negativně ovlivňováno.

Jak již bylo řečeno, růst ekonomiky velmi negativně ovlivňuje životní prostředí, a důsledkem jsou různé klimatické změny. Jako je globální oteplování, které nelze ignorovat. Proto je partnerství zemí stěžejním bodem pro dnešní dobu, jelikož se klima mění k horšímu.

Trvale udržitelný rozvoj nemá za cíl zrušit globalizační procesy, růst ekonomiky a technologií. Účelem trvale udržitelného rozvoje je eliminovat negativní vlivy na životní prostředí a snižovat sociální i ekonomické nerovnosti v rámci celé společnosti. Planeta by měla být trvale udržitelnou i pro další generace. Udržitelnost planety závisí na všech jejích obyvatelích a je nezbytné se o ní starat. V určitých regionech lze nalézt větší nesoulad mezi pohlavími, jelikož zde panuje starý přístup k rodině. Muži a ženy by měli mít stejné příležitosti ke vzdělání a k práci.

Nejzávažnějším problémem je demografický vývoj. Úkolem globální společnosti by měla být stabilizace obyvatel. Demografický růst je v jednotlivých kontinentech velmi nevyrovnaný. Rozvojové země mají mnohem vyšší růst obyvatel než země vyspělé. Jestliže si rozvojové země neví rady, jak stabilizovat stoupající demografický problém,

měly by jim vyspělé státy nabídnout pomoc. V tom spočívá globální pomoc. Tudiž hlavním zájmem vyspělých států by měl být stabilizační proces populace v zemích, kde je růst obyvatel velmi vysoký.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

BECK, U. *Co je to globalizace?: omyly a odpovědi*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. ISBN 978-80-7325-123-9

ČÁSLAVKA, J., HÁK, T., TŘEBICKÝ, V., KUTÁČEK, S. *Indikátory blahobytu: všechno, co jste kdy chtěli vědět o štěstí (ale báli jste se zeptat)*. Praha: APEL, 2010. ISBN 978-80-87417-02-7

LACINA, L. – ROLNÝ, I. *Globalizace, etika, ekonomika*. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-87071-62-5

MEZŘICKÝ, V. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-003-8

MOLDAN, B. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie – hrozba i naděje*. V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0769-7

NÁTR, L. – UNIVERZITA KARLOVA. *Rozvoj trvale neudržitelný*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0987-8

NOVÁČEK, P. *Udržitelný rozvoj*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2795-9

ŠVIHLÍKOVÁ, I. *Globalizace a krize: souvislosti a scénáře*. Všeň: Grimmus, 2010. ISBN 978-80-87461-01-3

Oficiální stránky institucí

Evropská komise. *Historický přehled klimatických jednání* [online]. 2020 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/czech-republic/news/focus/ochrana klimatu cop21/historicky prehled jednani o klimatu cs](https://ec.europa.eu/czech-republic/news/focus/ochrana_klimatu_cop21/historicky_prehled_jednani_o_klimatu_cs)

Evropská komise. *Přístup EU k problematice udržitelného rozvoje* [online]. 2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-approach-sustainable-development_cs

MZP.CZ. *ČR 2030* [online]. 2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/kapitoly/>

MZP.CZ. *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změny klimatu* [online]. 2008-2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

MZP.CZ. *Pařížská dohoda* [online]. 2008-2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

MZP.CZ. *Rada vlády pro udržitelný rozvoj* [online]. 2008-2019 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/rada_vlady_pro_udrzitelny_rozvoj

MZP.CZ. *Udržitelný rozvoj* [online]. 2008-2019 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

Rada vlády pro udržitelný rozvoj. *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR* [online]. MŽP: 2010 [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/Strategicky_ramec_udrzitelneho_rozvoje.pdf. ISBN 978-80-7212-536-4

The World Bank Group. *Indicators* [online]. 2019 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator>

UNDP. *Human Development Reports: Czechia* [online]. [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/CZE>

UNDP. *Human Development. Table 1: Human Development Index and its components* [online]. [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components-1>

United Nations. *LDC Identification Criteria & Indicators* [online]. [cit. 2020-01-23]. Dostupné z: <https://www.un.org/development/desa/dpad/least-developed-country-category/ldc-criteria.html>

Vláda České republiky. *Strategie Evropa 2020* [online]. 2009-2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/strategie-evropa-2020-78695/>

Vláda České republiky. *Strategie Evropa 2020 a ČR* [online]. 2009-2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/cr/eu-2020-a-cr-78696/>

Internetové zdroje

Český statistický úřad. *Hrubý domácí produkt (HDP) – Metodika* [online]. ČSÚ: 2015 [cit. 2020-01-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp-

Ekologický institut Veronica. *Co je hodina země?* [online]. Veronica: 2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.veronica.cz/hodinazeme/>

Evropský týden udržitelného rozvoje. *O udržitelném rozvoji* [online]. Týden udržitelnosti: 2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.tydenudrzitelnosti.cz/>

EUFIC. *Food 2030 Platform* [online]. Fit4food2030: 2018 [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: <https://fit4food2030.eu/>

Flagship Communications Ltd. *Historie udržitelného rozvoje* [online]. Flagship Communications Ltd: 2020 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://flagship.cz/blog/detail/historie-udrzitelneho-rozvoje_186

GIBIŠ, Vojtěch. *Příliš brzký konec vizionáře: před 20 lety tragicky zahynul Josef Vavroušek s dcerou*. Lidovky.cz [online]. 18.03.2015 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/prilis-brzky-konec-vizionare-pred-20-lety-tragicky-zahynul-josef-vavrousek-s-dcerou.A150317_025200_lide_gib

Happy Planet Index. *About the HPI*. New Economics Foundation (NEF) [online]. [cit. 2020-01-21]. Dostupné z: <http://happyplanetindex.org/>

Knoema. *Cambodia – GINI index* [online]. [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <https://knoema.com/atlas/Cambodia/topics/Poverty/Income-Inequality/GINI-index>

KOTOUČOVÁ, D. *Sexismus po Japonsku. Bezdětné ženy jsou přítěž, prohlásil poslanec*. iDnes.cz [online]. 13.05.2018 20:43 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/japonsko-nizka-porodnost-zeny-poslanec-kenji-kato-sexismus.A180511_121009_zahranicni_dt

Kyoto protokol. *Status of ratification* [online]. 2006 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: https://unfccc.int/files/essential_background/kyoto_protocol/application/pdf/kpstats.pdf

Mercuro. *Zajímavé informace – Kjótský protokol*. Energetický Fond České republiky [online]. 2013-2016 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <http://www.energetickyfondcr.cz/zajimave-informace.html>

MIHULKA, Stanislav. *Tam kde selhal Kjótský protokol, může uspět Pařížská dohoda*. VTM.cz [online]. 16. 02. 2018 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://vtm.zive.cz/clanky/tam-kde-selhal-kjotsky-protokol-muze-uspet-parizska-dohoda/sc-870-a-191862/default.aspx>

Sdělení Komise: *Evropa 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. [online]. 2010 [cit. 2020-01-16]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:52010DC2020>

Sustainable.cz. *Josef Vavroušek* [online]. Sustainable.cz: 2006 [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://sustainable.cz/josefvavrousek.htm>

ULČÁK, Zbyněk. *Trvale udržitelný rozvoj – stručná historie a povaha pojmu*. In NAWRATH, Martin. *Dynamika systémů a udržitelnost*. Soubor učebních textů k implementaci systémového hlediska do vzdělávání. [online]. 1. vyd. Brno: Nadace Partnerství, 2007. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/podzim2013/ENS101/um/Ulcak_Udrzitelny_rozvoj_Text.pdf

Vizionář (Josef Vavroušek). *Příběhy slavných* [televizní dokument]. ČT1 2002. [cit. 2020-01-18]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/402223100031016-vizionar/>

URBAN, Luděk. *Lisabonská strategie*. Euroskop.cz [online]. 2005-2020 [cit 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie/>

Zpravodaj STUŽ. *Doc. Ing. Josef Vavroušek: Životopis* [online]. [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: https://stuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=580:doc-ing-josef-vavrousek&catid=62&Itemid=80. ISSN 1802-3053

8 Přílohy

8.1	Příloha 1 - přehled summitů a významných dokumentů.....	87
8.2	Příloha 2 – Evropa 2020: Přehled	89
8.3	Příloha 3 – Seznam LDC.....	90

8.1 Příloha 1 - přehled summitů a významných dokumentů

80. léta 20. století

Dokument: Světová strategie ochrany přírody; vypracováno: Světová unie ochrany přírody

1991

Dokument: Pečujeme o Zemi; vypracováno: Mezinárodní svaz ochrany přírody a přírodních zdrojů; návaznost na první dokument

ČR: První celoevropská konference ministrů životního prostředí v Dobříši

Červen 1992

Konference Spojených národů o životním prostředí v Riu de Janeiru; 5 přijatých dokumentů:

Akční plán pro příští století (Agenda 21 – nejvýznamnější)

1994

OSN: Mezinárodní konference o populaci a rozvoji v Káhiře

Evropská konference o udržitelném rozvoji; dokument: Aalborgská charta

1995

OSN: Sociální summit v Kodani

OSN: Čtvrtá světová konference o ženách v Pekingu

1996

Konference OSN o lidských sídlech v Istanbulu

2000

OSN vytvořila 8 „Rozvojových cílů tisíciletí“ (MDGs); platnost do 2015

EU schválila Lisabonskou strategii; platnost do 2010

Evropská konference o udržitelném rozvoji v Hannoveru

2002

Světový summit OSN v Johannesburgu

2004-2007

Evropská konference o udržitelném rozvoji měst a obcí v Aalborgu (2004); dokument:

Závazky z Aalborgu

ČR: Strategie udržitelného rozvoje České republiky; doplnění Lisabonské strategie na národní úrovni

2010

EU schválila Strategii Evropy 2020 (Evropa 2020); platnost do 2020; navazuje na Lisabonskou strategii

ČR: Strategie udržitelného rozvoje České republiky z roku 2010

2015

OSN vytvořila 17 „Cílů udržitelného rozvoje“ (SDGs); účinnost do 2030; kde: Konference v Riu de Janeiru

Valné shromáždění OSN v New Yorku; účel: schválení SDGs

2016

EU vytvořila Agendu pro udržitelný rozvoj 2030 (Agenda 2030); obsah: cíle udržitelného rozvoje

2017

ČR: Strategický rámec Česká republika 2030 (ČR 2030)

8.2 Příloha 2 – Evropa 2020: Přehled

HLAVNÍ CÍLE		
<ul style="list-style-type: none"> – Zvýšit zaměstnanost u osob ve věku 20 až 64 let ze současných 69 % na nejméně 75 %. – Dosáhnout cíle investovat do výzkumu a vývoje 3 % HDP, zejména zlepšováním podmínek pro investice soukromého sektoru do výzkumu a vývoje, a vytvořit nový ukazatel pro sledování inovací. – Snižit emise skleníkových plynů oproti úrovním roku 1990 nejméně o 20 % nebo, pokud budou podmínky příznivé, o 30 %; zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie v naší konečné spotřebě energie na 20 % a zvýšit energetickou účinnost o 20 %. – Snižit podíl dětí, které předčasně ukončují školní docházku, ze současných 15 % na 10 % a zvýšit podíl obyvatel ve věku od 30 do 34 let, kteří mají ukončené terciární vzdělání, z 31 % nejméně na 40 %. – Snižit o 25 % počet Evropanů, kteří žijí pod vnitrostátní hranicí chudoby, což vyvede z chudoby přes 20 milionů lidí. 		
INTELIGENTNÍ RŮST	UDRŽITELNÝ RŮST	RŮST PODPORUJÍCÍ ZAČLENĚNÍ
<p>INOVACE</p> <p>Stěžejní iniciativa EU „Inovace v Unii“ – zlepšení rámcových podmínek a přístupu k financování výzkumu a inovací, čímž by se posílil inovativní řetězec a zvýšil objem investic v celé Unii.</p>	<p>KLIMA, ENERGIE A MOBILITA</p> <p>Stěžejní iniciativa EU „Evropa méně náročná na zdroje“ – podpora oddělování hospodářského růstu od využívání zdrojů, a to pomocí snížení uhlíku v naší ekonomice, většího využívání obnovitelných zdrojů energie, modernizace dopravního odvětví a podpory energetické účinnosti.</p>	<p>ZAMĚSTNANOST A DOVEDNOSTI</p> <p>Stěžejní iniciativa EU „Program pro nové dovednosti a pracovní místa“ – modernizace pracovních trhů prostřednictvím usnadnění mobility pracovních sil a rozvoj dovedností v průběhu celého života za účelem zvýšení účasti na trhu práce a lepšího vyrovnání nabídky a poptávky na trhu práce.</p>
<p>VZDĚLÁVÁNÍ</p> <p>Stěžejní iniciativ a „Mládež v pohybu“ – zlepšení výsledků vzdělávacích systémů a zlepšit mezinárodní atraktivitu evropských vysokoškolských institucí.</p>	<p>KONKURENCESCHOPNOST</p> <p>Stěžejní iniciativa EU „Průmyslová politika pro éru globalizace“ – zlepšení podnikatelského prostředí, zejména pro malé a střední podniky, a podpora rozvoje silné a udržitelné průmyslové základny, která by byla v celosvětovém měřítku konkurenceschopná.</p>	<p>BOJ PROTI CHUDOBĚ</p> <p>Stěžejní iniciativa EU „Evropská platforma pro boj proti chudobě“ – posílení sociální a územní soudržnosti tak, aby výhody vyplývající z růstu a zaměstnanosti byly ve velkém měřítku sdíleny a lidem postíženým chudobou a sociálním vyloučením bylo umožněno žít důstojně a aktivně se zapojovat do společnosti.</p>

8.3 Příloha 3 – Seznam LDC

United Nations
CDP
 Committee for
 Development Policy

List of Least Developed Countries (as of December 2018) *

Country	Year of inclusion	Country	Year of inclusion
Afghanistan	1971	Malawi	1971
Angola	1994	Mali	1971
Bangladesh	1975	Mauritania	1986
Benin	1971	Mozambique	1988
Bhutan	1971	Myanmar	1987
Burkina Faso	1971	Nepal	1971
Burundi	1971	Niger	1971
Cambodia	1991	Rwanda	1971
Central African Republic	1975	São Tomé and Príncipe	1982
Chad	1971	Senegal	2000
Comoros	1977	Sierra Leone	1982
Democratic Republic of the Congo	1991	Solomon Islands	1991
Djibouti	1982	Somalia	1971
Eritrea	1994	South Sudan	2012
Ethiopia	1971	Sudan	1971
Gambia	1975	Timor-Leste	2003
Guinea	1971	Togo	1982
Guinea-Bissau	1981	Tuvalu	1986
Haiti	1971	Uganda	1971
Kiribati	1986	United Republic of Tanzania	1971
Lao People's Democratic Republic	1971	Vanuatu	1985
Lesotho	1971	Yemen	1971
Liberia	1990	Zambia	1991
Madagascar	1991		

* The list will be updated when new decisions become available.